

บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี
แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

THE ROLE OF COMMUNITY LEADERS AND LIFE - QUALITY DEVELOPMENT
AT SUKRUDEE COMMUNITY, TA-RAENG SUB - DISTRICT, BANGKHEN
DISTRICT, BANGKOK

พระสมชาย จนทสาโร (ถนัดกิจตระกูล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี
แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

พระสมชาย จนทสาโร (ถนัดกิจตระกูล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

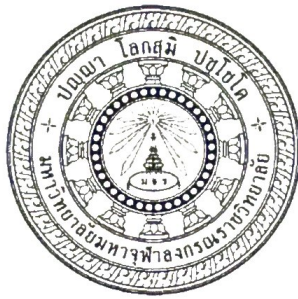
The Role of Community Leaders and Life - Quality Development at
Sukrudee Community, Ta-raeng Sub-District, Bangkhen District, Bangkok

Phra Somchai Candasāro (Thanadkitsakul)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขต บางเขน กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น)

กรรมการ

(ดร.เดชา กัปโก)

กรรมการ

(รศ.ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดร.เดชา กัปโก

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระสมชาย จันทสาโร)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี
แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย : พระสมชาย จนทสาร์ (ณัฏกิจตระกูล)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ดร.เดชา กัปโก, ศน.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Sociology),
Ph.D. (Sociology)

: รศ.ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง, พธ.บ. (สังคมศึกษา), M.A. (Sociology),
Ph.D. (Sociology)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์หลัก ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๒) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร การศึกษานี้ ดำเนินตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑,๔๐๐ คน ซึ่งหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง ของ Taro Yamane ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๕๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ๗ คน และวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

๑) ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านร่างกาย มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ด้านจิตใจ ผู้นำชุมชนสุขฤดีส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ประชาชนในชุมชนได้เข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาเสนอแนะแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนสุขฤดีจัดให้มีการบำรุงรักษาแหล่งน้ำลำคลองภายในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด

๒) บทบาทของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้นำชุมชนชุมชนสุขฤดี ได้มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่างๆ คือ ด้านร่างกาย ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

เพื่อให้สมบูรณ์แข็งแรง ด้านจิตใจ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อขัดเกลาจิตใจ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่างๆ มีการสวดมนต์และนั่งสมาธิ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม จัดเสวนอบประมาณต่อภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับประชาชนในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้และควรให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน

๓) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านร่างกาย ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยสนใจในการออกกำลังกาย เพราะมุ่งแต่ประกอบสัมมาอาชีพเป็นส่วนใหญ่ ผู้นำส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้สมบูรณ์แข็งแรง ด้านจิตใจ ชุมชนยังขาดสถานที่ที่ให้คำปรึกษาในปัญหาต่างๆ กับประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชนดูแลเอาใจใส่และคอยให้คำปรึกษา โดยมีการรับฟังและคอยแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กับประชาชนในชุมชน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ยังขาดงบประมาณช่วยเหลือจากภาครัฐ ผู้นำชุมชนควรจัดงบประมาณหรือจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกันกับประชาชนในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนในชุมชนยังขาดความเอาใจใส่หรือความไม่รู้คุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้ ผู้นำชุมชนควรให้ความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้และควรให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน

Thesis Title : The Role of Community Leaders and Life - Quality Development at Sukrudee Community, Ta-raeng Sub-District, Bangkhen District, Bangkok

Researcher : Phra Somchai Candasāro (Thanadkitsakul)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Dr.Decha Kuppako, B.A., (Sociology), M.A.(Sociology), Ph.D.(Sociology)

: Assoc.Prof.Dr.Kittithat Phakathong, B.A., (Social Studies), M.A.(Sociology), Ph.D.(Sociology)

Date of Graduation : May 28, 2019

Abstract

The main objectives of this study are: i) to study level of people's life-quality in Sukrudee community, Ta-raeng Sub-district, Bangkhen District, Bangkok; ii) to study leader's roles in people's life-quality development in Sukrudee community, Ta-raeng Sub-district, Bangkhen District, Bangkok; and iii) to study obstacles and problems in people's life-quality development in Sukrudee community, Ta-raeng Sub-district, Bangkhen District, Bangkok. It is a Mixed Methods: quantitative research, a survey research in which data are collected by using questionnaires and the size of the sample group was 150 out of 1,400 people determined by using Taro Yamane's table, and the collected data were analyzed by the statistical analysis program in social science to find various statistics; and qualitative research in which data were collected by using in-depth interview with 7 key-informants, and the collected data were analyzed by context content analysis technique.

The findings of the study revealed that:

1) The study of level of people's life-quality in Sukrudee community, Ta-raeng Sub-district, Bangkhen District, Bangkok has been found that the overall were found at a high level, having considered each aspect, the aspect of social relations was in the highest level. The physical aspect: the leader supports and encourages people in the community to eat food being appropriate and beneficial to body; the mind: the leader encourages people in the community to realize the importance of Buddhist days by arranging a moral camp within the community continuously; the social relations: people in the community attend the meeting to consult and suggest ways to build good relationships within the community; and the environment: the community leader provides maintenance of water sources, canals within the community at the highest level.

2) The study of leader's roles in people's life-quality development in Sukrudee community, Ta-raeng Sub-district, Bangkhen District, Bangkok has been found that the leader has played a great role in improving people's life quality in various aspects, namely: the physical aspect: the leader encourages people in the

community to exercise more than ever in order to be completed; the mental: the leader encourages people in the community to receive moral training in order to polish the mind, such as practicing meditation in the Buddhist important days, chanting and sitting meditation; the social relations: the leader proposes budget to the government sector to help the underprivileged, the disabled, and the elderly to receive equal opportunities with people in the community; and the environment: the leader provides knowledge and understanding to people in the community to realize the true value of tree and should plant for replacement of the cut tree.

3) to study obstacles and problems in people's life-quality development in Sukrudee community, Ta-raeng Sub-district, Bangkhen District, Bangkok has been found that the physical aspect: people were not interested by exercise but focused only on working, the leader encourages people in the community to exercise more than ever in order to be completed; the mental: the community still lacks a place to give advice on various problems, the leader encourages people in the community to receive moral training in order to polish the mind, such as practicing meditation in the Buddhist important days, chanting and sitting meditation; the social relations: the disadvantaged, the disabled and the elderly still lack the budget from the government, the leader proposes budget to the government sector to help the underprivileged, the disabled, and the elderly to receive equal opportunities with people in the community; and the environment: the community still lack the attention or ignorance of the true value of tree, the leader provides knowledge and understanding to people in the community to realize the true value of tree and should plant for replacement of the cut tree.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “ บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ” ครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วย ความเมตตาอนุเคราะห์ อาจารย์ ดร.เดชา กับโก ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาและแนะนำ ด้วยดีมาโดยตลอด ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ขอขอบคุณ รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในงานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจแก้ไขเครื่องมือสำหรับการทำวิจัย ประกอบด้วย พระมหาอำนาจ อัสการี, ดร., พระมหาสม กลยาโณ, ดร., ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ สังวรวรรณ, รศ.นงลักษณ์ วัฒนสิงห์, และ ผศ.ดร.ผดุง วรรณทอง ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยจนสำเร็จลงไปได้ด้วยดี และที่สำคัญที่สุดคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ประธานชุมชนสุขฤดี รวมทั้งรองประธานชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีทุกท่าน ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูลสำคัญในการทำวิทยานิพนธ์จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

คุณงามความดีและประโยชน์ใดๆ ผู้วิจัยขอน้อมถวายบูชาคุณพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่ บิดามารดา พระอุปัชฌาย์อาจารย์ ญาติโยม ที่เป็นกำลังใจที่ดีเยี่ยมตลอดมา ตลอดจนครูอาจารย์ที่เคารพทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีให้ตลอดมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ท้ายที่สุด นี้ หาก งานวิจัยเล่มนี้ มีคุณค่าและประโยชน์ใดๆ ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถาบันการศึกษาจะนำไปใช้ประโยชน์ไม่มากนักก็นอ้นนั้น ผู้วิจัยรู้สึกเป็นเกียรติและยินดีอย่างยิ่ง

พระสมชาย จนทสาโร (ณัฏกจิตรตระกูล)

๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ณ)
สารบัญแผนภูมิ	(ฏ)

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๗
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘

บทที่ ๒ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	๒๐
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๒๙
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแนวพุทธ	๔๙
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๗
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๗

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๙
๓.๒ ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก	๖๙
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๐
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๑
๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล	๗๔
๔.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร	๗๖
๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน	๘๑
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร	๑๐๐
๔.๕ สรุปผลสัมฤทธิ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี ของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร	๑๐๘
๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๑๐

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๑๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๓

บรรณานุกรม

ภาคผนวก	๑๒๕
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๓๔
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๔๐
ภาคผนวก ค หนังสือขออนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ	๑๔๓
ภาคผนวก ง หนังสือขอสัมภาษณ์	๑๔๙
ภาคผนวก จ ภาพประกอบการสัมภาษณ์	๑๕๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๖๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๑ จำนวนคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๔
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสภาพปัญหาของบทบาทผู้นำกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน	๗๖
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านร่างกาย	๗๗
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ	๗๘
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	๗๙
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม	๘๐
๔.๗ การเปรียบเทียบสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ	๘๑
๔.๘ การทดสอบสมมติฐานที่ว่า ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน	๘๒
๔.๙ การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม เป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's) จำแนกตามอายุ	๘๓
๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ	๘๔
๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ	๘๕
๔.๑๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา	๘๕
๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม	๘๖
๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านร่างกาย	๘๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

[illegible]

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	๙๘
๔.๒๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของประชาชน ด้านสิ่งแวดล้อม	๙๙
๔.๒๘ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านร่างกาย	๑๐๐
๔.๒๙ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร	๑๐๑
๔.๓๐ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ	๑๐๒
๔.๓๑ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ	๑๐๓
๔.๓๒ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	๑๐๔
๔.๓๓ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	๑๐๕
๔.๓๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม	๑๐๖
๔.๓๕ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม	๑๐๗

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๒.๑ รูปแบบของบทบาทที่สัมพันธ์กับบุคลิกภาพ	๑๗
๒.๒ ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต	๓๘
๒.๓ วงจรการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Life Quality Development Cycle)	๔๑
๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๘
๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๑๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตใน ชุมชนหรือในประเทศไทยมีมาเป็นระยะเวลากว่า ๓๐ ปี แล้วแต่ก็ยังมีปัญหาในการกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ทำให้หน่วยงานภาครัฐ โดยกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ และนักวิชาการที่สนใจได้พยายามพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ทั้งในระดับจังหวัด ระดับชุมชน และระดับบุคคล รวมถึงการศึกษาตัวชี้วัดเฉพาะกลุ่ม บุคคลที่มีคุณลักษณะเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ แรงงาน สตรีเกษตรกร ครีวเรือนชนบท ครีวเรือนที่มีแรงงานย้ายไปทำงานต่างประเทศ เป็นต้น แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของตัวชี้วัดอยู่ ตัวชี้วัดหลายตัวที่ภาครัฐใช้เป็นแนวทางในการกำหนด นโยบายการพัฒนาในระดับพื้นที่ เช่น ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ผ่านมาส่วนหนึ่งมองว่าคุณภาพชีวิต เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการพัฒนาที่ดำเนินการในพื้นที่หรือ สะท้อนผลการพัฒนาผ่านโครงการหนึ่ง โครงการใดบางส่วนศึกษาคุณภาพชีวิตในฐานะที่เป็นเป้าหมายของการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมพัฒนา

มนสิกุล โอวาทเภสัชช์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทความคุณภาพชีวิตที่ดีว่า การทำให้ความยุติธรรม ความเป็นธรรมในสังคม และการทำให้ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้ง ๓ เรื่องนี้สอดคล้องกลมกลืนในสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่มีช่องว่างของการกระจายรายได้ ความเหลื่อมล้ำในสังคมสูงขึ้นทุกด้าน ระบบการศึกษาที่มุ่งการแข่งขันสูงขึ้น และสภาพแวดล้อมที่เป็นภัยต่อชีวิตและสุขภาพและที่สำคัญ คือ ชาวบ้านรู้สึกว่าเข้าถึงบริการด้านยุติธรรม ขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับความยุติธรรมหน้าซำ รุ้สึกว่ากฎหมายไม่ใช่เรื่องใกล้ตัวแต่เป็นเรื่องทางเทคนิคที่พึ่งตนเองไม่ได้ต้องพึ่งพาจากคนที่รู้เท่านั้น การพัฒนาที่ขาดการส่งเสริมฐานรากจากล่างสู่บนและวิธีการที่พึ่งพากระบบราชการเกินส่วนขาดกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงส่งผลให้ชาวบ้านสัมผัสกับการพัฒนาความเจริญแต่เพียงด้านวัตถุและสิ่งก่อสร้างรวมทั้งเทคโนโลยีจากกระแสโลกาภิวัตน์ทุนนิยมที่ผูกพันกับผลประโยชน์ทางการค้า ทั้งภายในประเทศและบริษัทข้ามชาติ และการสัมผัสแบบนี้ทำให้ประเด็นเรื่องความยุติธรรมสภาพสังคมที่เป็นธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีถูกมองด้วยคุณค่า^๑ เคลือบแฝงไปด้วยภาพลวงตาตามไปด้วย ภาพลวงตาเหล่านี้ จึงก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิต^๒ สภาพของการขาดโอกาสในการทำมาหากินที่เสมอภาคและเท่าเทียม ปัญหาคุณภาพของการศึกษา ปัญหาการกระจายความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ปัญหาความไม่แน่นอนไม่เป็นธรรมของราคา

^๑ ดุษฎี อายุวัฒน์, “มาตรวัดคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาประชากรในชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๗๖.

^๒ มนสิกุล โอวาทเภสัชช์ “คุณภาพชีวิตที่ดี,” คมชัดลึก, ๘ : ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๙.

ผลผลิตทางการเกษตร รวมไปถึงการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพ^๓ ซึ่งทั้งหมดนี้คือ ปัญหาการมีคุณภาพชีวิต ที่ดีนั่นเอง

เหตุผลที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นเนื่องจากมนุษย์แต่ละคน มิได้อยู่ตามลำพังเพียงคนเดียวแต่มนุษย์จะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นๆ ในสังคม จึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และผลตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้อื่นในสังคม ดังนั้นบุคคลแต่ละคนจึงจำเป็นต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับคนอื่นทั้งในแนวความคิดในการดำเนินชีวิต บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการแสดงออกของความมีมนุษยสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ และนำมาปรับปรุงพัฒนาตนเองให้มีบุคลิกภาพที่ถูกต้องเหมาะสมทัดเทียมกับแนวทางในการดำเนินชีวิตและความเจริญก้าวหน้า

ส่วนในระดับสังคมของประเทศก็เช่นเดียวกันมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาปรับปรุงให้สังคมระดับประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวมของประเทศว่ามีความอยู่ดีกินดีมีความสุขถ้วนหน้ากันและได้รับการยอมรับจากอารยประเทศว่าประเทศของเรามีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับประเทศอื่นในสังคมโลก แนวคิดการพัฒนาชุมชนในอดีต มีความเชื่อเบื้องต้นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทของประเทศยังล้าหลัง ด้อยการศึกษา ขาดจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่น มีฐานะยากจน และขาดแคลนปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องผลักดันนโยบายและทรัพยากร ตั้งแต่ทิศทางการพัฒนา วิธีการทำงาน ความรู้ การบริหารจัดการ ฯลฯ เข้าไปสู่ชุมชนในลักษณะของการพัฒนาจากบนลงล่าง (Top Down) ทั้งที่ในความเป็นจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทเป็นผู้มีความคิด มีความรู้ มีประสบการณ์ มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนและสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วในระดับหนึ่ง การพัฒนาชุมชนตามแนวทางของรัฐในอดีตจึงมีอาจตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของชุมชนได้ หลายครั้งหลายคราวที่พบว่าการพัฒนาชุมชนที่ภาครัฐเป็นผู้คิดแทนและกำหนดทิศทางไว้แล้วนั้นเป็นไปอย่างสูญเปล่า เนื่องจากหลงลืมไปว่าในการพัฒนาชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ผู้ที่สามารถตอบได้ดีที่สุดว่าชุมชนมีปัญหาหรือมีความต้องการอะไรก็คือคนในชุมชนนั่นเอง

จากความเป็นจริงที่มีอยู่นี้ จึงทำให้หลาย ๆ หน่วยงานปรับแนวคิดในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง โดยยึดหลักการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) ให้ชุมชนเป็นผู้คิดและมีส่วนร่วมในการทำงานตั้งแต่เริ่มกำหนดนโยบาย จนสิ้นสุดขั้นตอนสุดท้ายในการติดตามประเมินผล การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือ การพัฒนาที่เน้นให้สมาชิกชุมชนรู้จักคิด วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล และใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ก็เช่นเดียวกัน ผลจากการพัฒนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแสดงให้เห็นแล้วว่าการนำความจากภายนอกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปยึดเยินให้กับชุมชน จะเป็นประโยชน์ก็เพียงแค่ชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น ไม่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนได้และไม่อาจนำพาประเทศไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในทิศทางที่ต้องการได้ หากแต่การปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การทำงานจาก

^๓พนิชฐา พานิชชีวะกุล, การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตในชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๑๗๖.

เดิมมาเป็นการประสานความรู้ที่มีอยู่แล้วภายในชุมชนและความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากภายนอกชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อแก้ไขปัญหาโดยยึดพื้นที่และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยหน่วยงานภาครัฐหรือองค์การพัฒนาเป็นเพียงผู้มีบทบาทในการประสานและผลักดันกระบวนการมีส่วนร่วม น่าจะเป็น ทางออกที่ส่งผลต่อการพัฒนาในระยะยาวและยั่งยืนมากกว่า

หลักของการประสานความรู้จากภายในและภายนอกชุมชนเข้าไปสู่การใช้ประโยชน์และสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ไม่เพียงแต่เพื่อแก้ไขปัญหาและสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น แต่ควรจะเป็นไปในลักษณะของการบูรณาการที่มีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม กระบวนการเรียนรู้และค่านิยมอันดีงาม อาทิ เช่น การสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชน และพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การยกระดับคุณภาพมาตรฐานการผลิต / ผลิตภัณฑ์ การเพิ่มผลิตภาพการผลิต / ผลิตภัณฑ์ชุมชน การเพิ่มความสามารถในการประกอบอาชีพ และเพิ่มโอกาส/ทางเลือกในการทำอาชีพเสริม ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรรายย่อยของชุมชนในรูปแบบกลุ่มองค์กรเกษตรกร /วิสาหกิจชุมชนการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะ ชีตความสามารถ รวมทั้งหลักการบริหารจัดการที่ดีแก่กลุ่มที่มีศักยภาพและมีความพร้อมในการการผลิตเชิงพาณิชย์ เพื่อนำไปสู่การขยายผลในเชิงอุตสาหกรรมระดับสากล ตลอดจนการเชื่อมโยงต่อยอดห่วงโซ่การผลิตถึงขั้นเกษตรอุตสาหกรรม เพื่อให้ผลผลิตและผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (Valued Added) โดยราคาต่อหน่วยสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลงและรายได้เพิ่มขึ้น รายจ่ายลดลง

การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถของสมาชิกชุมชน ลดช่องว่างทางความรู้ระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบทแล้วทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เข้าถึงความรู้ในทางตรงได้โดยง่าย ฝึกให้คิดเป็น ทำเป็นรวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบตลอดกระบวนการ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาการแนะนำ การทดสอบ การสาธิต การตัดสินใจ การยอมรับและการประเมินผล โดยเฉพาะการปฏิบัติร่วมกันในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น

การสร้างสมดุลของการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร เพื่อการผลิดอย่างถูกวิธี ประหยัดและมีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ชุมชนมีทางเลือกทำการผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย โดยไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศกับการรักษาและเสริมสร้างศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ภายในชุมชน เน้นการถ่ายทอดและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ทั้งต่อการวิจัยพัฒนาต่อยอด และการผลิตแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ โดยการสืบหา พัฒนาระบบการจัดเก็บเพื่อรวบรวมและจัดทำเป็นฐานข้อมูลทางความรู้ ตลอดจนสร้างหลักประกันด้านสังคมให้ปราชญ์ชาวบ้าน อาทิ การสนับสนุนเงินทุนในการรักษาและถ่ายทอดภูมิปัญญา สนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งความหลากหลายของศิลปะและวัฒนธรรมไทยทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ค่านิยมที่ดีงาม และความเป็นไทยเพื่อการศึกษา เรียนรู้ ฟันฟู พัฒนา ถ่ายทอดและเผยแพร่สู่สังคมโลก การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนพันธมิตรด้านกิจกรรมการพาณิชย์ระหว่างชุมชนและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

นอกเหนือจากการถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการที่แท้จริงของชุมชนแล้ว การสร้างชุมชนแล้ว การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้จะเป็นไปโดยสมบูรณ์ไม่ได้ หากสมาชิกชุมชนเหล่านั้นไม่ฝึกฝนตนเองให้มีหลักคิดโดยใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์และพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้วยการแสวงหาสร้าง พัฒนา จัดการและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญที่จะต้องกระตุ้นให้ชุมชนพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ด้วยการชี้ให้เห็นความสำคัญ การสร้างโอกาสในการเข้าถึงความรู้ที่หลากหลาย ภายใต้กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสม มุ่งให้การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตแบบค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อเป็นทางเลือกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถอยู่ร่วมกันกับสังคมอื่นอย่างเข้าใจ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนในชุมชนดังกล่าวนี้ ต้องคำนึงถึงพื้นฐานดั้งเดิม หรือมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเฉพาะในส่วนที่ต้องการจะพัฒนาให้ดีขึ้น ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงอาชีพหรือวิถีปฏิบัติทั้งหมดในคราวเดียว หากต้องการจะเปลี่ยนต้องให้แน่ใจว่าจะเป็นผลดีต่อชุมชนจริง ๆ ที่สำคัญคือควรต้องเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นอกจากจะเพิ่มพูนสติปัญญาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แล้วยังควรต้องส่งผลต่อการพัฒนาโดยรวมที่มีเป้าหมายเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวม หรือการสร้างความกินดี ได้แก่ การสร้างรายได้ การลดรายจ่าย และที่มีเป้าหมายเป็นความพึงพอใจมวลรวม หรือ การสร้างความอยู่ดี ซึ่งได้แก่ความสุขทางจิตใจ อาทิ การมีครอบครัวที่อบอุ่น พร้อมหน้า ได้รับการยอมรับในสังคม การมีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน การมีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพและยังคงความอุดมสมบูรณ์ด้วย ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ละเลยกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม เพื่อให้สมาชิกชุมชนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีความรู้สึกรักหวงแหนผืนแผ่นดินเกิด และมีจิตมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น การดำเนินการในประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ไม่สามารถที่จะดำเนินการโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งแต่เพียงลำพังหรือต่างคนต่างทำดังเช่นในอดีตได้ เพราะนอกจากจะสิ้นเปลืองงบประมาณของประเทศโดยใช้เหตุแล้วยังทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ครอบคลุมในทุกบริบทด้วย

ความจริงใจและสร้างความไว้วางใจเป็นสิ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงเพราะจะช่วยกระตุ้นและทำให้ชุมชนเต็มใจที่จะร่วมดำเนินงาน การมีหน่วยงานสนับสนุนที่เข้มแข็งและได้รับความไว้วางใจจะทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปราบรื่น รวดเร็ว การเข้าไปทำงานร่วมกับชุมชนจะต้องสร้างการยอมรับให้ได้ว่าหน่วยงานภาครัฐและชุมชนนั้น ๆ เป็นพวกพ้องเป็นพี่เป็นน้องที่จะมาร่วมกันทำงาน เพื่อพัฒนาชุมชน ไม่ได้เข้าไปเพื่อหาผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางการเมือง ผลประโยชน์ทางตำแหน่งหน้าที่ หรือผลประโยชน์ทางวิชาการ การให้ความเป็นกันเอง ไม่มีพิธีรีตอง หรือยึดพิธีการมากเกินไปเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการยอมรับ ทั้งนี้จะต้องเป็นไปโดยธรรมชาติ ไม่เสแสร้ง นอกจากนี้ ความต่อเนื่องของการดำเนินงานเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะไม่มีชุมชนใดที่จะเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ในระยะเวลายาวนาน ๆ อย่างไรก็ตามเป็นเรื่องยากที่จะดำเนินการในด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปต่อเนื่อง

ปัจจุบันการพัฒนาชุมชนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของชาติบ้านเมืองเป็นผลที่สืบเนื่องจากการพัฒนาชุมชนเป็นประการสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถดำรงชีพอย่างปกติสุข และการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะเช่นไรนั้น ผู้ที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหรือเนรมิตชุมชนได้ก็คือผู้นำชุมชน เพราะผู้นำชุมชนมีบทบาทและมีอิทธิพลในการผลักดันและขับเคลื่อนชุมชน โดยภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคนในชุมชน ผู้นำชุมชนในทุกชุมชน จึงเป็นกลไกที่สำคัญของชาติบ้านเมือง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน ชุมชนสุขฤดี ซึ่งตั้งอยู่ ณ แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนประเภทชานเมืองค่อนข้างใหญ่ มีวิถีชีวิตที่หลากหลายและมีปัญหาสารพัด ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงสภาพการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน และปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาชุมชน โดยเน้นคุณภาพชีวิตที่ยึดโยงกับศีลธรรมหรือศีล ๕

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ บทบาทของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ๔ ประเด็น ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๔ ด้าน คือ

๑.๔.๑.๑ ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับ การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนาและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลด ละเลิก อบายมุข การดำรงชีวิตด้วยไม่ประมาท มีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมประจำใจ

๑.๔.๑.๒ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น มีการจัดกิจกรรมร่วมใจของคนในชุมชน

๑.๔.๑.๓ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการฝึกอบรมส่งเสริมวิชาชีพ และส่งเสริมสุขภาพร่างกายในครอบครัวมีความอบอุ่น

๑.๔.๑.๔ ด้านการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อช่วยเหลือประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน เช่น มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับข้อมูลข่าวสารองค์ความรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในชุมชน เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของบุคคลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ความเท่าเทียมกันในชุมชน การศึกษาของคนในชุมชน ครอบครัวอบอุ่นและสุขภาวะ การมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในชุมชนสุขฤดี หมู่ ๑ เขตแขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวนประชากร ๑๕๐ คน ของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนในชุมชนสุขฤดี หมู่ ๑ เขตแขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ ชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ กำหนดระยะเวลาตั้งแต่ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึง เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๗ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มีสถานภาพที่แตกต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มีจำนวนบุตรที่แตกต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๖ ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๗ ประชาชนที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ บทบาทของผู้นำหมายถึง บทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบเป็นภา ะหนักที่ต้องปฏิบัติ เป็นตัวอย่างแสดงออกถึงเป็นผู้นำชุมชนที่ได้รับในการดูแลเอาใจใส่ต่อการ ดำรงชีพของคนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๑.๖.๒ ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับเลือกจากคนในชุมชนให้ทำหน้าที่บริหารชุมชน

๑.๖.๓ การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและฟื้นฟูชุมชนและสิ่งแวดล้อม ให้เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๔ คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ปราศจากอภายมุขและห่างไกลจากสิ่ง เสพติดให้โทษ มีสุขภาวะที่ดีและมีศีลธรรม ของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๕ ศีลธรรม หมายถึง การมีศีล ๕ และกัลยาณธรรม ๕ ในการดำเนินชีวิตของชุมชน ในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทของผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนในพื้นที่ชุมชน
สุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๑.๗.๒ ทำให้ทราบระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่เขตชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขต
บางเขน กรุงเทพมหานคร

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ชุมชน
สุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วยทฤษฎีดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแนวพุทธ
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท มีนักวิชาการหลายศาสตร์หลายแขนงกล่าวไว้หลายท่าน พอสรุปได้ดังนี้

ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่แสดงจริง^๑

ประภาพิศ สัญชาติเจตน์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง^๒

ปราชญา กล้าจัญญ ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^๓

สงวนศรี วิรัชชัย ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึง บทบาทที่ปรากฏในสังคม ๓ รูปแบบคือ ๑) บทบาทที่กำหนด (Prescribed Role) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กร

^๑ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์, จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๖), หน้า ๙.

^๒ประภาพิศ สัญชาติเจตน์, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๕๔) หน้า ๘๙.

^๓ปราชญา กล้าจัญญ, พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓.

กำหนดไว้เป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมหรือองค์กรนั้น ๆ เช่น ข้อกำหนดว่าราชการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งการโดยชอบเป็นต้น ๒) บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังนี้มักจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด แต่ในบางครั้งบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังอาจจะไม่ตรงกับบทบาทที่กำหนดไว้ก็ได้ เพราะคนบางคนอาจมีความคาดหวังมากกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ ๓) บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Role) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่ง คิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่นั้น บทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนดและก็อาจจะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังก็ได้^๔

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายคำว่า “บทบาท” ไว้ว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่^๕

โสภา ชูพิกุลชัย ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งโดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน บทบาทที่ทำให้คนในสังคมสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่น รู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม^๖

พัชนี วรกวิน ได้กล่าวว่า บทบาท ก็คือ แบบแผนของพฤติกรรมซึ่งเป็นไปตามตำแหน่งหรือสถานภาพของบุคคล อันเกิดจากความคาดหวังของบุคคลในสังคมนั้น ๆ และบทบาทอาจเปลี่ยนไปได้ตามตำแหน่งที่เปลี่ยนไป^๗

พัทธยา สายหู ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือการกระทำต่าง ๆ ตาม “บท” ที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラบใดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัวอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร^๘

โคเฮน และ ออร์บูช (Cohen and Orbuch) กล่าวว่า บทบาทหมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งคาดหวังว่าบุคคลอื่นจะปฏิบัติตามตำแหน่ง หรือสถานภาพ และบทบาทที่เหมาะสมเรียนรู้ได้จากกระบวนการต่างๆ ในสังคมที่ผ่านมาแล้วซึมซับเข้าไปในตัวบุคคล^๙

ลีวินสัน (Levinson) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ ๓ ประการ คือ

^๔ สงวนศรี วิรัชชัย, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพรการพิมพ์, ๒๕๕๗), หน้า ๒๐.

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๖๐๒.

^๖ โสภา ชูพิกุลชัย, **จิตวิทยาประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๒), หน้า ๔๕.

^๗ พัทธนี วรกวิน, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๕๖), หน้า ๕๒.

^๘ พัทธยา สายหู, **กลไกของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๔๗.

^๙ Cohen and Orbuch, **Introduction to sociology**, (Singapore : Mc Graw-Hill, 1990), p. 43.

๑. บทบาท หมายถึง บรรทัดฐาน(Norm) ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดไว้ บทบาทตามความหมายนี้ คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปที่การชี้หน้าที่อันควรกระทำ

๒. บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่จะคิด และทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

๓. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่มีจะกระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลที่พึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้นๆ นั้นเอง^{๑๐}

ซาร์บิน (Sarbin) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่ง ตำแหน่งใดก็ตาม ที่มีกฏการคาดคะเนว่าผู้อื่นหวังที่จะเห็นผู้ดำรงตำแหน่งนั้นควรปฏิบัติเช่นไร เป็นแนวทางส่วนมากมักจะสังเกตผู้ดำรงตำแหน่งอื่น แล้วมากำหนดบทบาทของตนเอง การคาดคะเนว่าผู้อื่นต้องการให้ตนทำอะไร ไม่จำเป็นต้องตรงตามลักษณะงานและภาระหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ^{๑๑}

เดวิด (David) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ สัมพันธภาพระหว่างบทบาทหน้าที่กับความรับผิดชอบ และการที่บุคคลจะดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใด จะต้องมียุทธศาสตร์หน้าที่และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งเสมอ บทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ต้องเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งและผู้เกี่ยวข้อง^{๑๒}

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่แสดงออกมาโดยสอดคล้องกับสถานภาพ สิทธิและหน้าที่โดยชอบธรรม และเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์หรือตำแหน่งทางสังคมที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ที่สัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า บทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

๒.๑.๒ ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาท

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของบทบาท ได้มีผู้ให้หลักการเกี่ยวกับความสำคัญของบทบาทหลายท่าน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

พระมหาไพสิทธ์ สัตยาธูร กล่าวว่า “บทบาท” มีความสำคัญเพราะว่ามนุษย์ทุกคนมีสถานภาพติดตัวที่แตกต่างกันมาตั้งแต่เกิด ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ตามความแตกต่างของครอบครัวที่กำหนด จากนั้นบุคคลก็อาศัยสถานภาพที่ตนได้รับ ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมทั้งแสวงหาสถานภาพใหม่ให้กับตนต่อไปตามบรรทัดฐานที่สังคมได้กำหนด สังคมจึงเป็นเสมือนที่รวมของสถานภาพของบุคคล และการที่บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ ก็เป็นเรื่องของ

^{๑๐}Levinson, D. J. Role, personality and social structure in the orgazaion setting : Selected reading and projects in social psychology, (New York : Random House, 1971), p. 11.

^{๑๑}Sarbin, T.R., “Role Theory” Handbook of Psychology, (New York : Addison Wesley Publishing Company, 1975), p 72.

^{๑๒}David, K, Human Relation at Work, (New York : McGraw-Hill Book Company, 1962), p. 45.

สถานภาพเสียเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่าง เช่น ภิษุสงฆ์ ออกไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน แม้ท่านจะไม่รู้จักใครสักคน แต่ก็สามารถรับอาหารบิณฑบาตได้ ทั้งนี้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปตามสถานภาพและบรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคมนั้นๆ สถานภาพจึงเป็นตัวกำหนดบทบาท (หน้าที่) ของบุคคลว่า จะต้องปฏิบัติต่อบุคคลอื่นในสังคมอย่างไรมันเป็นเสมือนกุญแจที่จะไขเราให้เข้าใจถึงพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม ส่วนบทบาทของบุคคลนั้นจะเป็นตัวสะท้อนให้เราเข้าใจถึงวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ทั้งสถานภาพและบทบาทจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล และสามารถจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้^{๑๓}

ภิญโญ สาร กล่าวว่า ความสำคัญของบทบาท คือเป็นสิ่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งได้รับการคาดหวังให้เขาทำบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นครองอยู่ และหมายความรวมถึงหน้าที่ หรือเงื่อนไขที่บุคคลนั้นครองอยู่^{๑๔}

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่า บทบาทมีความสำคัญในการใช้เป็นแนวในการปฏิบัติให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวังทำที่จากบทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้สามารถแยกสมาชิกกลุ่มออกจากผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกกลุ่มได้ อีกทั้งอาจทำให้เกิดมีการบังคับให้สมาชิกแต่ละคนยอมรับและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตนอีกด้วย^{๑๕}

สนธยา พลศรี กล่าวถึงบทบาทไว้ว่า เป็นหน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ให้คนที่อยู่ร่วมกัน สามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย บุคคลจะมีสถานภาพและบทบาทหลายสถานภาพและแตกต่างกันออกไป เช่น เป็นพ่อ แม่ ลูก ครูอาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ นักเรียน นักศึกษา เป็นต้น^{๑๖}

ประเสริฐ แยมกลีนฟุ้ง พิจารณาทบทวนนั้นมี ๒ นัย คือ ทางด้านโครงสร้างบทบาทเป็นตำแหน่งทางสังคม ที่มีชื่อเรียกต่างๆ กันแสดงบทบาทโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น ๆ ส่วนทางด้านการแสดงบทบาท หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Social Structure) บทบาทเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากแบบแผนการกระทำของบุคคลที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ในสังคม^{๑๗}

^{๑๓} พระมหาไพสิทธ์ สัตยาภู, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีพระเทพสิมาภรณ์กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^{๑๔} ภิญโญ สาร, *การบริหารงานบุคคล* (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓) หน้า ๒๕๙.

^{๑๕} สมพงษ์ เกษมสิน, *การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๖), หน้า ๕๔.

^{๑๖} สนธยา พลศรี, *หลักสังคมวิทยา*, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๕.

^{๑๗} ประเสริฐ แยมกลีนฟุ้ง, *สถานภาพและบทบาท*, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘.

ไพบูลย์ ช่างเรียน ได้อธิบายว่า บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุ จูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ^{๑๘}

สรุป ความสำคัญของบทบาทนั้น มีดังนี้ คือ “บทบาท” มีความสำคัญเพราะว่ามนุษย์ทุกคนมีสถานภาพติดตัวที่แตกต่างกันมาตั้งแต่เกิด ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ตามความแตกต่างของครอบครัวที่ให้กำหนด จากนั้นบุคคลก็อาศัยสถานภาพที่ตนได้รับ ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมทั้งแสวงหาสถานภาพใหม่ให้กับตนเองไปตามบรรทัดฐานที่สังคมได้กำหนด เป็นหน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ให้แก่คนที่อยู่ร่วมกัน สามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ ๓ ประการดังนี้

๑. ผู้รักษาหรือประสานให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกัน (Maintenance of Membership) หมายถึงจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่ม มีความสัมพันธ์คนในกลุ่ม และเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มทำให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

๒. ผู้ปฏิบัติการกิจของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective Attainment) หมายถึงเขาจะต้องรับผิดชอบในกระบวนการ วิธีการทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจได้ และเขาจะต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

๓. ผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction Facilitation) หมายถึงเขาจะต้องปฏิบัติงานในทางที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติด้วยดีของสมาชิกในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้หน้าที่บรรลุเป้าหมาย^{๑๙}

เดโช สวานานนท์ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ซึ่งมีสาระสำคัญว่าบทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

- ๑) รู้สถานภาพของตนในสังคม
- ๒) คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์นั้น ๆ ที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน
- ๓) คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น
- ๔) ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง^{๒๐}

จิตยา สุวรรณขุ ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่กำหนด และยังแบ่งหน้าที่ออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (Ideal role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรง

^{๑๘}ไพบูลย์ ช่างเรียน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา, ๒๕๕๖), หน้า ๒๙-๓๐.

^{๑๙}นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, หลักการบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๓.

^{๒๐}เดโช สวานานนท์, อังโน สุพร จุลทอง, “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา”, อ้างแล้ว, หน้า ๑๙.

ตำแหน่งของสังคมควรปฏิบัติ และเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาท และอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ชิตยา สุวรรณชฎ ได้กล่าวสรุปฐานะตำแหน่ง และบทบาททางสังคมไว้ดังนี้ คือ^{๒๑}

๑. มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไปครอง

๒. มีบทบาทที่ควรจะเป็นประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง

๓ . วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

๔ . ฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ในสังคมนั้น

๕ . บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกัน พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานตำแหน่ง เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และของคนอื่นที่เข้าร่วมพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลา และสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

อนันต์ เกตุวงศ์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับนักบริหารว่าควรมีบทบาทในสองลักษณะคือ

๑) บทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง เป็นผู้ที่สามารถวินิจฉัยปัญหาของระบบสังคมที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลง สามารถประเมินสิ่งสูงใจและสมรรถภาพที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และสามารถประเมินสิ่งสูงใจและศักยภาพที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอยู่สามารถแนะนำสังคมเลือกเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

๒) บทบาทผู้นำห้วงสมัยใหม่ หมายถึง เป็นผู้ปลูกฝังและยึดถือคตินิยม ที่จะช่วยให้เกิดภาวะทันสมัยขึ้น เป็นผู้จัดระบบทรัพยากรเพื่อใช้ตามเป้าหมายของการพัฒนาที่กำหนดไว้เป็นผู้เชื่อมกลุ่มต่างๆ ในสังคมให้เข้ากันได้ และเป็นผู้ควบคุมกลไกการใช้อำนาจทั้งหลายในสังคม^{๒๒}

อับรามสัน (Abramson) ได้ให้ทัศนะการบริหารงานของผู้บริหารยุคใหม่ในศตวรรษที่ ๒๑ ว่า การทำให้องค์กรประสบความสำเร็จผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาท ดังนี้ ๑) การเป็นตัวกลางในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ล้ำสมัยและไม่ถูกต้อง โดยผู้บริหารจะต้องมีความมั่นคงเข้มแข็ง ๒) การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้ลงทุน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีปฏิภาณไหวพริบดี ๓) การเป็นผู้ให้คำปรึกษา (Councilor) หมายถึงผู้บริหารจะต้องเน้นและให้ความสำคัญแก่บุคคลและเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากบุคลากร^{๒๓}

^{๒๑}ชิตยา สุวรรณชฎ, พัฒนาการ: ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล: ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓), หน้า ๔๓.

^{๒๒}อนันต์ เกตุวงศ์, บทบาทของศึกษาธิการจังหวัด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๓๑-๓๒.

^{๒๓}Abramson, Mark A., "In Search of the New Leadership", **Management**, September, 1996, pp. 1-5.

อัลพอร์ท (Allport) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่า บทบาทนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง^{๒๔}

พจนานุกรมคอลลิส ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ ๓ ลักษณะ คือ^{๒๕}

๑. บทบาทการแสดงที่แสดงโดยผู้แสดงหญิงหรือชาย
๒. บทบาททางจิตวิทยาที่บุคคลแสดงตามกฎเกณฑ์ของสังคม ด้วยอิทธิพลของความคาดหวังของบุคคลที่คิดว่าเหมาะสม
๓. บทบาทที่เป็นหน้าที่ปกติ ซึ่งองค์กรเป็นผู้กำหนดให้

บรูม และ เซลนิก (Broom and Selnick) ได้อธิบายถึงคำว่า “บทบาท”^{๒๖} ไว้ดังนี้

๑. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทในอุดมคติ (Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง
๒. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่า ควรจะกระทำหน้าที่ของตำแหน่ง
๓. บทบาทที่กระทำจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำไปจริง ตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม

เบนเน็ต (Bennett) ได้สรุปไว้ว่า วัดในประเทศไทยมีบทบาทต่อชุมชนมายาวนาน หลายร้อยปี ในด้านการให้บริการด้านต่างๆ เช่น การศึกษาแก่เด็กชาย ให้คำปรึกษาทำการไกลเกลี่ยข้อพิพาท การรักษาพยาบาล และเก็บรักษาวัฒนธรรม^{๒๗}

นิวคัม และ ดาเรนดอร์ฟ (Newcomb and Dahrendorf) ได้จำแนกความแตกต่างระหว่างบทบาทที่จำเป็นต้องกระทำ (เป็นข้อผูกพัน) กับบทบาทที่เลือกได้ว่าจะกระทำหรือไม่ และพฤติกรรมที่ห้ามมิให้กระทำไว้สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งเฉพาะบางตำแหน่ง^{๒๘}

จากการสรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ได้ความสาระสำคัญว่า บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งของสังคมควรปฏิบัติ และเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาท และอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง โดยบทบาทนั้น บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานการณ์ที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไป ซึ่งจะเป็นตัวกำหนด บทบาทเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากแบบแผนการกระทำของบุคคลที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ในสังคม

^{๒๔} Allport, Gordon R., **Personality: A psychological interpretation**, (New York : Holt, 1973), pp. 181-182.

^{๒๕} Pass, Lowes and Davies., **Collins dictionary of economics**, (Glasgow : Harper Collins, 1993), p. 1008.

^{๒๖} Broom, Leonard, Selnick, Philip, **Sociology**, (New York : Harper & Row, 1977), pp. 34-35.

^{๒๗} Bennett N., **The problems of cultural collision : barriers and bridges for rural development**, (Bangkok : Krung Siam. 1978), p. 47.

^{๒๘} Newcomb and Dahrendorf, **Handbook of sociological theory**. (New York : Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2002), p. 233.

๒.๑.๓ ทฤษฎีบทบาท

ในการศึกษาครั้งนี้ คงไม่สามารถละเลยที่จะมีกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ได้ การเข้าใจทฤษฎีบทบาทจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ได้ ดังนั้นสมาชิกทุกคนในสังคม จึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของกันและกันว่าเมื่อไร เวลาไหน และที่ใดบุคคลควรจะแสดงบทบาทอย่างไร จึงจะเหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย พอจะสรุปทฤษฎีต่าง ๆ ได้ ดังนี้

จุมพล หนีมพานิช ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ พฤติกรรมของบทบาท (Role Behavior) ว่า หมายถึง พฤติกรรมของผู้ที่แสดงบทบาทนั้นๆ ซึ่งตรงกับที่สังคมได้คาดหวังว่าเขาจะแสดงบทบาทนั้นๆ ถึงแม้ว่าบทบาทที่แสดงออกมานั้นจะไม่สมบูรณ์หรือไม่มีประสิทธิภาพ แต่ถือได้ว่าเขาได้แสดงบทบาทที่ตรงกับที่มีการคาดหวังว่าเขาจะแสดงบทบาทนั้น โดยพฤติกรรมที่แสดงออกของบทบาทนั้นเป็นผลมาจากการที่บทบาทได้เชื่อมโยงกับลักษณะทางสังคมและลักษณะเฉพาะของบุคคล จึงทำให้การแสดงบทบาทของบุคคลเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะของบุคคลนั้นได้ ซึ่ง Allport^{๒๙} ได้จำแนกบทบาทที่สัมพันธ์กับสังคม และลักษณะของบุคคลออกเป็น ๔ ลักษณะ คือ^{๓๐}

๑) บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role-Expectations) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดให้แก่บุคคลในสังคมที่ดำรงตำแหน่งหรือสถานภาพต่างๆ ซึ่งเป็นบทบาทที่คนส่วนใหญ่ในสังคมคาดหวังให้สมาชิกของสังคมได้แสดงออก

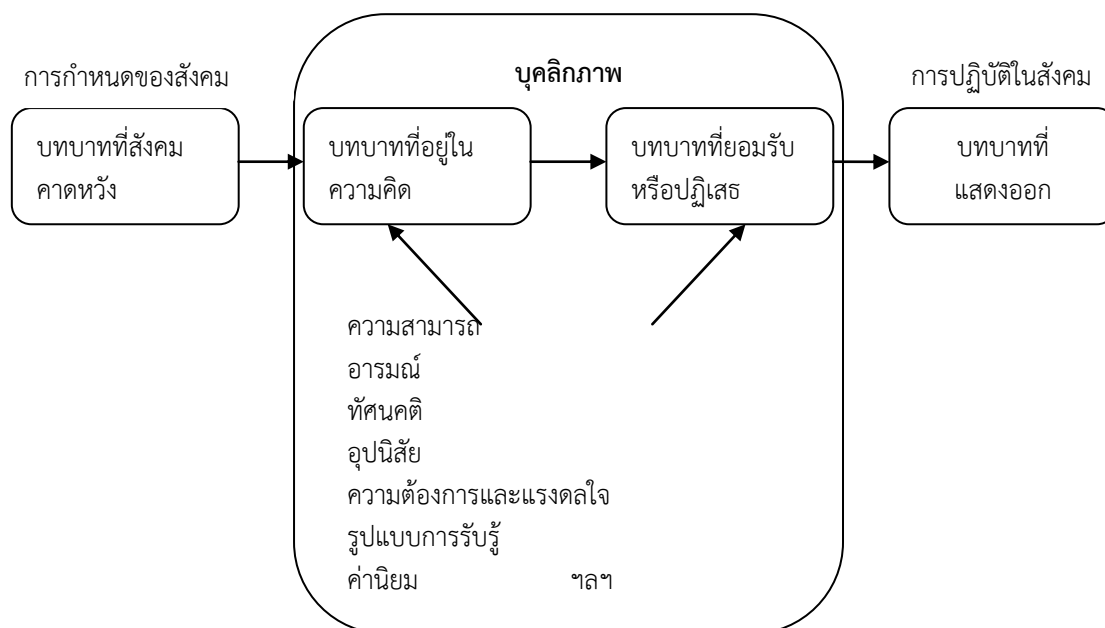
๒) บทบาทที่อยู่ในความคิด (Role-Conception) เป็นบทบาทที่บุคคลแต่ละคนคาดหวังว่าตนเองควรมีบทบาทอย่างไรจึงได้กำหนดบทบาทในรูปแบบของตนเองซึ่งบทบาทที่ตนเองกำหนดขึ้นนั้นอาจจะมีลักษณะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่สังคมคาดหวังก็ได้

๓) บทบาทที่ยอมรับ (Role-Acceptance) เป็นบทบาทที่บุคคลเลือกจะยอมรับหรือปฏิเสธลักษณะบทบาทที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบจากบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือบทบาทที่อยู่ในความคิด

๔) บทบาทที่แสดงออก (Role-Performance) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้แสดงออกซึ่งมีลักษณะที่หลากหลาย เนื่องจากความแตกต่างในแต่ละบุคคล เช่น ความคิด การยอมรับ อุปนิสัย บุคลิกภาพ ฯลฯ รูปแบบความสัมพันธ์ของบทบาททั้ง ๔ ลักษณะสามารถแสดงเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

^{๒๙} Allport, Gordon W. อ้างใน จุมพล หนีมพานิช, “สังคมและวัฒนธรรม” ในมนุษย์กับสังคม , หน้า ๑๘๔.

^{๓๐} จุมพล หนีมพานิช , “สังคมและวัฒนธรรม” ในมนุษย์กับสังคม , พิมพ์ครั้งที่ ๕, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑๘.

แผนภาพที่ ๒.๑ รูปแบบของบทบาทที่สัมพันธ์กับบุคลิกภาพ^{๓๑}

จากแผนภาพ จะเห็นว่าลักษณะที่สัมพันธ์กับการแสดงออกของบทบาท มี ๒ สิ่ง คือ สังคม และบุคลิกภาพ โดยสังคมได้กำหนดบทบาทที่สังคมคาดหวังแก่คนในสังคมที่ดำรงสถานภาพต่างๆ ซึ่งเมื่อบทบาทที่สังคมคาดหวังได้เข้าสู่กระบวนการรับรู้ของแต่ละบุคคล โดยผ่านลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ อาทิ ความสามารถ อารมณ์ ทัศนคติ อุปนิสัย ความต้องการ แรงดลใจ รูปแบบการรับรู้ ค่านิยม ฯลฯ โดยบุคลิกภาพที่แตกต่างกันเหล่านี้ ได้ส่งผลต่อการกำหนดบทบาทของแต่ละบุคคล และการเลือกที่จะยอมรับหรือปฏิเสธบทบาทในรูปแบบที่แต่ละบุคคลต้องการ จากนั้นจึงเป็นการแสดงบทบาทซึ่งบทบาทที่แสดงนั้นจะมีลักษณะร่วมระหว่างบุคลิกภาพกับสังคม เพราะถึงแม้ว่าบทบาทที่แสดงออกจะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล แต่การแสดงออกนั้นมีผลต่อสังคมเพราะบุคคลต้องอยู่ในสังคมจึงต้องปฏิบัติในกรอบของสังคม

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทว่า ทฤษฎีบทบาทเป็นทฤษฎีย่อยในทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) โดยกล่าวถึงลักษณะของสังคมมนุษย์ และลักษณะของปัจเจกบุคคล แล้วชี้ให้เห็นว่าตัวเชื่อมระหว่างมนุษย์และสังคมนั้นคือบทบาท สังคมมนุษย์คือโรงละคร มนุษย์แต่ละคนคือตัวแสดง มีบทละคร เป็นตัวกำกับ มนุษย์แต่ละคนมีตำแหน่งต่างๆ ชัดเจนที่จะต้องดำรง มีบรรทัดฐานสังคมควบคุมพฤติกรรมตัวละครเชื้อฟังผู้กำกับ มนุษย์ทุกคนก็ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ต้องสวมบทบาทผู้ชมประเภทต่างๆ (Generalized others) และ

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๕.

ประการสุดท้ายต้องอาศัยความรู้ความชำนาญตน ช่วยในการแสดงอาศัยศักยภาพของตน และทักษะในการแสดงบทบาทเข้าช่วย เป็นสไตล์ของตน ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น^{๓๒}

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ ได้จำแนกประเภทของบทบาทได้เป็น ๓ ประการ คือ

- ๑) บทบาทในอุดมคติ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎระเบียบหรือกฎหมาย
- ๒) บทบาทที่บุคคลเข้าใจเป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
- ๓) บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการกระทำที่เกิดจากการกระทำของบุคคลจริง^{๓๓}

กรรณิการ์ ขวัญอารีย์ ได้แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้ คือ^{๓๔}

๑. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของตำแหน่งไว้
๒. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทแต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ตรง ตามบทบาทอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลก็ได้
๓. บทบาทที่กระทำจริง (The performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่กระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

ประมวล รัตนวงศ์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “ฐานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

๑. บทบาทมีอยู่ทุกๆ สังคมและมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง
๒. บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งแต่ละตำแหน่ง
๓. วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
๔. การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้ เป็นเพราะการปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้นๆ
๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้นๆ”^{๓๕}

^{๓๒} สัญญา สัญญาวิวัฒน์ , **ทฤษฎีสังคมวิทยา** : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น , (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๓๔.

^{๓๓} จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๔๒.

^{๓๔} กรรณิการ์ ขวัญอารีย์, บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต** , (คณะสังคมสงเคราะห์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒.

^{๓๕} ประมวล รัตนวงศ์, **จิตวิทยาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๙), หน้า ๒๐.

ประกาศ ศิลปะรัศมี ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางบทบาทในเชิงทฤษฎีทางประติมากรรม สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) โดยเปรียบเทียบเหมือนกับ “การเล่นละครบนเวที” (Dramaturgical approach) ซึ่งประกอบด้วยความคาดหวัง (Expectation) ทั่วไป ๓ ประการด้วยกันคือ

๑. ความคาดหวังจาก “บท” (Expectation from the Script) หมายถึง ภาวะความเป็นจริงต่างๆ ทางสังคม (Social reality) จะสามารถเปรียบได้เช่นกันกับบทละคร (Script) ซึ่งประกอบด้วยตำแหน่งต่าง ๆ มากมาย โดยมีบรรทัดฐาน (norms) เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมเช่นใดในสังคมกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ทางสังคมจะถูกจัดระบบและควบคุมโดยบรรทัดฐานที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์และเงื่อนไขทางสังคมที่แตกต่างกัน

๒. ความคาดหวังจากผู้ร่วมแสดงคนอื่น ๆ (Expectations from other players) หมายถึงการที่สังคมมีบรรทัดฐานซึ่งเปรียบเสมือน Script ที่กำหนดบทบาทของบุคคลในความสัมพันธ์กันทางสังคมดังกล่าวแล้ว บุคคลในสังคมจึงต้องมีการสวมบทบาท (Role taking) ซึ่งกันและกัน เพื่อที่บุคคลจะได้คาดหวังพฤติกรรมของบุคคลอื่นในสังคมที่แสดงออกและสามารถมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่ถูกต้องได้ตามคาดหวังของสังคมและบุคคลอื่น

๓. ความคาดหวังจาก “ผู้ชม” (Expectation from the audience) หมายถึงความคาดหวังของบุคคลในสังคมที่อยู่ในสภาพต่างๆ กัน ซึ่งจะต้องคาดหวังและสวมบทบาทของบุคคลอื่นเพื่อเป็นเครื่องนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างถูกต้อง และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นที่คาดหวังร่วมกัน^{๓๖}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์^{๓๗} กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคล สังคมเป็นเครือข่ายของสถานภาพและแสดงบทบาทตามสถานภาพที่ครอบครอง จะมีลักษณะที่สำคัญ ๒ อย่าง คือ

๑) ลักษณะเกี่ยวกับตน (Self-Related Characteristics) ได้แก่ ลักษณะต่างๆ ของบุคคลที่เขาคิดว่าเป็นหรือมีลักษณะเช่นนั้น ลักษณะนี้จะมีผลต่อการประพฤติตามสถานภาพที่เขาดำรงอยู่ และจะเป็นฐานในการเลือกความคาดหวังประเภทต่างๆ มาเป็นแนวในการประพฤติตามสถานภาพ

๒) ความสามารถและทักษะในการแสดงบทบาท (Role Playing Skills and Capacities) ความสามารถเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของแต่ละบุคคล ส่วนทักษะเป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ภายหลัง แต่ทั้งสองสิ่งก็เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน หากไม่มีความสามารถเป็นทุน ทักษะก็ไม่อาจเกิดได้ ด้วยทักษะและความสามารถนี้เองทำให้บุคคลแสดงบทบาทได้

จากสรุปแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทนั้น ได้มีผู้ให้ข้อคิดหลายท่านและนำมาสรุปสาระเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้นเรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติ

^{๓๖} ประกาศ ศิลปะรัศมี, “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ”, รายงานการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยและประเมินผล กรรมการพัฒนาชุมชน), ๒๕๔๒, หน้า ๔๕.

^{๓๗} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, พุทธสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓๗.

ตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์ที่อยากเห็นสิ่งดีๆ เกิดขึ้นในสังคมของตนเองการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางที่ดีขึ้นที่เราเรียกกันว่า “การพัฒนา” (Development) หรืออาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่า คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนโดยต่อเนื่อง ภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว เนื้อหาสาระสำคัญของการพัฒนาจึงอยู่ที่ความสามารถของคนส่วนใหญ่ ส่วนกลไกหรือกระบวนการนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน นอกจากนั้นการดำเนินงานควรจะต้องให้ผลได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องเป็น กระบวนการระยะยาว^{๓๘} และจากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้หลายท่าน ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโตหรือก้าวหน้า^{๓๙}

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำที่ดีขึ้นคือเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า^{๔๐}

จิตยา สุวรรณขุ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมซึ่ง ได้แก่ คนกลุ่มคนการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ^{๔๑}

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเองได้ ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนชุมชนและสังคมให้ดีขึ้น^{๔๒}

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ว่า การพัฒนามาจากคำภาษาบาลีว่า วทณฺ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนากับ

^{๓๘}พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ , “เอกสารประกอบการสอนเรื่องการวัดทัศนคติและความคิดเห็น” , (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑), หน้า ๓.

^{๓๙}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๖๙), หน้า ๓๔๕.

^{๔๐}ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท , (กรุงเทพมหานคร: ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๕๖), หน้า ๒.

^{๔๑}จิตยา สุวรรณขุ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓), หน้า ๓๕๔.

^{๔๒}สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา , (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗๙.

การพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่นวัตถุและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เรียกว่าพัฒนาหรือวัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น^{๔๓}

สมพร เทพสิทธา ให้แนวคิดในการพัฒนาดังต่อไปนี้

“การพัฒนาเป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นหรือดีขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์เพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ ฉะนั้นหากได้รับการพัฒนาจะขาดส่วนหนึ่งไปก็ไม่สามารถที่จะเรียกว่าเป็นการพัฒนาที่ดีหรือเป็นชีวิตที่สมบูรณ์”^{๔๔}

สนธยา พลศรี กล่าวไว้ว่า เมื่อการพัฒนาถูกกำหนดความหมายจากหลายแหล่ง และหลายสาขาวิชาทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ แต่ลักษณะที่สำคัญมีดังต่อไปนี้^{๔๕}

๑) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้มีความเหมาะสมอันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

๒) มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่องกันโดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับไม่สามารถข้ามขั้นตอนหนึ่งได้

๓) มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้าๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้

๔) เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใครด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕) เป็นวิธีการการพัฒนาเป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

๖) เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงไม่เป็นเพียงแนวความคิดหรือเป็นเพียงแนวคิดหรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

๗) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและ สิ่งต่างๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้วจะไม่ใช่การพัฒนา แม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

๘) ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจทำให้ มนุษย์ และสังคมมีความสุขเพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์ นั่นเอง

^{๔๓}พระราชวรมนี (ประยูรธ ปยุตโต), **ทางสายกลางของการศึกษาไทย** , พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖-๑๘.

^{๔๔}สมพร เทพสิทธา, **การพัฒนาแบบยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมชายการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๓.

^{๔๕}สนธยา พลศรี, **กระบวนการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๕-๖.

๙) มิเกลท์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธีเช่นเปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์ และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ

นอกจากนี้ **สนธยา พลศรี** ยังได้ สรุปแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาไว้ ดังนี้^{๔๖}

๑) แนวคิดแบบวิวัฒนาการเป็นการนำการพัฒนาไปใช้เพื่ออธิบายประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่เคลื่อนย้ายจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่งที่สูงกว่า ทำให้มนุษย์มีความก้าวหน้าในด้านต่างๆ มากขึ้น เช่น มีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น ร่ำรวยมากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น มีความแตกต่างกันมากขึ้น เป็นต้น การพัฒนาในแนวคิดนี้จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าความก้าวหน้ามาก

๒) แนวคิดแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เนื่องจากมีความเป็นกลางมากกว่า การพัฒนาไม่เกี่ยวข้องกับอดีตหรืออนาคตอันรุ่งโรจน์ แต่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การแบ่งชนชั้นทางสังคม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงอาจมีลักษณะเป็นการปฏิรูป คือ เฉพาะในโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่งและเป็นการปฏิวัติคือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งหมดของสังคม

๓) แนวความคิดแบบเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์นำการพัฒนาไปใช้จำแนกประเทศต่างๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น รายได้ประชาชาติ การรู้หนังสือ การมีงานทำ เป็นต้น ออกเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศด้อยพัฒนา การพัฒนาในแนวความคิดนี้จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าความเป็นอุตสาหกรรม ความทันสมัย และการเจริญเติบโตมาก

๔) แนวความคิดแบบการปฏิบัติการทางสังคมเป็นแนวความคิดที่เกิดจากรัฐบาลของประเทศต่างๆ พยายามปรับปรุงแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปของการวางแผนปฏิบัติการ เช่น การปฏิรูปที่ดินการสหกรณ์ การพัฒนาชนบท เป็นต้น และเรียกวิธีการนี้ว่าการพัฒนา

๕) แนวความคิดแบบความขัดแย้งทางสังคมเป็นแนวความคิดของการพัฒนาประเทศด้วยระบอบสังคมนิยมที่นำทฤษฎีความขัดแย้งมาใช้เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบสังคมโดยถือว่าการนำระบอบสังคมนิยมเข้ามาใช้แทนระบบที่ใช้อยู่เดิมเป็นการพัฒนา

ปวย อึ้งภากรณ์ ได้เสนอแนวคิดบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาประเทศไว้ว่าถ้าปราศจากศีลธรรมเสียแล้วการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะพัฒนาไปทำนองใดย่อมจะบกพร่องและไม่สมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพัฒนาไปในด้านเป้าหมายซึ่งจะผดผลสุดท้ายอาจจะพัฒนาไปทำนองที่จะเห็นความเจริญทางวัตถุซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าเรื่องที่สำคัญแท้ ๆ คือความเจริญในทางปัญญาและในทางศีลธรรม การขาดจากศีลธรรมนั้นจะทำให้โลกเสื่อมโทรมพระพุทธศาสนาจะช่วยเหลือใน

^{๔๖} สนธยา พลศรี, *กระบวนการพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๘-

การพัฒนาชาติได้ดั้นนั้น ย่อมอาศัยพระธรรมและพระสงฆ์ เป็นสื่อสำหรับสืบพระศาสนาและการที่พุทธศาสนาจะช่วยให้มีการพัฒนาชาติได้ดีจริงๆ ก็คืออาศัยหลักเกณฑ์บางประการดังนี้^{๔๗}

๑) ความเชื่อในพุทธศาสนาต้องเป็นความเชื่อที่บริสุทธิ์ไม่เจือปนความเชื่อถือโชคลางทางไสยศาสตร์ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “คนโง่นั้นมัวแต่พิเคราะห์ดวงดาว ” ฉะนั้นในการที่จะทำให้มนุษยโลกมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านวัตถุและสติปัญญาก็ควรจะพัฒนาศาสนาใหม่ให้เกิดความบริสุทธิ์

๒) ความเชื่อในพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่มีมูลฐานตั้งอยู่ในเหตุผลและวิชาไม่ใช่ตั้งอยู่ในความเชื่อโดยมงายอย่างเดียวหรือวิชาพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ท่านทั้งหลายอย่าพึงเชื่อสิ่งใดเพียงเพราะที่ได้ฟังตามๆ กันมาหรือเพราะเคยเห็นเช่นนั้นๆ ต่อมา ฯลฯ ท่านจงเอาข้อที่ได้เห็นได้ฟังได้ตรึกตรองดูด้วยเหตุผลจนเกิดความชัดเจนแล้วจึงค่อยเชื่อ

๓) การที่จะนำเอาคำสอนของพุทธศาสนามาประยุกต์ กับสภาพปัจจุบันซึ่งลักษณะของสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการประยุกต์พระธรรมซึ่งเป็นอมตะอยู่แล้วมาใช้กับสภาพปัจจุบันซึ่งจะต้องมีการศึกษาและวิจัยอย่างถ่องแท้

๔) การพัฒนานั้นจำเป็นที่จะต้องใช้ทางโลกและทางธรรม เพราะฉะนั้น ทางฝ่ายพระสงฆ์ กิติ ทางฝ่ายบ้านเมืองกิติ ต้องร่วมมือกันอย่างมาก มีหลายกรณีที่ฝ่ายบ้านเมืองเพิกเฉยต่อความสำคัญของวัดในชนบทและในเมืองและเพิกเฉยต่อความสำคัญของการเป็นผู้นำของพระสงฆ์ในหมู่บ้านถ้าความร่วมมือทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสดำเนินไปด้วยดี ก็จะเป็นประโยชน์ทั้ง ๒ เปลี่ยนแปลงเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตนั้น มีความสำคัญกับทุกคนถ้าทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะทำให้อยู่รวมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ดิเรก ฤกษ์สหาย ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย มุ่งให้เกิดความเสมอภาคและกระจายอย่างเป็นธรรมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยให้น้อยที่สุด ทั้งนี้กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ สามารถที่จะกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง มีโครงสร้างระบบที่เหมาะสม ตลอดจนควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงได้อย่างบังเกิดผล^{๔๘}

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้สรุปความหมาย ของแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา โดยจำแนกเป็น ๔ ประการ ดังนี้

๑) การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการวางแผน ซึ่งจะมีความหมายเป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายจากความด้อยพัฒนา ให้หลุดพ้นจากความยากจน ซึ่งจะแสวงหาและบรรลุถึงได้อย่างแท้จริงด้วยวิธีการวางแผนเพื่อพัฒนา

๒) การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ การพัฒนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวนหรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นความพยายามกระทำเพื่อเป็นโครงสร้างสังคมของประชากร

^{๔๗} ป่วย อึ้งภากรณ์, ศาสนธรรมกับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๐), หน้า ๖๑-๖๕.

^{๔๘} ดิเรก ฤกษ์สหาย, การพัฒนาชุมชน, เน้นหนักการพัฒนาสังคมและแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราพัฒนาชนบท สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๗), หน้า ๒.

เป้าหมาย โดยโครงการที่วางขึ้นเพื่อปฏิบัติการให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ด้วยกลวิธีการทำงานของหน่วยสังคมเป้าหมาย แม้ว่าประชากรเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มจะได้รับผลจากการพัฒนา แต่โดยทั่วไปแล้วโครงการพัฒนามักมุ่งถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อสังคมส่วนรวม

๓) การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี การพัฒนามีลักษณะของการปฏิบัติที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี การผลิต และการแข่งขันชั้นทางสังคม ดังนั้น การพัฒนาจึงครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งสังคมไปสู่รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของรูปแบบอื่น

๔) สมมติฐานของการพัฒนา นอกจากการพัฒนาจะมีความหมายดังกล่าว ยังมีความหมายถึงสมมติฐานเกี่ยวกับการพัฒนา ดังนี้

๔.๑) การพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยม คือการพัฒนาขึ้นอยู่กับการประเมินคุณค่าของมนุษย์ โดยที่มนุษย์แต่ละคนมีค่านิยมที่ไม่มีมาตรฐานเดียวกัน จึงต้องมีการเปรียบเทียบกัน เมื่อมีการเปรียบเทียบกันแล้วสิ่งที่ไม่ดีก็ต้องมีการปรับปรุง

๔.๒) การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม โดยเพื่อให้บรรลุถึงค่านิยมทางการพัฒนาขั้นต้น สังคมต้องเปลี่ยนโครงสร้างไปในทางที่มีโอกาสในการทำงาน เพื่อบรรลุตามค่านิยมทางการพัฒนามีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น การพัฒนาจึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อเพิ่มหรือประกันความเป็นไปได้ดังกล่าว

๔.๓) การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดสรรและการกระจายทรัพยากรของสังคม ลักษณะของโครงสร้างสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนา คือ การจัดสรรทรัพยากร หรือระบบการกระจายทรัพยากรของสังคม เพราะแก่นแท้ของค่านิยมทางการพัฒนาเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดสรรทรัพยากรของสังคมนั่นเอง

๔.๔) การพัฒนาขึ้นอยู่กับผู้นำทางการเมือง โดยปัจจัยที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการพัฒนา ก็คือการเป็นผู้นำทางการเมือง

ทั้งนี้ ได้จำแนกแบบแผนของการพัฒนาออกเป็น ๓ แบบ ดังนี้

๑) การพัฒนาแบบเสรี (Free Development) เป็นการพัฒนาศักยภาพด้วยวิธีการสร้างความเจริญและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ เป็นเรื่องของเอกชนที่จะคิดจัดทำกันเองภายใต้ระบบแข่งขันโดยเสรีในเชิงเศรษฐกิจ (Free Market System) โดยที่รัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความร่มเย็นเป็นสุข และสามารถประกอบอาชีพได้โดยอิสระ

๒) การพัฒนาแบบบังคับ (Forced Development) การพัฒนาแบบนี้รัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจให้มีโครงการและระยะเวลาที่จะปฏิบัติตามแผนนั้นอย่างแน่นอน

๓) การพัฒนาแบบผสมผสานหรือแบบมีแผน (Planned Development) หมายถึงการพัฒนาที่มีลักษณะแบบผสม คือ มีการกำหนดปฏิบัติที่แน่นอน เฉพาะส่วนราชการและหน่วยราชการงานของรัฐ แต่ทางเอกชนคงปล่อยให้เป็นไปโดยเสรีตามสมัครใจของเอกชนและชุมชนเอง^{๔๙}

^{๔๙} นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ , การผสมผสานสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท , (กรุงเทพมหานคร: สำนักฝึกอบรม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๙๔-๙๖.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ ได้ให้ความหมาย ของการพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ^{๕๐}

๑) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผลตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจและลดความขัดแย้งโดยสันติวิธีเรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับการเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่าการพัฒนานั้นหมายถึงเรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้นควรหมายถึงเรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วยไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

๒) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพไม่มีปัญหาเงินเฟ้อเงินฝืดในทางสังคมก็เช่นกัน เราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคมเป็นสังคมที่สงบสุขสังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรงความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่ และในการพัฒนามักต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย

๓) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควรหมายถึง ความเป็นธรรมอีกด้วยโดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนในการพัฒนาตามควร ดังนั้นการพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย

สมบุรณ์ สุขสำราญ ได้กล่าวไว้ว่า ๑ สาละสำคัญของความคิดเกี่ยวกับการพัฒนานั้น เนื่องมาจากปรัชญาพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ปรารถนาชี้ทางหลุดพ้นจากความทุกข์ และชี้ทางสู่ความสุขให้แก่มนุษย์ตามหลักคำสอนนี้ พุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะพระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่นๆ ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ดังนั้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้พ้นจากสภาพความด้อยพัฒนาด้วยการศึกษา ความสำคัญของการพัฒนาโดยการช่วยเหลือกันทั้งการอบรมในศาสนธรรมและประสบการณ์มีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อรูปแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของพระสงฆ์^{๕๑}

เฟรด ดับบลิว ริกส์ (Fred W. Riggs) ได้มองการพัฒนาว่าเป็นกระบวนการของการได้มาซึ่งความเจริญ การเติบโตที่มั่นคงจากความสามารถของระบบในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ต่อเนื่องจนบรรลุความสำเร็จ อันหมายถึงความก้าวหน้าทางการเมือง ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และตามวัตถุประสงค์ของสังคม^{๕๒}

พระไพศาล วิสาโล ได้ให้ความคิดเห็นภาพรวมการพัฒนาของประเทศในเชิงบริหาร บุคคลไว่น่าคิดว่า มนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสังคมสังคมที่เกื้อกูลต่อความเป็นอยู่ที่ดีงาม

^{๕๐}โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, **การพัฒนาประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕.

^{๕๑}สมบุรณ์ สุขสำราญ, **การพัฒนาชนบทตามแนววิถีพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สอยจำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๕๓.

^{๕๒}Fred Warren, Riggs, **Administration in Development Countries : the Theory of Prismatic Society**, (Boston, Houghton Mifflin, 1964), p. 108.

นั้นก็ต้องเป็นสังคมที่สงบสุขมั่นคงและราบรื่นมีโภคทรัพย์ปราศจากความยากจนและสามารถพึ่งตนเองได้ ในทางเศรษฐกิจมีการจัดระเบียบหรือองค์การทางสังคมที่เอื้อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกด้วยเหตุนี้การพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาบุคคลจึงต้องสร้างเงื่อนไขแวดล้อมดังกล่าวให้เกิดมีขึ้นในสังคมพุทธธรรมนั้นมองโลกและชีวิตอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นเหตุปัจจัยอาศัยกัน การพัฒนาชีวิตหรือการพัฒนาบุคคลจึงแยกไม่ออกจากการพัฒนาสังคม^{๕๓}

ทิตยา สุวรรณขุ ชีววงศ์ประกอบของการพัฒนา มีดังนี้

๑) กระบวนการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคม จะเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน

๒) มีทิศทางในการเปลี่ยนแปลงสู่ลักษณะสังคมที่พึงประสงค์

๓) กระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้น จะมีผลให้เกิดการปรับลักษณะสัมพันธ์ภาพของสมาชิกในสังคมและส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) ในทิศทางที่พึงปรารถนา โดยที่สมาชิกในสังคมจะไม่เกิดความรู้สึกแปลกแยกหรือมีผลกระทบให้เกิดความรู้สึกแปลกๆ แยกน้อยที่สุด

๔) ในการที่จะให้เกิดการใช้ทรัพยากรและควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีแนวนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนในอันที่จะเพิ่มโอกาสของปัจเจกบุคคลในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้สามารถกำหนดทางเลือกและปฏิบัติหรือสู่เป้าหมายของสังคมที่ปรารถนาหรือนัยหนึ่งชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและการปฏิบัติเพื่อสู่เป้าหมายที่เลือกสรรแล้ว

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงช้าๆ ค่อยเป็นค่อยไป หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันก็ได้ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวอาจจะเป็นของบุคคลหรือของสังคมก็ได้ ที่สำคัญคือ ต้องมีผู้นำพาการเปลี่ยนแปลงด้วย

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากคำนิยามและข้อถกเถียงเกี่ยวกับ คำว่า การพัฒนาในภาพกว้างแล้ว อาจจำแนกองค์ประกอบหลักของการพัฒนา ได้ดังนี้

๑) ต้องมีผู้กระทำการ ซึ่งหมายถึง เป็นกิจกรรมซึ่งดำเนินการโดยบุคคลจะเป็นคนเพียงคนเดียว กลุ่มคน หรือสังคมก็ได้

๒) ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ถ้าหากการดำเนินการใดๆ แล้วไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่อาจเรียกว่าการพัฒนาได้

๓) ต้องมีทิศทางหรือเป้าหมาย ทั้งนี้หากการดำเนินการใดๆ เป็นไปแบบไม่มีทิศทางที่ตั้งไว้ล่วงหน้าย่อมไม่ใช่การพัฒนา ซึ่งทิศทางหรือเป้าหมายนี้แต่ละสังคมอาจจะกำหนดไว้ไม่เหมือนกัน ดังนั้น การพัฒนาที่ก้าวหน้าของทีหนึ่ง ย่อมไม่จำเป็นต้องเป็นการพัฒนาของอีกทีหนึ่ง^{๕๔}

^{๕๓} พระไพศาล วิสาโล, การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

^{๕๔} ทิตยา สุวรรณขุ, อังโน ปราณี พนมเรังไชย, “การพัฒนานโยบายเกี่ยวกับชุมชนแออัด”, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตร, พัฒนาสังคม, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑-๑๒.

ชาญชัย อาจินสมาจาร ได้กล่าวถึงแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ในหนังสือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในสาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอยู่อย่างไม่ขาดสายจึงเกิดแนวคิดต่างๆ ขึ้นเพื่อพิจารณาและการดำเนินงานโดยองค์การและปัจเจกบุคคล ดังต่อไปนี้

๑. เชื่อมการพัฒนากับกลยุทธ์ขององค์การ คือ ความสามารถของพนักงานในองค์การส่วนใหญ่กำหนดความสามารถในการแข่งขันกับตัวเอง ดังนั้นการพัฒนาคนสามารถสร้างอิทธิพลต่อกลยุทธ์ขององค์การ การเชื่อมกับกลยุทธ์นำความเหมาะสมมาสู่การฝึกอบรมการเรียนรู้ และกระบวนการพัฒนาโดยสังเกตความต้องการเพื่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาทิศทางและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์การ การเชื่อมเชิงกลยุทธ์ก่อให้เกิดการจัดลำดับข้อบ่งชี้การเรียนรู้ที่สามารถทำประโยชน์โดยตรงต่อพันธกิจและจุดมุ่งหมายขององค์การ

๒. การเรียนรู้ในองค์การ คือ พนักงานติดต่อกับลูกค้าและจัดหาสินค้าอย่างใกล้ชิดดังนั้นเขาจึงมีความเข้าใจที่ดีกว่าในสิ่งแวดล้อมภายนอกและสามารถให้การหยั่งเห็น (insight) ที่ดีกว่าสู่ประเด็นธุรกิจต่างๆ องค์การควรให้โอกาสแก่พนักงานในการลับทักษะและความสามารถของเขาในการจัดการกับสิ่งแวดล้อมภายนอก และแปรรูปความผิดพลาดให้เป็นโอกาสของการเรียนรู้

๓. ปรับปรุงการสื่อความหมายขององค์การ คือ การมีส่วนร่วมในปัญหาข่าวสารข้อมูลและความห่วงใยในองค์การระหว่างพนักงานช่วยพัฒนาความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ พนักงานได้รับการสนับสนุนให้ทำประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ ดังนั้น การปรับปรุงการสื่อความหมายจึงช่วยสร้างพันธะและการจงใจในจิตใจและหัวใจของพนักงาน

๔. การเชื่อมการเรียนรู้กับงาน คือ การเชื่อมการเรียนรู้กับงานจะช่วยให้พนักงานคิดอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความต้องการและการตัดสินใจของงานเพื่อจะได้เริ่มต้นในสิ่งที่เราจะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติดังกล่าวมอบอำนาจให้พนักงานนำผลลัพธ์ของการฝึกอบรมและพัฒนาไปยังที่ทำงานของเขาด้วยประสิทธิภาพที่ดีกว่า เพื่อปรับปรุงผลลัพธ์ของธุรกิจ

๕. การบริหารความรู้ คือ การบริหารความรู้เป็นกระบวนการที่องค์การก่อให้เกิดคุณค่าจากทรัพย์สินที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสติปัญญาและความรู้ มันเป็นแนวทางบริหารองค์การที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การบริหารความรู้แสดงถึงการบริหารระบบการเรียนรู้และประสิทธิภาพของเขา

๖. แนวโน้มใหม่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๖.๑ สร้างและรักษาไว้ซึ่งความไว้วางใจในการเปิดเผยความโปร่งใสและความรับผิดชอบ

๖.๒ เอาชนะความท้าทายที่เกิดจากสภาพความซับซ้อนที่เพิ่มมากขึ้นของเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่

๖.๓ เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จากอินเทอร์เน็ตในฐานะเครื่องมือการตลาดต่อผลกระทบของเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล

๖.๔ เปลี่ยนแปลงบทบาทจากทักษะการสอนและความรู้ไปสู่การสร้างความรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการทางธุรกิจและการมีส่วนร่วมในความรู้^{๕๕}

^{๕๕} ชาญชัย อาจินสมาจาร (ดร.), การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๔๙-๕๐.

Gilley et. al.^{๕๖} เสนอไว้ ซึ่งหากใช้จุดเน้นที่ผลการพัฒนา (Result) ที่หวังผลระยะสั้นจะเป็นการพัฒนาในระดับบุคคลและการบริหารผลงาน หรือหากหวังผลระยะยาว เน้นที่การพัฒนาสายอาชีพและการพัฒนาองค์การ ในเรื่องขอบเขตหรือองค์ประกอบการพัฒนาสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจะไม่แตกต่างกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กระแสหลัก กล่าวคือมีทั้งการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์การ สิ่งที่พึงพิจารณาคือขอบเขตหรือจุดเน้นในการพัฒนาจะมีผลถึงการเลือกวิธีการหรือกระบวนการพัฒนาที่แตกต่างกัน กล่าวคือการพัฒนาในระดับบุคคลกับการพัฒนาในระดับองค์การจะมีเทคนิคที่แตกต่างกันเนื่องจากมีปัจจัยที่แตกต่างกัน เช่น ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับองค์การจะมีตัวแปรด้านโครงสร้างองค์การ กระบวนการในการทำงาน เทคโนโลยีที่องค์การใช้ และวัฒนธรรมการทำงานเพิ่มเติมเข้ามา นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธจึงต้องพิจารณาปัจจัยนี้ เพื่อที่จะไม่ดำเนินการพัฒนาในระดับปัจเจกบุคคลแล้วคาดหวังว่าการพัฒนาในระดับองค์การจะเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ดังนั้น ในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ สองปัจจัยแรกที่ต้องกำหนดเป็นตัวปัจจัยอิสระคือเป้าหมายการพัฒนาและกลุ่มเป้าหมายหรือขอบเขตที่ต้องการพัฒนาในระดับบุคคลหรือองค์การ

จากความหมายทั้งหมดนี้สามารถสรุปได้ ว่า การพัฒนา คือการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น และต้องการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

^{๕๖} Gilley J.W., Eggland, S. A.& Maycunich, Principle of Human Resource Development, 2nd ed., (Cambridge, MA : Persues Books, 2002), p. 174.

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้หลายท่าน ดังนี้

ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ และคณะ กล่าวถึงชีวิตที่มีคุณภาพว่าเป็นชีวิตที่ไม่มีภาระและไม่ก่อปัญหาทางสังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความคิดและความสามารถที่จะดำรงสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองได้อย่างถูกต้องแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ สามารถหาวิธีอันชอบธรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองพึงประสงค์ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่^{๕๗}

พลาโตและอริสโตเติล (Plato and Aristotle) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการมีชีวิตที่ดีว่า ชีวิตที่ดีที่สุดของมนุษย์นั้นอยู่ที่การขัดเกลาของประชาชนและเป็นผู้ให้การศึกษาและฝึกอบรมฝึกฝนประชาชนจนบรรลุถึงชีวิตที่ดีด้วยตนเอง และมีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีอิสระที่จะมีชีวิตที่ดีตามที่เขามองเห็นและโดยปัจเจกชนนั้นแตกต่างกันแต่รัฐบุรุษก็มีหน้าที่ที่กำหนดชีวิตที่ดีให้พลเมืองได้^{๕๘}

พัฒน์ กิตติพราภรณ์ ให้คำจำกัดความของคำว่า คุณภาพชีวิต ชีวิตที่มีคุณภาพ คือ ชีวิตที่มีความสุข ความสุขนี้ได้เกิดจาก (๑) ความสุขทางกาย หมายถึง มีความเป็นอยู่ที่ดี อาทิเช่น มีที่อยู่อาศัยที่ดี มีสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ (health care) ที่ดี มีสาธารณูปโภค เช่นการคมนาคมที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น น้ำ อากาศบริสุทธิ์ และยังรวมไปถึงการพักผ่อนและสันทนาการที่ดีตามสมควรอีกด้วย (๒) ความสุขทางใจ ได้มาจากการรู้จัก ความพอดี ความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ การมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความรักความอบอุ่นผูกพันในครอบครัว และเพื่อนมนุษย์มีความอดทนเสียสละทำประโยชน์แก่สังคม^{๕๙}

ยุพา อุดมศักดิ์ กล่าวไว้ว่า “คุณภาพชีวิต” หมายถึง คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียง ไม่มีกฎตายตัวแน่นอนกล่าว คือ ทุกคนหรือทุกประเทศอาจจะกำหนดมาตรฐานต่างๆ กันไปตามต้องการ และความ ต้องการในด้านคุณภาพชีวิตนี้ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและภาวะ^{๖๐}

พัทธา สายหู ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตหรือชีวิตที่มีคุณภาพ ดังนี้ “ชีวิตที่มีคุณภาพ คือ ชีวิตที่ทำประโยชน์ให้ผู้อื่นในสังคม ครอบครัวต้องเป็นแห่งแรกที่สร้าง คุณภาพชีวิต คนรวยไม่จำเป็นต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีเสมอไป ในทางตรงข้ามคนที่ยากจนเกินไปก็ไม่ จำเป็นต้องขาดคุณภาพชีวิต หรืออาจมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้”^{๖๑}

^{๕๗} ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ และคณะ , คู่มือฉบับสมบูรณ์ฉบับประชากรศึกษา , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๐.

^{๕๘} Plato and Aristotle อ้างใน วิทย์ วิศทเวทย์, ปรัชญา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๘), หน้า ๑๘๒.

^{๕๙} พัฒน์ กิตติพราภรณ์, “นันทาทรรศนะธุรกิจเพื่อคุณภาพชีวิต ...ของใคร”, วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, ๑๕(๑) (๒๕๕๑), หน้า ๔๒-๖๑.

^{๖๐} ยุพา อุดมศักดิ์, “แนวความคิด หลักการ และวิธีการทางประชากรศึกษา”, เอกสาร ประกอบการประชุมเรื่อง บทบาทของสุขศึกษา - ประชากรศึกษาในการแก้ปัญหา ประชากรและสาธารณสุข, หน้า ๘๒, นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.

^{๖๑} พัทธา สายหู, ประชากรกับการอยู่รอด, (กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑.

กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้แนวกว้างซึ่งดูเหมือนจะพยายามให้ความหมายของคุณภาพชีวิตให้สมบูรณ์และครอบคลุมให้มากที่สุดดังนี้ คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพเป็นอยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจ ซึ่งรวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้หมด ซึ่งชีวิตบุคคลสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมโดยสามารถแสดงมิติต่างๆ ของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้ คือ คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หมายถึง อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย พลังงาน การออมทรัพย์ สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัว และในการประกอบอาชีพ โดยคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์หมายถึง การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณประโยชน์ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ความอบรมในครอบครัวและในชุมชน ความรักและความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์สะอาดและเป็นระเบียบปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่การดำรงชีพและการคมนาคมที่สะดวก คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม หมายถึง โอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคความเป็นธรรม ด้านรายได้และสังคมความร่วมมือร่วมใจในสังคมความเป็นระเบียบวินัยมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และมีค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา คุณธรรมชีวิตด้านความคิด หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกชีวิตและชุมชนการศึกษาวิชาชีพ ความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตัวเอง การยอมรับตัวเองและการมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง การมีคุณธรรมในตัวเองและสังคมเช่นความซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลกตัญญูกตเวทีความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนาความเสียสละและการละเว้นจากอบายมุข^{๖๒}

ชัยยะ วิทกเหริ ให้ความหมายของคุณภาพชีวิต หมายถึง การได้รับปัจจัยสี่ในระดับที่พอเพียง กล่าวคือ มีอาหารบริโภคเพียงพอที่จะทำให้ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงและปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีเครื่องนุ่งห่มให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมถูกสุขลักษณะ และมียารักษาโรคในยามเจ็บป่วย^{๖๓}

องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้สรุปความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล^{๖๔}

^{๖๒} กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ อ้างใน พ.อ. สัมพันธ์ พิษยทนาย, “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนค่ายทหารกองทัพบกมุ่งสู่ชุมชนเข้มแข็ง”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๙.

^{๖๓} ชัยยะ วิทกเหริ, “รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลโยธะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา”, **ภาคินพนธ์ ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม**, (คณะพัฒนาสังคมและ สิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๔).

^{๖๔} องค์การยูเนสโก (UNESCO) อ้างใน Koffka, K., *Encyclopedia of the Social Science*, (New York: The Macmillan Company, 1978), p. 89.

กรมพัฒนาชุมชน ได้ให้ความหมายของคำว่าคุณภาพชีวิตไว้ว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ นั่นคือการที่จะกล่าวว่าประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในครอบครัวหรือชุมชนนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานครบถ้วนทุกประการซึ่งเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานที่กำหนดไว้นั้นสามารถแปรเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะนั้นๆ ^{๖๕}

ลิฟ (Liv) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตเป็นชื่อใหม่ของความคิดเดิม (Old Notion) ซึ่งถ้าเรียกเป็นชื่อทางด้านจิตวิสัย (Subjective) ก็ใช้คำว่า อยู่กินดี มีสุข (well-being) คือ การเป็นอยู่ที่ดีของคนและสิ่งแวดล้อมตามสภาพทุกๆ ไป ในด้านส่วนบุคคลคุณภาพชีวิตจะแสดงออกในรูปของความต้องการ (Wants) เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วจะทำให้บุคคลนั้นๆ มีความสุขหรือความพอใจ ^{๖๖}

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวว่าคุณภาพชีวิต แปลว่า ลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพหรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ หมายถึง องค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยดีเป็นส่วนรวมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สังคมและธรรมชาติมีความพร้อมและสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์ ^{๖๗}

เฟรเดอริ (Frader) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่าคำว่า “คุณภาพชีวิต” (Quality of Life) ตามรูปศัพท์แปลว่าภาวะแห่งความดี (State of Goodness) หรือความปรากฏของความดีเรามักพูดว่าของนี้คุณภาพดี ของนั้นคุณภาพเลว ของนั้นคุณภาพสูง ของนั้นคุณภาพต่ำ เมื่อเราพูดถึงคุณภาพชีวิตก็หมายถึงลักษณะดีเลวของชีวิต ^{๖๘}

ทองพูล สักแก้ว ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิต หมายถึง สภาวะของการมีสภาพทางกาย จิตใจและอารมณ์ที่ดี รู้จักสิทธิหน้าที่ของพลเมือง การได้รับการศึกษาตามวัย การมีสภาพแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะทางดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีที่อยู่อาศัยเพียงพอ และความพอใจในด้าน มนุษย์สัมพันธ์ การมีครอบครัวที่อบอุ่น และมีโอกาสที่จะใช้ทรัพยากรต่างๆ เท่าเทียมกันตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป ^{๖๙}

อุ้นตา นพคุณ ได้กล่าวถึงความหมายคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิต คือชีวิตที่เป็นลักษณะหรือแบบอย่างของคนที่ดี “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น : การศึกษาที่ดี จะต้องเป็นการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนทั้งในและนอกระบบ โรงเรียนมีคุณลักษณะของการคิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหา

^{๖๕} กรมพัฒนาชุมชน, “การพัฒนาหมู่บ้านอีสานเขียวแบบผสมผสานสนับสนุนโครงการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง”, พฤษภาคม ๒๕๕๕, (อัคราณา).

^{๖๖} Liv อ่างใน นิศารัตน์ ศิลปะเดช, ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๙), หน้า ๖๓.

^{๖๗} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน : พุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๖๘} Frader อ่างใน สนั่น ราชทิพย์, “แนวทางเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี”, หน้า ๔๗.

^{๖๙} ทองพูล สักแก้ว, “การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๐).

เป็น”เพราะตามความเชื่อพื้นฐานของคนคิดเป็นนั้นจะต้องปรับปรุงตนเองครอบครัวย และ สิ่งแวดล้อมให้ผสมผสานและกลมกลืนกับวิชาความรู้ที่ได้รับ”^{๗๐}

เกษม จันทรแก้ว ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางการศึกษา อนามัย เศรษฐกิจ ตามลักษณะสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรมและวิธีการเลี้ยงดู ตามความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์แล้ว คุณภาพชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับความพอใจของคน ๆ นั้น ซึ่งความเป็นจริงอาจมีข้อแตกต่างกันไประหว่างคนหนึ่งกับอีกคนหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปรียบเทียบระหว่างคนสองคน เพราะมีลักษณะสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพที่ต่างกัน เชื้อชาติต่างกัน วัฒนธรรมต่างกัน และวิธีการเลี้ยงดูต่างกันคุณภาพชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ถ้าสิ่งแวดล้อมดีก็มีส่วนส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีได้ด้วย เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นปัจจัยที่มนุษย์ทุกๆ คนมีความต้องการเป็นขั้นพื้นฐาน คุณภาพชีวิตของมนุษย์ย่อมมีความแตกต่างกัน แต่มีได้เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่ากลุ่มใดมีคุณภาพชีวิตแล้วได้หรือเปรียบเทียบได้ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้กำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ ให้เน้นแก้ไขความยากจนของประเทศไทยที่มีอยู่ทั่วประเทศ ประมาณ ๑๐ ล้านคน โดย การดำเนินการให้บุคคลเหล่านั้นได้พึงมีพึงได้ปัจจัยสี่เป็นอย่างดีก็จะเป็นการยอมรับว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นมาได้^{๗๑}

รอมมีและบราวน์ (Romney and Brown) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดที่ยากจะนิยามให้เป็นที่ยอมรับเป็นสากล ด้วยมีเหตุผลต่างๆ ดังนี้^{๗๒}

ประการแรก เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่สามารถบรรยายตีความโดยผ่านตัวกรองว่าความคิดและภาษาที่แตกต่างกันความคลาดเคลื่อนจากการมองที่หลากหลายเกิดจากประสบการณ์พื้นฐานความรู้ประเด็นการนำเสนอและข้อเท็จจริงต่างๆ

ประการที่สอง แนวความคิดในเรื่องคุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับคุณค่าที่แฝงอยู่อย่างมาก นักวิจัยต้องกำหนดกรอบความหมายให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถประเมินผลได้กระบวนการและผลต่างๆ ที่ถือว่าเป็นคุณภาพชีวิตที่ “ดีกว่า” นั้นย่อมเป็นการยอมรับและกำหนดคุณค่าโดยบุคคลในสังคมเดียวกันซึ่งมักพบว่าเป็นชนชั้นกลางของสังคมนั้น

ประการที่สาม ความคิดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในความเจริญของงานและพัฒนาการของมนุษย์การมีอายุยืนยาวนานกระบวนการทางด้านจิตใจล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งค่านิยมด้วยซึ่งหากนิยามเป็นแบบเดียวกันก็หมายความว่าความถึงทุกคนโดยไม่มีการคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอายุช่วงชั้นทางสังคมการศึกษาแล้วแต่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งต่างๆ คลายคลึงกันซึ่งคงยากที่จะยอมรับจุดนี้ได้

^{๗๐} อุ่นตา นพคุณ, คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น คุณภาพชีวิตในเชิงการศึกษา , วารสารครุศาสตร์, ๑๒ (กรกฎาคม-กันยายน, ๒๕๒๖): ๒๗ – ๓๒.

^{๗๑} เกษม จันทรแก้ว, วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ ๕ , (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๓.

^{๗๒} Romney and Brown อ้างใน อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ, การพัฒนาเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๙), หน้า ๕๗-๕๘.

ผาสุก ยุทธเมธา อธิบายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำรงชีวิต ที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ อยู่ในกรอบและระเบียบ แบบแผน วัฒนธรรมที่อิงตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป พร้อมทั้งพัฒนาตนเอง ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๗๓}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นด้านร่างกายอารมณ์สังคม ความคิดและจิตใจ^{๗๔}

พระราชวรมนี (ประยูรธ ปยุตโต) ได้กล่าวสรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตหรือชีวิตที่มีคุณภาพหรือการมีชีวิตที่ดีในสมัยกรีกสามารถสรุปได้ว่า ชีวิตที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์เองภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมเท่านั้น การมีชีวิตที่ดีตามแนวคิดปรัชญาของศาสนาต่างๆ เช่น ศาสนาพุทธกล่าวถึงชีวิตที่ดีว่า ชีวิตที่ดีของบุคคลต้องสอดคล้องกับสภาพสังคมที่ดีทำตัวเองให้รักตัวเองและรักผู้อื่นด้วยทางด้านศาสนาคริสต์ได้กล่าวถึง ชีวิตที่ดีว่าการดำเนินชีวิตที่ดีนั้นคือ ชีวิตที่มีความรักอันเสียสละ ซึ่งความรักนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ ความรักต่อพระเจ้าและความรักต่อเพื่อนมนุษย์เมื่อมนุษย์มีความรักดังกล่าวแล้วชีวิตก็มีความสุข และแนวคิดปรัชญาชีวิตที่ดีในศาสนาอิสลามกล่าวไว้ว่า ชีวิตที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับตัวมนุษย์ โดยภายในตัวมนุษย์นั้นเอง ต้องประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ด้านความศรัทธา ด้านความรู้ และด้านการกระทำในสิ่งที่พึงามถูกต้องตามคำสอนของศาสนาอิสลาม แล้วมนุษย์จะมีชีวิตที่ดี^{๗๕}

จากคำนิยามของคุณภาพชีวิตที่ท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้อย่างต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่ดีมีความสุขมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสุขภาพได้แก่ สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ด้านสังคม ได้แก่ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ รายได้ เป็นต้น รวมทั้งเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล สามารถดำรงตนเองให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม เป็นคนที่รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และไม่ทำตนให้เป็นภาระที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม

๒.๓.๑ องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่ามีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้หลายท่านดังนี้

^{๗๓} ผาสุก ยุทธเมธา, **คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: คอมแพคท์พริ้น จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๗๒ – ๗๓.

^{๗๔} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)**, (กรุงเทพมหานคร: เม็ดทรายพริ้นติ้ง, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

^{๗๕} พระราชวรมนี (ประยูรธ ปยุตโต) อ้างในสนั่น ราชทิพย์, “แนวทางเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๑), หน้า ๔๖.

องค์การยูเนสโก UNESCO ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้เป็นหมวดหมู่ ดังนี้^{๗๖}

๑) มาตรฐานการครองชีพ

(๑) รายได้ต่อบุคคล หมายถึง รายได้เฉลี่ยของประชากรต่อคนต่อปีโดยคิดจากผลรวมของผลผลิตประชาชาติทั้งหมดภายใน ๑ ปี ต่อจำนวนประชากรถ้ำผลลัพธ์มีค่าสูงแสดงว่าประเทศนั้นมีการกินดีอยู่ดีเศรษฐกิจของประเทศดี

(๒) สุขภาพเป็นปัจจัยที่แสดงถึงคุณภาพชีวิต เพราะถ้าบุคคลมีสุขภาพดีร่างกายแข็งแรงมีโอกาสทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสำเร็จสูงก่อให้เกิดความก้าวหน้าในชีวิตทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

(๓) ที่อยู่อาศัย มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมวัสดุที่นำมาก่อสร้างมีความถาวรมีคุณภาพ

(๔) การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รู้จักการแก้ปัญหา ตัวบ่งชี้ได้แก่ ระดับการศึกษาภาคบังคับประเทศที่พัฒนาแล้ว จัดการศึกษาภาคบังคับ ๑๒ ปี สำหรับประเทศไทยได้ปฏิรูปการศึกษาภาคบังคับปรับเปลี่ยนจาก ๖ ปี เป็น ๑๒ ปี

(๕) การสังคมสงเคราะห์เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต ประเทศพัฒนาแล้วจะจัดให้มีการประกันสังคมให้บริการแก่คนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาไม่สามารถจัดการด้านสังคมสงเคราะห์ให้ประชากรได้อย่างทั่วถึงประชากรต้องช่วยเหลือตนเอง

๒) การเปลี่ยนแปลงประชากร

(๑) ขนาดของประชากรจะต้องมีความสมดุลกับทรัพยากรถ้าประชากรมากทรัพยากรน้อยไม่เพียงพอในการดำรงชีวิตจะก่อให้เกิดความยากจนขาดแคลนคุณภาพชีวิตต่ำลง

(๒) อัตราการเติบโตประชากร ถ้าอัตราการเติบโตของประชากรสูงจะเกิดผลกระทบต่อการครอบครัวยุติเศรษฐกิจและสังคม

(๓) อัตราการเกิดและการตายซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประชากรส่งผลต่อครอบครัวสังคมและเป็นภาระที่ต้องรับเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอน

(๔) โครงสร้างอายุประชากรประชากรแต่ละกลุ่มอายุเช่นกลุ่มวัยเด็กวัยแรงงานวัยชราต้องมีความสมดุล

๓) ระบบสังคมและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์รูปแบบการปกครองกฎหมายแนวปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อความศรัทธาที่เรียกว่า วัฒนธรรมระบบสังคมและวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตดังนี้

(๑) ระบบสังคมแบ่งเป็นระบบเปิดและระบบปิด ระบบเปิดเป็นสังคมประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ประชากรเปลี่ยนแปลงสถานภาพความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น ระบบปิดมีลักษณะสังคมนิยมมีการแบ่งชนชั้นประชากรไม่มีโอกาสเปลี่ยนแปลงฐานะของตนเอง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิต

(๒) ค่านิยมทางศาสนาเป็นความเชื่อและศรัทธาซึ่งเป็นผลต่อคุณภาพชีวิตเช่นความเชื่อเกี่ยวกับการคุมกำเนิดของบางศาสนาเชื่อว่าเป็นบาปจึงทำให้มีลูกมาก เป็นต้น

^{๗๖} UNESCO, “Indicator of Environmental Quality of Life”, *Research and Papers in Social Science*, (Paris: UNESCO, 1978), p. 89.

(๓) ความเป็นอยู่การดำเนินชีวิตของคนย่อมเกี่ยวข้องกับศาสนาค่านิยมของวัฒนธรรม
(๔) ค่านิยมทางวัฒนธรรมจะกำหนดลักษณะของการดำรงชีวิตอาหารที่อยู่อาศัย ซึ่งมี
ผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

(๕) ระบบการปกครอง

๔) กระบวนการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มุ่งเน้น
คุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น ประกอบด้วย ลำดับความสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพและ
ความสามารถของบุคคลการพัฒนาเศรษฐกิจการพัฒนาสังคมการพัฒนาการค้ำ

๕) ทรัพยากร หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติการมี
ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ประชากรมีคุณภาพจะส่งผลให้การดำรงชีวิตมีคุณภาพ ประกอบด้วย

(๑) บุคคล หมายถึง ประชากรที่มีสุขภาพดีมีความรู้ความสามารถมีระเบียบวินัย
สามารถสร้างสังคมให้เจริญก้าวหน้าพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว

(๒) อาหารเป็นทรัพยากรที่มุ่งสุขภาพทำให้สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์

(๓) ธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมัน แร่ธาตุต่างๆ

(๔) การพัฒนาการค้ำ

(๕) เงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต

๖) สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย อากาศ น้ำ ดิน ป่าไม้ ความสวยงามทางธรรมชาติ
องค์ประกอบทั้ง ๖ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทั้งสิ้น

กระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของประชาชนที่มีสุขภาพดี
โดยทั่วไปด้วยเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ. ๘ หมวด คือ สุขภาพดีจิตใจดี มีบ้านอาศัย ศึกษาถ้วนทั่ว
ครอบครัวสุขสบาย รายได้มาก อยากร่วมพัฒนา พาสู่คุณธรรม และบำรุงสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย
๓๙ ตัวชี้วัด จากการศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตที่ผ่านมาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการพัฒนา
ความรู้ที่จะทำความเข้าใจกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตประชากรแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีการ
นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้อธิบายคุณภาพชีวิต รวมทั้งได้มีความพยายามปรับปรุงรูปแบบการพัฒนา
คุณภาพชีวิตเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่จะทำให้บุคคลมีคุณภาพชีวิต
ที่ดีได้นั้นมีมากมายหลายประการ และได้พบว่า คุณภาพชีวิตของบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่
ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับระยะเวลา โอกาส และสถานการณ์

อย่างไรก็ตามองค์ประกอบคุณภาพชีวิตแบ่งได้เป็น ๒ ด้าน คือ ด้านวัตถุวิสัย (Objective)
ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพของบุคคลที่สามารถมองเห็น
เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย รายได้ สุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
และด้านจิตวิสัย (Subjective) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจและเป็นประสบการณ์
ตรงของบุคคลที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความพึงพอใจ ความสุข อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความพึงพอใจ
ในชีวิตและคุณธรรม เป็นต้น^{๗๗)}

^{๗๗)} กระทรวงสาธารณสุข, “เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย”,
(เชียงใหม่: กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๒), หน้า ๒.

นิพนธ์ คันธเสวี ได้จำแนกองค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ออกเป็น ๖ ประการคือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ด้านความคิด และด้านจิตใจ^{๗๘}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่ง **ชาติ** ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้^{๗๙}

๑) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คือ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย พลังงาน การออมทรัพย์ สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัวและในการประกอบอาชีพ

๒) คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ คือ การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณมีประโยชน์ความนิยมชมชอบในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรักและความ เป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ

๓) คุณภาพชีวิตด้านสังคม แบ่งออกเป็น ๒ ประการ คือ

(๑) ประการแรก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ อันประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่ บริสุทธิ์สะอาดและเป็นระเบียบปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่ การดำรงชีวิตและการคมนาคมที่สะดวก

(๒) ประการที่ ๒ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม คือ โอกาสในการศึกษาและการ ประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและ ทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคความเป็นธรรมด้านรายได้ และทางสังคม ความร่วมมือร่วมใจในชุมชนความเป็นระเบียบวินัยมีความเห็นอกเห็นใจกันและกัน และมีค่านิยมที่ สอดคล้องกับหลักธรรมทางศาสนา

๔) คุณภาพชีวิตด้านความคิด คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกชีวิตและชุมชนการศึกษา วิชาอาชีพความสามารถในการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตัวเอง ครอบครัว และชุมชนการเป็น ที่ ยอมรับของชุมชนการสร้างความสำเร็จด้วยตนเอง การยอมรับตัวเอง การมีเป้าหมายในชีวิตที่ เหมาะสม

๕) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คือ การมีคุณธรรมในส่วนตัวและในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต เมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละและการละเว้นจากอบายมุข

ฉวีวรรณ แสงทอง กล่าวว่าองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ๕ ด้าน คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิต บุคลิกภาพ และประวัติใน อดีต โดยสรุป คุณภาพชีวิต ประกอบไปด้วย ทางด้ายร่างกาย จิตใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ สิ่งแวดล้อม ชีวิตที่มีคุณภาพย่อมเป็นชีวิตที่ประสบความสมหวัง รู้จักยับยั้งความต้องการทางร่างกาย สามารถใช้ ความรู้สติปัญญาความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเบียดเบียนหรือให้โทษแก่บุคคล อื่น ในขณะเดียวกันบุคคลจะต้องมีการศึกษาสูง มีความขยัน เป็นพลเมืองดี มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

^{๗๘} นิพนธ์ คันธเสวี, เอกสารการสัมมนาทางวิชาการเรื่องการศึกษาและวัฒนธรรมของไทย , เสนอที่ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๖.

^{๗๙} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่ง ชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔)**, หน้า ๑๐.

ทางใจ มีระเบียบวินัย มีกฎเกณฑ์ทางสังคมแสวงหาความรู้เพิ่มเติมรู้จักใช้ความคิดและสติปัญญาแก้ไข ปัญหาสุขภาพและการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของ บุคคลในอีกระดับหนึ่ง ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนา ดังต่อไปนี้

๑) พัฒนากาย เพื่อมุ่งให้ร่างกายมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและความพิการใดๆ

๒) พัฒนาทางอารมณ์ เพื่อให้อารมณ์มีความสุขสนุกสนานร่าเริง ไม่มีความเครียดหรือวิตกกังวลต่อการเรียน หรือต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ มีความเจริญหู เจริญตา เจริญใจ มองโลกในแง่ดีตลอดไป

๓) พัฒนาทางสังคม เพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีเกียรติ ได้รับการยกย่อง เคารพนับถือการยอมรับความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๔) พัฒนาทางความคิด เพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีความต้องการที่จะรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิธีป้องกันแก้ปัญหาทั้งหลาย ให้ตัวเองได้ดำรงชีพออยู่อย่างสุขสบาย

๕) พัฒนาทางจิตใจ เพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อชุมชน เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางใจ มีความมั่นใจว่าชีวิตนี้มีคุณค่า มีความสุขหรือมีชีวิตที่ดีกว่าในอนาคต ได้รับความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหลาย

๖) พัฒนาทางปัญญา เพื่อมุ่งให้เป็นคนมีความเฉลียวฉลาด สามารถคิดพิจารณาเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งปัญหาจะตกฉานในบุคคลได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการศึกษาเล่าเรียนมีความสนใจเอาใจใส่ต่อวิชาความรู้ที่ครูอาจารย์อบรมสั่งสอนเพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและพัฒนาชีวิตที่มีคุณค่าต่อไปภายภาคหน้า

พัฒนาทางวินัย เพื่อมุ่งให้เป็นคนมีระเบียบวินัยในตนเอง สามารถเคารพและปฏิบัติต่อภาระหน้าที่ต่างๆ ที่มีอยู่ในกรอบข้อบังคับของกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้น ไม่ประพฤตินอกนอกกลุ่ม นอกทาง การมีวินัยที่ดีนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๙ ได้ทรงมีพระบรมราชโองการว่า คนที่มีระเบียบวินัยนั้นเป็นผู้ที่เข้มแข็ง เป็นผู้หวังดีต่อตัวเอง เป็นผู้จะมีความสำเร็จในอนาคต^{๘๐}

เฟอร์ราน แอนด์ พาเวอร์ (Ferrans & Power) พิจารณาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตจากความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจในชีวิต และสรุปองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้ ๔ ด้าน ดังนี้

๑. สุขภาพและหน้าที่ (Health and Functioning) ได้แก่ การดูแลสุขภาพตนเอง การพักผ่อน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเวลาว่าง การมีกิจกรรมในครอบครัว และการเดินทาง

๒. สังคมเศรษฐกิจ (Socioeconomic) ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ รายได้ การทำงาน เพื่อนร่วมงาน และที่อยู่อาศัย

๓. จิตวิญญาณ (Psychological Spiritual) ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต ความสงบทางจิตใจ การบรรลุเป้าหมายในชีวิตและความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่

^{๘๐} ฉวีวรรณ แสงทอง, “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนดัดใหม่ เทศบาลนคร นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (ยุทธศาสตร์การพัฒนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๔๙).

๔. ครอบครัว ได้แก่ ความสุขในครอบครัว ความสัมพันธ์กับคู่สมรส บุตรและภาวะสุขภาพของครอบครัว^{๘๑}

นิพนธ์ คันธเสวี ได้จำแนกองค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ออกเป็น ๖ ประการ คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ด้านความคิด และด้านจิตใจ^{๘๒}

คอนโด (Kondo) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่า ควรประกอบด้วยองค์ประกอบด้านร่างกาย จิตใจหรืออารมณ์ และความรู้สึก^{๘๓} ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๒.๒ ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

^{๘๑} Ferrans and Power, *Quality of life*, (Chicago: Rand Mx Nally & Company, 1992), p. 153.

^{๘๒} นิพนธ์ คันธเสวี, เอกสารการสัมมนาทางวิชาการเรื่องการศึกษาและวัฒนธรรมของไทย, เสนอที่กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๖, (อัสสัมชัญ).

^{๘๓} Kondo อังโน สนน ราชทิพย์, “แนวทางเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี”, หน้า ๕๘.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้เสนอมุมมองของคุณภาพชีวิตทางพระพุทธศาสนาว่าเป็นองค์รวมขององค์ประกอบต่างๆ ซึ่งจำแนกได้ ๒ ประเภท คือ รูปกับนาม หรือเรียกง่ายๆ ว่ากายกับใจ ชีวิตจะเรียกได้ว่ามีคุณภาพอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อส่วนประกอบทุกส่วนมีคุณภาพ นั่นคือ ชีวิตที่มีคุณภาพจะประกอบด้วยกายที่มีคุณภาพกายและคุณภาพใจ อย่างไรก็ตามชีวิตไม่ใช่สิ่งที่ตั้งอยู่นิ่งๆ แต่เป็นองค์รวมที่เคลื่อนไหวเมื่อพูดถึงคุณภาพชีวิตที่เคลื่อนไหวหรือชีวิตที่ดำเนินไปในโลกท่ามกลางสภาพแวดล้อมจะมีวัตถุประสงค์กรรมและเรื่องราวต่างๆ ที่ต่อเนื่องกับชีวิตเพิ่มขยายออกไปไม่ใช่เฉพาะกายกับใจล้วนๆ เท่านั้นวัตถุประสงค์กรรมและเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับชีวิตเหล่านี้จัดเป็นส่วนประกอบของคุณภาพชีวิต โดยแยกเป็นคุณภาพธรรมดาสามัญที่มองเห็นกันอยู่ประเภทหนึ่งและคุณภาพที่ล้ำลึกเลยไปจากที่มองเห็นด้วยตา อีกประการหนึ่งตัวอย่างเช่น คนบางคนมีทรัพย์สินเงินทองและสิ่งครอบครองบริโภคนานาวัตถุพร้อมบริบูรณ์จัดได้ว่าในด้านที่ตามองเห็นเขาเป็นคนที่มีความสุขหรืออาจเป็นคนที่มีความทุกข์มากก็ได้ คุณภาพชีวิตที่ดีแท้จริงต้องพร้อมทั้งด้านหรือระดับที่มองเห็นและด้านหรือระดับที่เลยจากที่มองเห็นเกณฑ์เบื้องต้นสำหรับพิจารณาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตมีดังนี้^{๘๔}

- ๑) คุณภาพชีวิตระดับพื้นฐานหรือระดับทฤษฎีมีกัตถะ ประกอบด้วย
 - (๑) สุขภาพดีมีพลานามัยดีและมีปัจจัยเครื่องรักษาส่งเสริมสุขภาพ
 - (๒) พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจเช่น มีอาชีพที่ประกอบโดยประหยัดขยันและสุจริตมีเงินใช้และใช้เงินเป็นเป็นผู้ผลิตและบริโภคเป็น
 - (๓) มีอาหารที่มีคุณค่ามีกินและกินเป็น
 - (๔) มีที่อยู่อาศัยและมีที่ทำงานที่เหมาะสมไม่แออัดสะอาดสะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิตการทำงานและการเดินทาง
 - (๕) มีครอบครัวซึ่งมีกำลังพอบำรุงเลี้ยงได้ อยู่ด้วยกันด้วยความสุขทั้งอบอุ่นและรมเย็น
 - (๖) อยู่ร่วมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รับผิดชอบเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ เกื้อการุณย์ผูกมิตรและชวนชวนทำกิจที่เป็นประโยชน์
 - (๗) มีเวลาว่างเป็นของตนเองและรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการสละความรื่นรมย์บันเทิงที่ไร้โทษชื่นชมซาบซึ้งในสิ่งสุนทรีย์และในการที่จะพัฒนาตนยิ่งขึ้นไปในด้านต่างๆ
- ๒) คุณภาพชีวิตระดับพัฒนาการหรือระดับสัมปรายิกัตถะ
 - (๑) มีการศึกษารู้เข้าใจเท่าทันเหตุการณ์มีประสบการณ์ที่เป็นฐานของการดำเนินชีวิตและตัดสินใจอย่างฉลาด
 - (๒) มีวิจารณญาณพิจารณาเหตุปัจจัยรู้จักคิดรู้จักแก้ปัญหาดำเนินชีวิตด้วยปัญญา มีกุศลวิธีที่จะแก้ไขคลายทุกข์ได้
 - (๓) มีจิตใจที่พัฒนา ประกอบด้วย คุณธรรมและจริยธรรมเชื่อมั่นในการทำความดี ประพฤติตามสุจริตทั้งกาย วาจา และใจ มั่นใจในคุณค่าแห่งชีวิตของตน

^{๘๔}พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) อ้างใน รังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา, “คุณภาพชีวิตของชนพิการทางการได้ยินที่ประกอบอาชีพอิสระ”, *วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕).

(๔) สุขภาพจิตดีมีความมั่นคงด้านจิตใจ มีเจตคติที่ดีต่องานจิตใจปลอดโปร่งเบิกบาน ผ่องใสเป็นสุขมองโลกและชีวิตตามความเป็นจริง

๓) คุณภาพชีวิตระดับเอื้อโอกาสหรือระดับอุภัยตะ

(๑) มีความปลอดภัยทั้งกายและใจเช่น ปราศจากโจรผู้ร้ายและอาชญากรรม

(๒) อยู่ในสังคมที่มีสวัสดิการและบริการดีอำนวยความสะดวกสภาพความเสมอภาคและไม่ตรีสเคราะห์

(๓) อยู่ในสังคมที่อำนวยความสะดวกในการทำงานที่ตนถนัดโอกาสในการเรียนรู้และเข้าถึงวิทยาการต่างๆ ในโอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคม ในชุมชน และในทางการเมือง และโอกาสในการได้รับความเป็นธรรมในทางเศรษฐกิจ

(๔) อยู่ในสังคมที่มีระเบียบวินัยมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและกฎหมายที่เป็นธรรมและเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตสังคม

(๕) มีธรรมชาติแวดล้อมที่เกื้อกูลรื่นรมย์สวยงาม ดิน น้ำ อากาศบริสุทธิ์ร่มรื่น

อมร นนทสุต ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่า จะต้องประกอบด้วยอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม การดูแลอย่างง่ายสำหรับสุขภาพกายและจิต การรักษาพื้นฐานการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการประกอบอาชีพอย่างยุติธรรม^{๘๕}

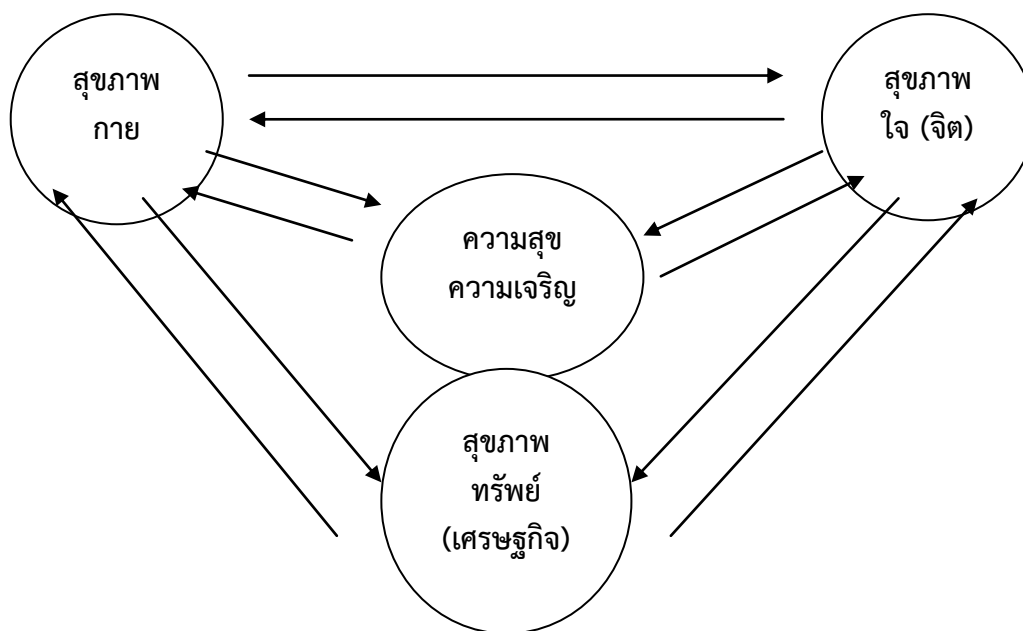
เบน ชีเยนลุย (Ben-ChienLui) ได้เสนอองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ว่า ามีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ ๒ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทางด้านจิตวิสัยหรือเรียกว่าองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาเป็นองค์ประกอบเชิงคุณภาพ และองค์ประกอบด้านวัตถุวิสัยหรือเรียกว่าองค์ประกอบด้านสังคมเศรษฐกิจการเมืองและสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบเชิงปริมาณประกอบเชิงคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบเชิงปริมาณ^{๘๖}

ณ ลินพัฒน์ ได้อธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญของชีวิต ๓ ประการ ดังภาพวงจรการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Life Quality Development Cycle)^{๘๗}

^{๘๕}อมร นนทสุต, “เอกสารในการสัมมนาเรื่องบทบาทของผู้นำราชการจังหวัดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร”, เสนอที่โรงแรมแกรนด์พาเลซพัทยาชลบุรี, ๒๒-๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๖, (อัดสำเนา).

^{๘๖}Ben-ChienLui อ้างใน สุวรรณา เอี่ยมสุวัฒน์ , **สุขภาพชีวิตแนวความคิดและองค์ประกอบ** , (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๗.

^{๘๗}ณ ลินพัฒน์, **การพัฒนาคุณภาพชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, ๒๕๔๑), หน้า ๓๙.

แผนภูมิที่ ๒.๓ วงจรการพัฒนาคุณภาพชีวิต (Life Quality Development Cycle)

๑) สุขภาพกาย หมายถึง การมีร่างกายแข็งแรง มีพละกำลังที่สมบูรณ์ และไม่มีโรคภัยเบียดเบียน โดยไม่จำเป็นต้องเป็นแชมป์กีฬา หรือผู้มีพละกำลังมหาศาล

๒) สุขภาพใจ (จิต) หมายถึง มีจิตใจร่าเริง แจ่มใส มั่นคง แข็งแกร่ง มีสติสัมปชัญญะมีสมาธิ และปัญญา โดยไม่จำเป็นต้องเชี่ยวชาญในเรื่องสมาธิ และวิปัสสนากัมมัฏฐาน

๓) สุขภาพทรัพย์สิน (เศรษฐกิจ) หมายถึง มีเงินมีทอง และทรัพย์สินสมบัติพอประมาณสามารถดำรงชีพได้อย่างราบรื่นสบายๆ มีกิน มีใช้ โดยไม่มีปัญหาเรื่องการเงิน ไม่จำเป็นต้องร่ำรวย หรือเป็นเศรษฐีทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจ (จิต) และสุขภาพทรัพย์สิน (เศรษฐกิจ) ล้วนเป็นสิ่งสำคัญมาก และเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ชีวิตของคนเราดำเนินไปด้วยดี มีอุปสรรคน้อย ซึ่งในการดำเนินชีวิตจะมีความสุขและความเจริญนั้น

(๑) จะต้องพร้อมทั้ง ๓ อย่าง คือ สุขภาพกาย สุขภาพใจ (จิต) และสุขภาพทรัพย์สิน (เศรษฐกิจ) ตลอดทุกช่วงเวลา

(๒) แต่ละตัวอยู่ในระดับที่ดี มีความเหมาะสม และมีความสมดุลภายในตัวของมันเอง ซึ่งอาจแตกต่างกันตามวัน ตามสภาพการณ์ หรือตามช่วงเวลาของชีวิต

(๓) การรู้จักการปรับส่วนผสมของทั้ง ๓ อย่าง ให้มีความเหมาะสม และอยู่ในสภาพที่สมดุลอยู่เสมอ ถือเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นศิลปะในการดำเนินชีวิตโดยตรง

ทวีร์ สมิ ธนาคม ได้อธิบายถึง องค์ประกอบหรือลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตตลอดจน ลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้^{๘๘}

๑) มีอาหารที่มีคุณค่ามีกินและกินเป็น “การมีกิน” อย่างดีคือมีอาหารหลักทั้ง ๕ หมู่ สำหรับบริโภคในแต่ละวัน “กินเป็น” หมายความว่าต้องรู้จักเลือกในสิ่งที่จะบริโภคเขาไปเพื่อให้ ร่างกายสามารถนำมาใช้ในการสร้างและซ่อมแซมร่างกายป้องกันและต้านทานโรคช่วยให้ระบบต่างๆ ในร่างกายทำงานได้เป็นปกติและให้พลังงาน

๒) มีที่อยู่อาศัยและที่ทำงานที่สะดวกสบายที่อยู่อาศัยไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่เรียบง่ายหรือ สวยงามต้องสามารถใช้เป็นที่คุ้มกันภัยอันตรายจากธรรมชาติและจากคนร้ายได้เป็นที่คลายเครียด พักผ่อนหย่อนใจได้

๓) มีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวการที่ครอบครัวจะอยู่ได้อย่างมั่นคงต้องอาศัยความ เข้าใจซึ่งกันและกันการให้อภัยและความรับผิดชอบฯลฯ ในครอบครัวพ่อแม่ต้องมีความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันบุตรจะเรียนรู้ได้ว่าอะไรถูกอะไรผิดอะไรเป็นคุณค่าของชีวิต

๔) มีสุขภาพดีมีพลานามัยองค์ กรอนามัยโลกได้ให้นิยามคำว่า “สุขภาพดี” ไว้ว่าสุขภาพ คือสวัสดีการทางกายอารมณ์ปัญญาและสังคมผู้มีสุขภาพส่วนตนดีย่อมช่วยให้สวัสดิการส่วนรวมดีด้วย

๕) มีการศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาหลักคืออ่าน ออกเขียนได้ทำเลขได้ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ให้ได้การศึกษาศึกษาและเรียนรู้เรื่องอื่นๆต่อไป

๖) เป็นผู้ผลิตและบริโภคเป็นเราทุกคนเป็นผู้บริโภคคือกินเสพใช้สิ่งต่างๆ ทั้งหลายเพื่อ สนองความต้องการของร่างกายการฉลาดบริโภคคือการบริโภคอย่างพอดีเพราะถ้ามากเกินไปหรือน้อยไป ก็จะทำให้เกิดปัญหาได้ในการเป็นผู้ผลิตที่ดีหรือผู้ผลิตเป็นนั้นจะต้องไม่ผลิตสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้อื่น

๗) มีอาชีพสุจริต งานเป็นเครื่องมือทำมาหากินต่างๆ นั้น หากไม่ผิดทางโลกและทางธรรม ย่อมเป็นงานสุจริตงานสุจริตย่อมไม่ก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

๘) มีคุณธรรมและจริยธรรมคุณธรรมคือ สภาพคุณงามความดีและจริยธรรมคือควรยึด คุณธรรมและนำมาปฏิบัติ

๙) รู้จักหาความรู้แก้ปัญหาและคลายทุกข์ด้วยกุศโลบายปัญหา คือ เรื่องหรือสิ่งที่ต้องแก้ไข ก่อนที่จะแก้ปัญหาต้องพยายามหาสาเหตุของปัญหาเพื่อจะได้แก้ไขที่แต่ละสาเหตุเมื่อเกิดปัญหามักจะ มีทุกข์ตามมามากความทุกข์จะหนักหรือเบาขึ้นอยู่กับมุมมองทุกข์นั้น

๑๐) รู้จักตัดสินใจการตัดสินใจมีความสำคัญมากสำหรับประชาชนที่อยู่ในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยการตัดสินใจต้องเริ่มด้วยความรู้คือรู้ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำเมื่อทำแล้วจะ เกิดอะไรตามมานอกจากความรู้แล้วยังต้องใช้ประสบการณ์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วแก่ตนเองหรือ แก่ผู้อื่นมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจด้วยจะได้ไม่ผิดพลาดหรือมีความผิดพลาดน้อยที่สุด

๑๑) ผูกมิตรและอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้ทุกคนจำเป็นต้องมีกัลยาณมิตรเพื่อนผู้หวังดีคอย ตักเตือนให้ทำดีการคบหากับคนอื่นนั้นเราจะต้องคิดเสมอว่ามนุษย์แต่ละคนแตกต่างกันเพราะได้รับ การเลี้ยงดูมาต่างกันอยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างกัน

^{๘๘} ทวีร์ สมิ ธนาคม, *ถึงจะยากก็ต้องทำ*, (กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๔.

๑๒) ขวนขวายทำกิจที่มีประโยชน์ทุกคนควรมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและแก่ส่วนรวมการทำประโยชน์อาจทำได้หลายอย่างจะทำได้ด้วยกิริยาหรือวาจาก็ได้

๑๓) มีเวลาว่างและใช้เวลาว่างพัฒนาตนเองการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์นับว่าเป็นการทำให้เวลามีคุณค่าแก่ตนเองเช่นการอ่านหนังสือการทำงานอดิเรกการออกกำลังกายในโลกของเรามีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอการติดตามความก้าวหน้าต่างๆช่วยป้องกันไม่ให้เราอยู่ล้าหลังและเสียประโยชน์การพัฒนาตนเองนั้นสำคัญยิ่งกว่าพัฒนาคนอื่นควรจะหมั่นถามตนเองว่าเราทำตัวของเราให้ดีกว่าที่เราเคยเป็นอยู่หรือไม่

ฟลางกัน (Flangan) กล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งจำแนกได้ ๕ องค์ประกอบ ดังนี้^{๘๙}

๑) มีความสุขสบายทางด้านร่างกายและวัตถุทางด้านร่างกายได้แก่การมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทางด้านวัตถุได้แก่มีบ้านที่น่ายุมีอาหารที่ดีมีเครื่องอำนวยความสะดวก

๒) มีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นเช่นความสัมพันธ์กับคู่สมรสบิดามารดาญาติพี่น้องเพื่อนฝูงและบุคคลอื่นนอกจากนี้การมีบุตรและการเลี้ยงดูบุตรก็ถือเป็นความสัมพันธ์ด้านนี้ด้วย

๓) การมีกิจกรรมในสังคมและชุมชนการได้มีโอกาสสนับสนุนและช่วยเหลือผู้อื่น

๔) มีการพัฒนาการทางบุคลิกภาพและความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ตามพัฒนาการเช่นการมีพัฒนาการทางสติปัญญาการเรียนรู้สนใจการเรียนและการเข้าใจตนเองรู้จักควบคุมพร่องของตนเองมีงานที่น่าสนใจทำได้รับผลตอบแทนที่ดีและการแสดงออกในทางสร้างสรรค์

๕) มีสันทนาการเช่นอ่านหนังสือฟังดนตรีดูกีฬาหรือสิ่งบันเทิงอื่นๆ และมีส่วนร่วมในสังคม

เซน (Zhan) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตควรมีองค์ประกอบ ๔ ด้าน คือ^{๙๐}

๑) ด้านความพึงพอใจในชีวิตเป็นสิ่งที่บุคคลรับรู้ถึงสิ่งที่ตนครองอยู่ซึ่งอยู่ระหว่างความปรารถนาที่ตั้งไว้และความสำเร็จที่ได้รับ

๒) ด้านอัตมโนทัศน์เป็นความเชื่อและความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในห้วงเวลาหนึ่ง

๓) ด้านสุขภาพและการทำงานของร่างกายเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมโดยนอกจากจะประเมินอาการทางคลินิกแล้วยังประเมินในเรื่องการรับรู้ภาวะสุขภาพของบุคคลสิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสังคมด้วย

๔) ด้านสังคมและเศรษฐกิจเป็นการประเมินการประกอบอาชีพการศึกษาและรายได้ซึ่งถูกกำหนดเป็นมาตรฐานทางสังคม

จากการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตดังกล่าวข้างต้นนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นการมีชีวิตที่ดีมีความสุขมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสุขภาพ ได้แก่ สุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านสังคมได้แก่ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพรายได้ เป็นต้น รวมทั้งเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคลสามารถดำรงตนเองให้เป็น ประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม เป็นคนที่รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและไม่ทำตนให้เป็นภาระที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม

^{๘๙} Flangan, J. C., *American Psychologist*, (New York: American Co., 1978), pp. 136-147.

^{๙๐} Zhan, L., *Journal of Advanced Nursing*, (New York : Springer-verlag, 1992), p. 113.

เฮอซเบิร์ก (Hertzberg) ได้เสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต คือ ทฤษฎีสองปัจจัย (Two-factor Theory) โดยมีอยู่ ๒ กลุ่ม คือ ปัจจัยค่าจูน (Hygiene Factors) และปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors)^{๙๑}

๑) ปัจจัยค่าจูน (Hygiene Factors) หรือปัจจัยบำรุงรักษา (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจในการทำงาน หากขาดปัจจัยเหล่านี้

- (๑) การบังคับบัญชา (Supervision)
- (๒) ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Interpersonal Relations)
- (๓) เงินเดือน (Salary)
- (๔) สภาพแวดล้อมในการทำงาน (Working Condition)

๒) ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และเป็นการกระตุ้นในการทำงานที่ทำให้คนขยันปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

- (๑) ความสำเร็จของงาน (Achievement)
- (๒) การยอมรับนับถือ (Recognition)
- (๓) ความก้าวหน้า (Advancement)
- (๔) ลักษณะของงาน (The Work Itself)
- (๕) ความรับผิดชอบ (Responsibility)

การค้นพบของเฮอซเบิร์ก สรุปได้ว่า ปัจจัยค่าจูนมีขึ้นเพื่อบำรุงจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ถ้าหากไม่ได้จัดให้มีขึ้นผู้ปฏิบัติงานจะรู้สึกผิดปกติ และเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจในงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรได้ ส่วนปัจจัยจูงใจมีขึ้นเพื่อสร้างความพึงพอใจในผลงานกระตุ้นให้กระตือรือร้น ในการทำงานยิ่งขึ้น ดังนั้น ถ้าหากผู้บริหารต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจเพื่อผลงานมีคุณภาพสูงควรจัดให้มีการจูงใจที่เหมาะสม

๒.๓.๒ ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

ประชากรทุกคนย่อมมีความต้องการคุณภาพชีวิตระดับหนึ่งที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีเกณฑ์สำหรับประเมินคุณภาพชีวิตจะช่วยให้บุคคลเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของตนเองกับเกณฑ์ต่างๆ เพื่อจะได้ทราบว่าตนเองมีคุณภาพชีวิตหรือไม่หรือมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใดแนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต (Quality of Life Indicators) ได้มีนักวิชาการนักคิดนักวิจัยและหน่วยงานได้ทำการศึกษาเรื่องนี้ไว้หลากหลายทั้งในระดับมห ภาควิชาและจุลภาคหรือในระดับประเทศและในระดับครอบครัวดังต่อไปนี้

สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมักรการ ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยใน ๑๓ ด้าน คือ^{๙๒}

๑) ครอบครัว ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกครอบครัวรวมถึงความสะดวกในการเดินทางไปมา

^{๙๑}Hertzberg อ้างใน กรมกำลังพลทหารบก, กองร่อนำอยู่ กองพันเข้มแข็ง เขตทหารพลอดยา เสพติด ประจำปี ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔.

^{๙๒}สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมักรการ , การวิจัยคุณภาพชีวิตของคนไทยระหว่างชาวเมืองและชนบท, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๘-๑๕๘.

๒) สังคม ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับเพื่อนเพื่อนบ้านผู้คุ้นเคยการมีส่วนร่วมในสโมสรองค์กรสังคมความสะอาดกสภายในการพบปะสังสรรค์

๓) การงาน ประกอบด้วย ความมั่นคงความอิสระโอกาสในการแสดงความสามารถโอกาสที่จะก้าวหน้าในหน้าที่การงานรวมทั้งค่าตอบแทน นอกจากนี้ยังรวมถึงความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงานและสภาพของที่ทำงาน

๔) สุขภาพอนามัย ประกอบด้วย ความแข็งแรงของสุขภาพร่างกายการออกกำลังกาย

๕) เวลาว่างและพักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วย การใช้เวลาว่างในการเล่นกีฬาทำงานอดิเรกชมรายการบันเทิงต่างๆ และความสะดวกในการเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจ

๖) ความเชื่อศาสนา ประกอบด้วย เสรีภาพในการนับถือการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาความศรัทธาต่อหลักธรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรมของสงฆ์

๗) ตนเอง ประกอบด้วย ความภาคภูมิใจในตัวเองเกี่ยวกับความสำเร็จในชีวิตทางด้านการงานการศึกษาและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นรวมทั้งความเชื่อมั่นในตนเอง

๘) สาธารณสุข ประกอบด้วย การให้บริการสถานพยาบาลแพทย์และพยาบาล

๙) การบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ประกอบด้วย ความหลากหลายของสินค้าคุณภาพสินค้าราคาสินค้าและการให้บริการร้านค้า

๑๐) ทรัพย์สิน ประกอบด้วย บ้านเฟอร์นิเจอร์สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านยานพาหนะเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับต่างๆ

๑๑) ท้องถิ่น ประกอบด้วย การให้บริการของชุมชนทางด้านสาธารณสุขสาธารณสุขสาธารณสุขโภชนาการศึกษากิจการขนส่งและสวัสดิการอื่นๆ

๑๒) รัฐบาลไทย ประกอบด้วย นโยบายและการบริหารงานด้านเศรษฐกิจสังคมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๑๓) ชีวิตในเมืองไทย ประกอบด้วย สิทธิพื้นฐานในการได้รับข่าวสารความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม คุณภาพการศึกษา การเลือกสถานะในสังคม การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ

องค์การความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development : OECD) ได้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของประเทศต่างๆ โดยใช้ดัชนีชี้วัด ๘ ด้าน คือ^{๙๓}

๑) สุขภาพ

๒) การพัฒนาของปัจเจกบุคคลโดยการเรียนรู้

๓) การจ้างงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน

๔) เวลาและการใช้เวลาว่าง

๕) ความต้องการในเรื่องสินค้าและบริการ

^{๙๓} องค์การความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) อ้างใน ธารพงษ์ มะละคำ, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวนกรณีศึกษานายทหารชั้นประทวนในกองพันทหารราบที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๑๒ รักษาพระองค์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขานโยบายสาธารณะมหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗).

- ๖) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (ประโยชน์ที่ประชากรได้รับจากการจัดการสิ่งแวดล้อม)
- ๗)) ความปลอดภัยของบุคคลและและการบริการกระบวนการยุติธรรม (Administration Justice)
- ๘)) โอกาสทางสังคมและความไม่เสมอภาค
- เอสแคป (Escape)** ได้กล่าวถึงแนวทางการวัดคุณภาพชีวิตขององค์การเอสแคปได้มีการปรับปรุงตลอดมาล่าสุดได้มีการกำหนดตัวแปรหลัก ๗ ตัว แยกเป็นตัวชี้วัดรวม ๒๘ ตัว ได้แก่^{๙๔}
- ๑) ความมั่นคงปลอดภัยทางเศรษฐกิจ
- รายได้การใช้จ่าย
 - การออม
 - ความยากจน
- ๒) สุขภาพ
- อายุขัยเฉลี่ย
 - การเป็นโรค
 - การตาย
 - โภชนาการ
 - ภัยพิบัติ
- ๓) ชีวิตด้านการใช้สติปัญญา
- การอ่านออกเขียนได้
 - การศึกษานอกโรงเรียน
 - การเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - ชีวิตด้านการใช้หลักเหตุผล
 - ชีวิตเชิงวัฒนธรรม
- ๔) ชีวิตการทำงาน
- การว่างงาน
 - อุบัติเหตุจากการทำงาน
 - ความขัดแย้งทางอุตสาหกรรม
 - สภาพการทำงาน
- ๕) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- ที่อยู่อาศัย
 - โครงสร้างพื้นฐานในการคมนาคม
 - การติดต่อสื่อสารสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
- ๖) ชีวิตครอบครัว
- เด็ก
 - วัยรุ่น
 - ผู้ใหญ่

^{๙๔}Escape อ้างใน ธารพงษ์ มะละคำ, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนายทหารชั้นประทวนกรณีศึกษา นายทหารชั้นประทวนในกองพันทหารราบที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๑๒ รักษาพระองค์”, หน้า ๑๙.

- ๗) ชีวิตในชุมชน
- ความแตกแยกในครอบครัว
 - การมีส่วนร่วมในสังคม
 - การมีส่วนร่วมทางการเมืองความวุ่นวายในชุมชน
 - อัตราการเกิดอาชญากรรม

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เป็นข้อมูลกลางของประเทศที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตของคนไทยทุกครัวเรือน เป็นข้อมูลที่ทำให้รู้เป้าหมายของครัวเรือนยากจนที่นำไปสู่การจัดทำแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนตามนโยบายของรัฐบาล และกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเครื่องชี้วัดข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) มี ๕ หมวด ๓๐ ตัวชี้วัด ดังนี้

หมวดที่ ๑ สุขภาพดี	มี ๗ ตัวชี้วัด
หมวดที่ ๒ มีบ้านอาศัย	มี ๘ ตัวชี้วัด
หมวดที่ ๓ ฝึกฝนการศึกษา	มี ๕ ตัวชี้วัด
หมวดที่ ๔ รายได้ก้าวหน้า	มี ๔ ตัวชี้วัด
หมวดที่ ๕ plugged คำนิยมไทย	มี ๖ ตัวชี้วัด ^{๔๕}

หมวดที่ ๑ : สุขภาพดี (คนไทยมีสุขภาพและอนามัยดี) มี ๗ ตัวชี้วัด

๑. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่น้อยกว่า ๒,๕๐๐ กรัม
๒. เด็กแรกเกิดถึง ๑๒ ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบตามตารางส่งเสริม
๒. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวยาวอย่างน้อย ๖ เดือนแรกติดต่อกัน
๔. ทุกคนในครัวเรือนกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน ครัวเรือน
๕. คนในครัวเรือนมีการใช้ยาเพื่อบำบัด บรรเทาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นอย่างเหมาะสม
๖. คนอายุ ๓๕ ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี เพื่อคัดกรองความเสี่ยงต่อโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง

๗. คนอายุ ๖ ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๓ วัน ๆ ละ ๓๐ นาที

หมวดที่ ๒ : มีบ้านอาศัย (คนไทยมีบ้านอาศัยและสภาพแวดล้อมเหมาะสม) มี ๘ ตัวชี้วัด

๘. ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และบ้านมีสภาพคงทนถาวร
๙. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี
๑๐. ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี
๑๑. ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด และถูกสุขลักษณะ
๑๒. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ
๑๓. ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกวิธี
๑๔. ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
๑๕. ครอบครัวมีความอบอุ่น

^{๔๕} สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง, ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.), [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://trang.cdd.go.th/sites/index.php/data/2012-05-16-21-53-19> [๑๒ เม.ย. ๒๕๕๙].

หมวดที่ ๓ : ฝึกฝนการศึกษา (คนไทยมีการศึกษาที่เหมาะสม) มี ๕ ตัวชี้วัด

๑๖. เด็กอายุ ๓ – ๕ ปีเต็ม ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน
๑๗. เด็กอายุ ๖ – ๑๔ ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี
๑๘. เด็กจบชั้น ม.๓ ได้เรียนต่อชั้น ม.๔ หรือเทียบเท่า
๑๙. เด็กจบการศึกษาบังคับ ๙ ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อและยังไม่มียานทำได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ

อาชีพ

๒๐. อายุ ๑๕ – ๖๐ ปีเต็ม อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้

หมวดที่ ๔ : รายได้ก้าวหน้า (คนไทยมีงานทำและมีรายได้) มี ๔ ตัวชี้วัด

๒๑. คนอายุ ๑๕ – ๖๐ ปีเต็ม มีอาชีพและมีรายได้
๒๒. คนอายุมากกว่า ๖๐ ปีเต็มขึ้นไป มีอาชีพและมีรายได้
๒๓. คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่าคนละ ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี
๒๔. ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน

หมวดที่ ๕ : plugged ค่านิยมไทย (คนไทยประพฤติดีและมีคุณธรรม) มี ๖ ตัวชี้วัด

๒๕. คนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา (ยกเว้นการดื่มเป็นครั้งคราว เฉลี่ยไม่เกินเดือนละ ๑ ครั้ง)
๒๖. คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่
๒๗. คนอายุ ๖ ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
๒๘. คนสูงอายุ ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ
๒๙. คนพิการ ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ
๓๐. คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน /ชุมชน หรือท้องถิ่น^{๙๖}

EACAP กำหนดเกณฑ์การวัดคุณภาพชีวิตโดยกำหนดตัวแปรหลัก ๗ ตัวแยกเป็นตัวชี้วัด ๒๘ ตัว ดังนี้

๑. ความมั่นคงปลอดภัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ การใช้จ่ายและการออม ความยากจน
๒. สุขภาพ ได้แก่ อายุขัยเฉลี่ย การเป็นโรค การตาย โภชนาการ ภัยพิบัติหรือความหายนะ
๓. ชีวิตด้านการใช้สติปัญญา ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ การศึกษานอกโรงเรียน การเรียนรู้ตลอดชีวิต ชีวิตเชิงวัฒนธรรมและการใช้หลักเหตุผล
๔. ชีวิตการทำงาน ได้แก่ การทำงาน อุบัติเหตุจากการทำงาน ความขัดแย้งทางอุตสาหกรรม สภาพการทำงาน
๕. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐานในการคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
๖. ชีวิตครอบครัว ได้แก่ เด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ ความแตกแยกในครอบครัว
๗. ชีวิตในชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในสังคมการเมือง และอัตราอาชญากรรม^{๙๗}

^{๙๖} กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, คู่มือการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน ปี ๒๕๕๗ – ๒๕๕๙, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.rdic.cdd.go.th/E-book/book_city.pdf [๑๒ เม.ย. ๒๕๕๙].

^{๙๗} ESCAP, Guidelines on Methodological Approaches to the Conduct of a Regional Surveyor the Quality of life as on Aspect of Human Resources Development, (New York, 1990), p. 9.

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแนวพุทธ

หลักพระพุทธศาสนาเถรวาทมีแนวปฏิบัติในการพัฒนาฝึกฝนและพัฒนาตน โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้ฝึกฝนพัฒนานั้นได้รับประโยชน์สุขตั้งแต่ขั้นต้นในการลงมือปฏิบัติกล่าวคือ เริ่มแต่การรู้จักปฏิบัติตนที่ดีต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งเรียกว่า ความสำรวมอินทรีย์^{๙๘} ทั้งหลาย มีสำรวมตาสำรวมหู สำรวมจมูก สำรวมลิ้น สำรวมกาย และสำรวมใจ เพื่อจะได้ใช้เป็นพื้นฐานของศีลคือ เจตนางดเว้นจากความชั่วทางกายและเจตนางดเว้นจากความชั่วทางวาจาเรียกว่า พัฒนาด้านความประพฤติหรือพัฒนาด้านพฤติกรรมที่ดีอันเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงามอย่าง น้อยพึงพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนแต่เป็นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์เกื้อกูล^{๙๙} ดังนั้นการที่จะพัฒนา กายวาจาและจิตใจได้อย่างถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงต้องอาศัยแนวคิดตามหลัก ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังที่จะนำเสนอต่อไปนี้

๑) ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทางกายภาพ

ความต้องการทางกายและจิตใจเป็นเหตุปัจจัยให้มีการพัฒนามนุษย์ให้ดีขึ้นหรือเลวลงได้ เนื่องจากความต้องการนั้นเข้าไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก มีดังต่อไปนี้

(๑) ความต้องการทางร่างกาย หมายถึง ความต้องการปัจจัย ๔ คือ ความต้องการทาง เศรษฐกิจได้แก่เครื่องนุ่งห่มอาหารที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค

(๒) ความต้องการทางสังคม หมายถึง ความปรารถนาสร้างหลักฐานทางครอบครัว หลักฐานในหมู่คณะในชาติและกว้างออกไปถึงความต้องการผูกพันระหว่างชาติเช่น สถาบันครอบครัว สถาบันชาติ เป็นต้น

(๓) ความต้องการทางจิตใจหรือทางศาสนา หมายถึง ความจำเป็นต้องมีศีลคือ การละ เว้นจากความชั่วและมีธรรมคือ การประพฤติปฏิบัติที่ดีงามอันเป็นรากฐานของกิจการและต้องการให้ หลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือพัฒนาคนเพื่อควบคุมคนให้มีความประพฤติที่ดีงามแก่สังคมของ ตน ความกลัวเป็นพื้นฐานเช่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติบางอย่างที่อธิบายไม่ได้ก็ให้ความสำคัญเคารพ นับถือบูชาเช่น บูชาต้นไม้ บูชาเทพเจ้าต่างๆ เป็นต้น ความต้องการรู้แจ้งเห็นจริงหมายถึง การใช้ เหตุผลเพื่อเข้าใจชีวิตความต้องการรักษามลประโยชน์ของหมู่คณะสังคมให้ปลอดภัย ความต้องการ เสรีภาพในการดำเนินชีวิตไม่ตกเป็นเหยื่อของสิ่งใดและความต้องการให้ผู้มีความสามารถทำ คุณประโยชน์แก่สังคม^{๑๐๐}

๒) ความหมายและความสำคัญในการพัฒนาชีวิต

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งมีความสำคัญและ จำเป็นอย่างยิ่งด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น “เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้สามารถปฏิบัติ หน้าที่กิจกรรมได้อย่างปกติสุขและยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นผู้อยู่ใถ้กันพนาวยิ่งขึ้นอีกด้วย

^{๙๘} ม.ญ. (ไทย) ๑๒/๔๕๕/๔๒๑.

^{๙๙} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓๘.

^{๑๐๐} พระมหาสมชาย เกิดแก้ว, “พระพุทธศาสนาในสังคมที่เปลี่ยนแปลง : ศึกษาเปรียบเทียบการดัก บาดตรของพุทธศาสนิกชนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๗).

นับเป็นการปฏิบัติที่ไม่เสื่อมถอย ทำตนให้ตั้งอยู่ในศีลเป็นเบื้องต้นก่อน”^{๑๐๑} รู้จักวิธีคุ้มครองรักษา อินทรีย์รู้จักประมาณในการบริโภคและรู้จักเพิ่มพูนสั่งสมบำเพ็ญความเพียร^{๑๐๒} เป็นต้น เพื่อทำตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะถ้ายังไม่สิ้นกิเลสอาสวะมนุษย์ก็จำเป็นต้องพัฒนาตนจนกระทั่งบรรลุถึงปรมาตมประโยชน์^{๑๐๓} สูงสุดคือ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงจากความเป็นปุถุชนสู่อริยชน ซึ่งสามารถสละโลกียวิสัยเสียได้แล้วย่อมไม่มาเกิดสู่ภพใดๆ อีกต่อไป เป็นผู้พัฒนาตนดีแล้วและเป็นแสงสว่างของตนคือสร้างที่พึ่งถาวรอย่างใดก็ได้ ก็ที่พึ่งอันหาได้ยากนี้ทำให้ไม่ได้เลย^{๑๐๔}

๓) วัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วัตถุประสงค์หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์จากความอยู่รอดด้วยกิเลสมาสู่ความเป็นอยู่ด้วยปัญญา^{๑๐๕} นอกจากเป็นหลักและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองแล้วและยังทำให้เกิดความกรุณาต่อผู้อื่นด้วย คือ ทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน เพื่อนมนุษย์คิดจะช่วยเหลือตลอดจนช่วยให้สามารถวางตนเป็นกัลยาณมิตรจึงสามารถคิดหาวิธีช่วยแก้ไขปัญหาวัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี คือ เพื่อฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิตหรือดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุข โดยให้รู้จักในการแก้ปัญหาชีวิตและหาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยดี โดยไม่ก่อให้เกิดโทษพิษภัยแก่ผู้อื่นและแก่สังคม เพื่อให้รู้จักแสวงหาและเสพความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้อง ปราศจากโทษพิษภัยไร้การเบียดเบียนและพร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้นๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ผู้อื่นและสังคมให้พร้อมทั้งความสามารถบางอย่างในการที่จะเอื้ออำนวยความสุขแก่ผู้อื่นและแผ่ขยายความสุขออกไปในสังคม^{๑๐๕} ทั้งนี้ วัตถุประสงค์แท้จริงก็คือ เพื่อให้พึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องขึ้นต่อวัตถุภายนอกทุกอย่างไป จะพึ่งวัตถุภายนอกในกรณีที่เป็นต่อสุขภาพอนามัยความจำเป็นด้านปัจจัย ๔ มีเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่ อาศัยและยารักษาโรค แต่ไม่ใช่แสวงหาเพื่อมอมเมาจิตใจให้เกิดการสะสมจนไม่รู้จักเพียงพอ ฉะนั้น จุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้ความสำคัญในการพัฒนาชีวิตจะได้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ไม่ประมาทในการทำกิจการโดยผ่านกระบวนการฝึกฝนอย่างเป็นระบบเพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้ผลดี

๔) หลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งมีความจำเป็นจะต้องฝึกฝนตนเองตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้การดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาทไม่เมาในชีวิตเมาในความมั่งมี เมาในสิ่งนั้นในสิ่งนี้ถ้ารู้จักพัฒนาตนให้ปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตที่ดีแล้วย่อมดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพไปในตัวเองพุทธธรรม

^{๑๐๑} พระพิพิธธรรมสุนทร (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน), **เทศนาวาไรตี้**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๓๙), หน้า ๘๐.

^{๑๐๒} ๐. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๗/๖๐.

^{๑๐๓} พุ. จ. (ไทย) ๓๐/๖๗๓/๓๓๓.

^{๑๐๔} คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง, **พุทธศาสนาสัญชาติเล่ม ๑ ฉบับมาตรฐาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๓๕), หน้า ๑.

^{๑๐๕} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๑.

“พระพุทธเจ้าพระองค์นั้นทรงฉลาดในพุทธธรรม
ไม่มีใครอื่นข่มได้จุพญาช้างเชือกประเสริฐ
ทรงเป็นผู้มีความเพียรมากข้าพเจ้าทูลนิมนต์”^{๑๐๖}

ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวัน คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา

พระพุทธศาสนาได้เน้นความสำคัญเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาเป็นอย่างมากเนื่องจากว่าหลักปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาทั้งหมดจัดเข้ารวมอยู่ในหลักสิกขานี้ เมื่อไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนที่ครอบคลุมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพุทธศาสนาก็ก้าวได้ว่า พระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษาเรื่องของการศึกษาจึงเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น สำหรับหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร ความหมายของไตรสิกขา คือ อะไร ความสำคัญของไตรสิกขาเป็นอย่างไรจะได้นำมาศึกษาตามลำดับดังนี้

(๑) หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา

พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ใน พระไตรปิฎกว่า สิกขา ๓ ประการ คือ

๑. อธิศีลสิกขา
๒. อธิจิตตสิกขา
๓. อธิปัญญาสิกขา^{๑๐๗}

ความหมายของไตรสิกขาในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรมว่าข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ๓ ประการ เพื่อฝึกหัดอบรมกายวาจาจิตใจและปัญญาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน^{๑๐๘}

คำว่า ไตรสิกขา มีรากศัพท์มาจากคำสองคำคือ ๑) ไตรหรือตรี เป็นภาษาสันสกฤตตรงกับภาษาบาลีว่า ตี แปลว่า สาม และ ๒) คำว่า สิกขา เป็นภาษาบาลีตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศีกษา หมายถึง การศึกษาการปฏิบัติและการอบรมความประพฤติให้บริสุทธิ์^{๑๐๙}

ส่วนคำว่าติหรือไตรนั้น หมายถึง องค์ประกอบ ๓ ประการ คืออธิศีลสิกขา, อธิจิตตสิกขา, อธิปัญญาสิกขาหรือศีล สมาธิ ปัญญา โดยมีความหมายตามพระไตรปิฎกดังนี้

๑) อธิศีลสิกขา (สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง ดังคำอธิบายในคุหฺนฺฐกสูตรตนิเทศ คัมภีร์มหานิทเทสว่า อธิศีลสิกขาเป็นอย่างไร คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยเป็นผู้มีศีลสำรวมด้วยความสังวรในพระปาติโมกข์สมบูรณ์ด้วย อาจารย์และโคจรเห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อยสมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายอยู่คือศีลชั้นเล็ก ศีลชั้นใหญ่ ศีลเป็นที่พึงเป็นเบื้องต้นเป็นความประพฤติเป็นความสำรวมเป็นความระวังเป็นหัวหน้าเป็นประธาน

^{๑๐๖} พ.อ.บ. (ไทย) ๓๒/๖๑๔/๒๔๓.

^{๑๐๗} องค์กร. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๙๐/๓๑๘, พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๘-๔๙.

^{๑๐๘} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๗.

^{๑๐๙} องค์กร. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๒๐.

เพื่อความถึงพร้อมแห่งธรรมที่เป็นกุศลนี้ชื่อว่าอภิสลสิกขา^{๑๑๐} โดยการฝึกอบรมศีลนั้นมุ่งเน้นที่การสำรวมเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ในการกระทำเป็นเกราะกั้นกิเลสทั้งหลายที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนและการเบียดเบียนดังที่แสดงในมาติกาภาคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “เนกขัมมะชื่อว่าสลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่ากั้นกามฉันทะ...ความสำรวมชื่อว่าอภิสลสิกขา...อภยาบาทชื่อว่าสลวิสุทธิ เพราะความหมายว่ากั้นภยาบาท...อรหัตตมรรคชื่อว่าสลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่ากั้นกิเลสทั้งปวง”^{๑๑๑}

๒) อภิจิตตสิกขา (สิกขา คือ จิตอันยัง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่น สมาธิอย่างสูงการสังัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายดังคำอธิบายในคุหฺณฎก สุตตนิเทศคัมภีร์มหานิทเทสว่า

อภิจิตตสิกขาเป็นอย่างไร คือ ฝึกในธรรมวินัยนี้สังัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย บรรลุปฐมฌานที่มีวิตกวิจารณ์และสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่เพราะวิตกวิจารณ์สงบระงับไปแล้วบรรลุตติยฌานมีความผ่องใสในกายในมีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้นไม่มีวิตกไม่มีวิจารณ์แต่ปีติและสุขที่เกิดจากสมาธิอยู่เพราะปีติจางคลายไปมีอุเบกขามีสติสัมปชัญญะเสวยสุขด้วยนามกายบรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่าผู้มีอุเบกขามีสติอยู่เป็นสุขเพราะละสุขและทุกข์ได้แล้ว เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้วบรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุขมีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่นี้ชื่อว่าอภิจิตตสิกขา^{๑๑๒}

โดยการฝึกอบรมจิตนั้นมุ่งเน้นที่ความตั้งมั่นแห่งจิต ,การทำใจให้สงบแน่วแน่เพื่อให้จิตบริสุทธิ์ไม่ฟุ้งซ่านเป็นกลางปราศจากอคติดังที่แสดงในมาติกาภาคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่าจิตตวิสุทธิเพราะมีความหมายว่าไม่ฟุ้งซ่าน .ความไม่ฟุ้งซ่านชื่อว่าอภิจิตตสิกขา”^{๑๑๓}

๓) อธิปัญญาสิกขา (สิกขา คือ ปัญญาอันยัง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูงการรู้ชัดตามความเป็นจริงในอริยสัจ ๔ เป็นลำดับไป จนทำให้แจ้งทั้งเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติสามารถทำลายอาสวะกิเลสให้หมดไปดังคำอธิบายในคุหฺณฎกสุตตนิเทศคัมภีร์มหานิทเทสว่า

อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไร คือ ฝึกในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีปัญญาประกอบด้วยปัญญาอันประเสริฐหยั่งถึงความเกิดและความดับเพิกถอนกิเลสให้บรรลุถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบเธอรู้ตามความเป็นจริงว่า “นี้ทุกข์”...“นี้ทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดทุกข์)”...“นี้ทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์)”... “นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติเครื่องดำเนินไปสู่ความดับทุกข์)” เธอรู้ตามความเป็นจริงว่า “เหล่านี้อาสวะ ” ... “นี้อาสวสมุทัย”... “นี้อาสวนิโรธ”... “นี้อาสวนิโรธคามินีปฏิปทา ” นี้ชื่อว่าอธิปัญญาสิกขา^{๑๑๔}

^{๑๑๐} พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๘.

^{๑๑๑} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๐/๖๐๖.

^{๑๑๒} พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๙.

^{๑๑๓} พ.ป. (ไทย) ๓๐/๔๑/๖๐๖-๖๐๗.

^{๑๑๔} พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๙.

โดยการฝึกอบรมปัญญานั้นมุ่งเน้นที่การรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงเพื่อให้เกิดความเห็นที่บริสุทธิ์จึงจะสามารถทำลายกิเลสได้ดังแสดงในมัตติกาภาคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่าทิวฐิวิสุทธิ” เพราะมีความหมายว่าเห็น... ความเห็นชื่อว่าอธิปัญญาสิกขา^{๑๑๕}

การฝึกอบรมทั้ง ๓ ด้าน จึงมีวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อการทำลายกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของบุคคลดังที่พระพุทธองค์ทรงดำรัสว่า “สำหรับบุคคลผู้ตั้งอยู่ตลอดเวลาหมั่นศึกษาไตรสิกขาทั้งกลางวันและกลางคืนน้อมจิตเข้าหาวิพพานอาสวะทั้งหลายย่อมตั้งอยู่ไม่ได้”^{๑๑๖} ทั้งนี้ พระสารีบุตรได้แสดงอรรถาธิบายวัตถุประสงค์เพิ่มเติมไว้ในคัมภีร์มหานิเทศว่า^{๑๑๗}

๑. เพื่อไม่ประพฤติดินทางกายวาจาใจเพราะรู้ในเหตุที่ทำให้ประพฤติดินนั้น
๒. เพื่อละเมถุนธรรมเพราะรู้ว่าเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมยศและเกียรติของสมณะ
๓. เพื่อกำจัดราคะในรูปเสียงกลิ่นรสและผัสสะ
๔. เพื่อทางแห่งญาณเพราะรู้เหตุแห่งความล่งเลงสงสัยว่าเกิดจากสิ่งที่น่าปรารถนาและสิ่งที่ไม่ปรารถนา

๕. เพื่อกำจัดมลทินของตนคือราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฐิ กิเลส ทุจริต มิจฉาทิฐิ มิจฉาสังกับปะ มิจฉาวาจา มิจฉากัมมันตะ มิจฉาอาชีวะ มิจฉาวายามะ มิจฉาสติ มิจฉาสมาธิ มิจฉาญาณ มิจฉาวิมุตติ เพราะได้สมาทานไตรสิกขาจึงมีสมาธิ มีสติ มีปัญญา ที่รักษาตน

(๒) ความหมายของไตรสิกขา

เพื่อให้เข้าใจความหมายของไตรสิกขามากยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงรวบรวมคำอธิบาย

จากวรรณกรรมชั้นรองลงมาซึ่งอรรถกถาจารย์และนักวิชาการร่วมสมัยได้ขยายความเพิ่มเติมจากพระไตรปิฎกมาแสดง

พระอุปติสสเถระ ได้ให้ความหมายของการศึกษาและขอบเขตของการศึกษาไว้ในวิมุตติมรรคว่า สิกขา หมายถึง การศึกษาเรื่องที่ควรศึกษาการศึกษาอันยอดเยี่ยมและการศึกษาเพื่อความ เป็นพระอเสขะ (ผู้ไม่ต้องศึกษา)^{๑๑๘} ไว้ดังต่อไปนี้

พระพุทธโฆษาจารย์ ได้อธิบายไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ไตรสิกขาเป็นทั้งหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่อให้สามารถล่วงพ้นจากอบาย , กามธาตุและภพทั้งปวง โดยมีเป้าหมายที่การบรรลุพระ นิพพานอันบริสุทธิ์ปราศจากมลทิน ไตรสิกขาเป็นแนวปฏิบัติในทางสายกลางที่มีใช่การปรนเปรอตน ด้วยกามสุขและการทรมานตนมีศีลเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสที่แสดงออกทางกายวาจาสมาธิเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสที่ลุ่มจมจิตและปัญญาเป็นปฏิปักษ์ต่ออนุสัยกิเลสที่แอบแนบอยู่ในจิตสามารถพัฒนาบุคคล ให้เป็นพระอริยะผู้มีความบริบูรณ์ด้วยศีลได้แก่พระโสดาบันและพระสกทาคามี , บริบูรณ์ด้วยสมาธิ

^{๑๑๕} ชุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๑/๖๐๖-๖๐๗.

^{๑๑๖} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๒๖/๑๐๓.

^{๑๑๗} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๕๐.

^{๑๑๘} พระอุปติสสเถระ , **วิมุตติมรรค** , แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต) และคณะ , (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

ได้แก่พระอนาคามีและบริบูรณ์ด้วยปัญญาได้แก่ พระอรหันต์นอกจากนี้องค์ธรรมทั้ง ๓ ยังเป็นเครื่องอุดหนุนให้บรรลุคุณวิเศษอันหาได้ยากในบุคคลทั่วไป ดังมีวิชา ๓ เป็นต้น^{๑๑๙}

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายว่า การศึกษาในภาษาไทย หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนซึ่งตรงกับคำว่า สึกขา ในพระพุทธศาสนาหมายถึงการปฏิบัติได้รับปริญญาคือสิ้นราคะสิ้นโทสะ สิ้นโมหะผลของการปฏิบัติศึกษาเป็นอย่งนั้นการปฏิบัติอย่างนั้นก็เพื่อความรอดจากสิ่งอันไม่พึงปรารถนาสิ่งใดที่เป็นความทุกข์ทรมานความยุ่งยากลำบากแก่จิตใจก็เรียกว่าอันไม่พึงปรารถนาแก้ไขด้วยการศึกษา^{๑๒๐}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายไตรสิกขาว่า หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้องทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรคเป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนคือสิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกันเมื่อมองในแง่ปริยาสัง ๔ ก็เป็นอริยมรรคคือวิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไปช่วยให้เรามีชีวิตที่พึงพาวิชาตณหาอุปาทานน้อยลงไปไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำของมันพร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลุหมายเป็นนิโรธโดยสมบูรณ์^{๑๒๑}

บุญมี แท่นแก้ว ให้ความหมายของไตรสิกขาว่า หมายถึงข้อปฏิบัติ ๓ ชั้น คือ

๑.ขั้นศีล ได้แก่ การเว้นชั่วประพฤติดีปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อยไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อนข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีลสิกขา แปลว่า สิ่งที่เราควรศึกษาอบรมเป็นขั้นศีล

๒.ขั้นสมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนหรืออบรมจิตใจให้เหมาะสมตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงานคือ พิจารณาความเป็นจริงเพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญาการฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกทั่วพร้อมดังนี้เรียกว่า จิตตสิกขา

๓.ขั้นปัญญา ได้แก่ การฝึกฝนอบรมในการพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริงหมายถึง การฝึกฝนอบรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวงถึงกับเกิดผลสดสังเวชเบื่อหน่ายในสิ่งที่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์และเป็นอนัตตาได้จริงๆ การฝึกฝนเช่นนี้เรียกว่า ปัญญาสิกขา^{๑๒๒}

ระวี ภาวิไล ได้กล่าวถึงไตรสิกขาว่า หมายถึง การศึกษาสามประการตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นกุศโลบายแห่งการพัฒนาตนเองที่ถูกต้องของมนุษย์ทุกคนเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งหลายอันจะนำสังคมไปสู่อารยธรรมที่ถูกต้อง^{๑๒๓}

^{๑๑๙} พระพุทธโฆษาจารย์, **วิสุทธิมรรคแปลภาค ๑ ตอน ๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔, ๙-๑๒.

^{๑๒๐} พุทธทาสภิกขุ, **การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด**, (กรุงเทพมหานคร: อุษารพิมพ์, ธันวาคม ๒๕๔๙), หน้า ๑๘๕-๑๘๖.

^{๑๒๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), **หัวใจพระพุทธศาสนา, พุทธจักร, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕** (พฤษภาคม ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๑๒๒} บุญมี แท่นแก้ว, **จริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙๘.

^{๑๒๓} ระวี ภาวิไล, **หัวใจของศาสนาพุทธ**, (บทความเสนอในการประชุมทางวิชาการเรื่องหัวใจของศาสนา), ธรรมสถานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๑๗-๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘.

จากความหมายของไตรสิกขาที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่าไตรสิกขา หมายถึง การพัฒนา มนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรคเป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง เริ่มจากการรักษาศีลเพื่อขัดเกลาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของตนเองให้บริสุทธิ์รวมถึงการฝึกหัดการอยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อกูลต่อกันและกระบวนการที่สำคัญในการศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้บริบูรณ์ด้วยศีลบริบูรณ์ด้วยสมาธิและบริบูรณ์ด้วยปัญญา เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายสูงสุดในปัจจุบันและอนาคต

(๓) ความสำคัญของไตรสิกขา

ไตรสิกขานั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ คือ การจัดตั้งระบบระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ซึ่งเนื้อหาสาระที่สำคัญของไตรสิกขานั้นได้สอดแทรกอยู่ในหลักธรรมต่างๆ เช่น โอวาทปาติโมกข์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจำแนกพุทธโอวาทที่แสดงถึงความสำคัญของไตรสิกขาออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลาย ดังปรากฏในอนุพุทธสูตรว่า ด้วยการตรัสรู้ธรรมเป็นเหตุสันภาพว่าภิกษุทั้งหลายเพราะไม่รู้แจ้งแทงตลอดธรรม ๔ ประการ เราและเธอทั้งหลายจึงเที่ยวเร่ร่อนไปตลอดกาลยาวนานอย่างนี้ธรรม ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ อริยศีล อริยสมาธิ อริยปัญญา และอริยวิมุตติ เราถอนภวตัณหาได้แล้วภวเนตติสันไปแล้วธรรมเหล่านี้คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และวิมุตติอันยอดเยี่ยมพระโคตมผู้มียศได้ตรัสรู้แล้ว ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสบอกธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่อความรู้ยิ่ง^{๑๒๔}

ไตรสิกขารากฐานที่สำคัญของพระวินัย ดังปรากฏในวัชชีปุตตสูตรว่า พระพุทธองค์ทรงให้คำแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่าหากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขาบทที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วน ยบริบูรณ์ก็ให้พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา ๓ เพื่อการละราคะโทสะโมหะทำให้เป็นผู้ไม่ประกอบอกุศลกรรม^{๑๒๕} เพราะสิกขา ๓ ประการนี้ เป็นที่รวมของสิกขาบทนั่นเอง^{๑๒๖}

ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึกพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ดังที่แสดงในปฐมสิกขาสสูตรว่า ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีลทำพอประมาณในสมาธิและปัญญา ย่อมสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบันหรือเป็นพระสกทาคามีขณะที่ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ใน ศีล และสมาธิทำพอประมาณในปัญญาย่อมสามารถบรรลุเป็นพระอนาคามี ส่วนภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีลสมาธิปัญญาย่อมหลุดพ้นจากอาสวกิเลสทั้งปวง^{๑๒๗}

พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้พอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรมความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องไม่มีปัญหาแก่ฝ่ายใดจัดการศึกษาทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรม คือ สร้างมนุษยธรรมขึ้นมาแล้วเสริมมนุษยธรรมให้ก้าวหน้าไปนับตั้งแต่ว่าละสัญญาตญาณอย่างสัตว์แล้วก็มีสติปัญญาอย่างมนุษย์ก็เป็นมนุษยธรรมก็ส่งเสริมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ดังนั้น เป้าหมายของการศึกษาก็คือ การพัฒนามนุษยธรรมให้มันมาในทิศทางที่ถูกต้อง คือ ละ

^{๑๒๔} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.

^{๑๒๕} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๐-๓๑๑.

^{๑๒๖} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๘๘/๓๑๔, ๒๐/๘๙/๓๑๗.

^{๑๒๗} วจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒ - ๓๑๔.

อหังการ มมังการ ละความเห็นแก่ตัวกิเลสไม้อาจจะเกิดบุคคลก็จะมีสันติสุข สังคมก็จะมีสันติภาพนี้ คือ เป้าหมายของการศึกษา^{๑๒๘}

พระธรรมปิฎก (ประยุทธิ์ ปยุตฺโต) กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขาไว้พอสรุปได้ว่า ไตรสิกขานี้เมื่อนำมาแสดงเป็นคำสอนในภาคปฏิบัติต่างๆ ไปได้ปรากฏในหลักที่เรียกว่า โอวาทปาติโมกข์^{๑๒๙} (พุทธโอวาทที่เป็นหลักใหญ่ ๓ อย่าง) คือ

๑. การไม่ทำความชั่วทั้งปวงทั้งทางกาย ทางวาจา จัดเป็นศีล
๒. การบำเพ็ญความดีให้เพียบพร้อมจัดอยู่ในการปฏิบัติจิตขั้นที่เรียกว่า สมาธิ
๓. การทำจิตของตนให้ผ่องใสจัดเป็นการฝึกปฏิบัติในขั้นสูงสุดเรียกว่า ปัญญา

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขาหรือ (การศึกษา) ที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง การเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์เพราะได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและทางจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยปัญญาจึงเป็นอิสระหลุดพ้นจากการบีบคั้นของอำนาจกิเลสตัณหาดังคำกล่าวที่ว่า “ทุกข์มีเพราะยึดทุกข์ยึดเพราะอยากทุกข์มากเพราะพลอยทุกข์น้อยเพราะหยุดทุกข์หลุดเพราะปล่อย ” เมื่อปล่อยวางแล้วย่อมหลุดพ้นทุกข์และพบความสุขสงบคือสันติ ดังนั้น มนุษย์ที่สมบูรณ์ในพระพุทธศาสนาจึงหมายถึง ผู้บรรลุวิมุตติ คือ เป็นอิสระหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เพราะฉะนั้น วิมุตติจึงเป็นเป้าหมายของการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “สมาธิที่มีศีลอบรมแล้วย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มากปัญญาที่มีสมาธิอบรมแล้วย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มากจิตที่มีปัญญา เป็นอบรมสันติเมื่อคนเราบรรลุถึงวิมุตติแล้วถือว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เรียกว่า พระอเสขะ หมายถึง ผู้จบการศึกษาสูงสุดในพระพุทธศาสนา^{๑๓๐} อบรมแล้วย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยชอบ” ความหลุดพ้นนี้ก็คือวิมุตติซึ่ง

ความสำคัญของไตรสิกขาที่นำมาแสดงข้างต้นนั้นเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่พุทธ ศาสนิกทุกคนควรนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีงามเพื่อจัดเตรียมสภาพชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งลักษณะแห่งความสัมพันธ์ต่างๆ ให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมและพร้อมที่จะเป็นอยู่ปฏิบัติกิจและดำเนินการต่างๆ เพื่อก้าวหน้าไปอย่างได้ผลดีที่สุดสู่จุดหมายของชีวิตของบุคคลขององค์กรของชุมชนตลอดจนสังคมและประเทศชาติต่อไป

^{๑๒๘} พุทธศาสนิกฯ, การศึกษาสมบูรณ์แบบ : คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด , (กรุงเทพมหานคร: อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐๕-๒๐๖.

^{๑๒๙} พระธรรมปิฎก (ประยุทธิ์ ปยุตฺโต), พุทธธรรม (ฉบับเดิม), พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจากัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒๗.

^{๑๓๐} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ทิศทางการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๑-๔๒.

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

พระมหาสมควร ธมฺมธโร ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ปกครองที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน และผู้ปกครองที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกัน มีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน^{๑๓๑}

พระครูใบฎีกาบัวทอง กิตติธมฺโม ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีความแตกต่างกันโดยแยกประเภทได้ดังนี้ การอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย และการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง พระสงฆ์ยังไม่เข้าใจบทบาทและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านดีพอ ไม่มีการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แต่ละชิ้น และไม่มีการรวบรวมความรู้เรื่องพระเวสสันดรชาดก เพื่อจัดทำเป็นคู่มือ เอกสาร และแผ่นพับ ซึ่งจะใช้เป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์และใช้ประกอบการศึกษาแก่ผู้สนใจ ส่วนการอนุรักษ์ส่งเสริมการขับร้องสรภัญญะนั้น บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ยังไม่สมบูรณ์ ไม่มีการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับเนื้อหา คำร้อง และไม่มีการบันทึกทำนองการขับสรภัญญะไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์และผู้สนใจศึกษา^{๑๓๒}

พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิริโธ ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปดี (วีระ ภาทจาโร)” ได้ทำการวิจัยสรุปว่า การเผยแผ่พุทธธรรมได้เผยแผ่ผ่านบทบาทภาระงาน กิจกรรมคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ประการ ได้แก่ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านศาสนศึกษา บทบาทด้านสาธารณูปการ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านการเผยแผ่พุทธธรรม และยังมีรูปแบบและแนวทางการเผยแผ่ ที่ดำเนินตามพุทธวิธีการสื่อสาร วิธีการเผยแผ่ของพระสาวก และมีการนำหลักการสื่อสาร ตามหลักนิเทศศาสตร์เข้ามาช่วยในการเผยแผ่พุทธธรรม เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจให้เกิดความศรัทธา รูปแบบการเผยแผ่พุทธ

^{๑๓๑} พระมหาสมควร ธมฺมธโร, “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๓๒} พระครูใบฎีกาบัวทอง กิตติธมฺโม, “บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๕๔).

ธรรมของท่านแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) รูปแบบการใช้สื่อบุคคล ๒) รูปแบบการใช้สื่อนวชน ๓) รูปแบบการใช้สื่อเฉพาะกิจ^{๑๓๓}

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวิกุล ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้นได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและด้านกาสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด^{๑๓๔}

พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” พบว่า ท่านมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำให้คำปรึกษาสนทนาตอบปัญหาข้อข้องใจและแสดงธรรม โดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธเจ้า แล้วนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาและบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การบรรยาย การอธิบาย ขยายข้อความ เปรียบเทียบและถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสและยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่ไม่ได้หันมา นับถือพระรัตนตรัย เพราะยังยึดติดอยู่กับลัทธิดั้งเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวท่านเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่า ท่านได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับว่าเป็นตัวแทนแห่งการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^{๑๓๕}

จิราณู วงศ์อุทัย ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสงเคราะห์ชุมชนของพระครูโสภณปริยัติสุธี ประกอบด้วยการสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งมี ๒ แบบคือ การสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งมี ๒ รูปแบบ คือ การสงเคราะห์แบบให้เปล่า ได้แก่ การให้ทุนการศึกษา เครื่องอุปโภคบริโภค โภชนา และการฌาปนกิจสงเคราะห์ ภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมการสงเคราะห์ชุมชนในรูปแบบนี้ได้ระยะเวลาหนึ่ง พบว่า การสงเคราะห์แบบให้เปล่าทำให้คนขาดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ได้รับและคุณค่าของตนเอง ทำให้กลายเป็นผู้ที่คุ้นเคยต่อการร้องขอและรอคอยความช่วยเหลือ จึงได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นการสงเคราะห์แบบผสมผสาน ซึ่งเป็นการสงเคราะห์และการพัฒนาโดยวิธีระดมทุน การสร้างเครือข่ายพระสังฆาธิการ การสร้างเครือข่ายโรคเอดส์ในระดับชุมชน ผลที่เกิดจากการสงเคราะห์ชุมชนดังกล่าว ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยสามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจแก่ผู้ที่ประสบปัญหาจากโรคเอดส์ได้ในระดับหนึ่ง ทางนามธรรมพบว่าผู้ติดเชื้อมี

^{๑๓๓} พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิริโธ (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปัตติ (วีระ ภูทพจารี)” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๑๓๔} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวิกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘).

^{๑๓๕} พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม, “บทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

กำลังใจและศรัทธาในการดำรงชีวิตมากขึ้น และกระตุ้นให้คนในชุมชนทั้งผู้นำ คณะกรรมการเพื่อนบ้านผู้ประสบปัญหาเรื่องโรคเอดส์ และพระสงฆ์เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากโรคเอดส์ในชุมชน^{๑๓๖}

ศรinya วิบูลย์ศิริพงษ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของเลขานุการบริษัท” จากผลการวิจัยพบว่า เลขานุการบริษัทในประเทศไทยยังมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่แคบกว่าเลขานุการบริษัทในต่างประเทศ และยังไม่มี กฎหมาย กำหนดเรื่อง การแต่งตั้งเลขานุการบริษัทและคุณสมบัติของเลขานุการบริษัท จึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรที่มีความเหมาะสม และยังพบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในวิชาชีพนี้ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไว้เป็นการเฉพาะ ดังเช่นกฎหมายในต่างประเทศ รวมถึงยังไม่มี การก่อตั้งองค์กรวิชาชีพเลขานุการบริษัท เพื่อส่งเสริมและควบคุมการประกอบวิชาชีพและจรรยาบรรณของเลขานุการบริษัทด้วย สำหรับในการพัฒนาวิชาชีพเลขานุการบริษัท ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยควรกำหนดแนวทางสำหรับคณะกรรมการบริษัท ในการแต่งตั้งและคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งเลขานุการบริษัท และกำหนดข้อพึงปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพเลขานุการบริษัท และเมื่อวิชาชีพเลขานุการบริษัทเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางแล้ว จึงเห็นควรให้มีกฎหมายบัญญัติให้บริษัทต้องแต่งตั้งเลขานุการบริษัท และกำหนดคุณสมบัติของเลขานุการบริษัท อีกทั้งให้มีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพเลขานุการบริษัท^{๑๓๗}

ฤชมาร กี่หมั่น ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของวัดในพระพุทธศาสนาต่อการบรรเทาปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า แม้ในปัจจุบันที่อยู่อาศัยในวัดจะมีปริมาณไม่มากนักเมื่อเทียบกับปริมาณที่อยู่อาศัยทั้งระบบ ซึ่งถือว่ายังไม่สามารถบรรเทาปัญหาความต้องการที่อยู่อาศัยในเขตเมืองชั้นในได้ แต่วัดก็ถือได้ว่าเป็นโครงข่ายความปลอดภัยทางภัย (Social Safety Nets) ของชาวไทยที่มีมานานได้ให้การสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยและการสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ แก่คนในสังคม และการให้การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัยของวัดเป็นสิ่งที่ดีและควรสนับสนุนให้มีคงไว้สืบต่อไป ระบบที่อยู่อาศัยในวัดเป็นระบบที่อยู่อาศัยของไทยที่อิงหลักวัฒนธรรมไทย หากนำรูปแบบการอยู่อาศัยในวัดมาปรับใช้กับระบบที่อยู่อาศัยของรัฐ (Public Housing) สำหรับผู้มีรายได้น้อย ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงระบบที่อยู่อาศัยที่มีได้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ โดยให้ผู้อยู่อาศัยทำประโยชน์หรืองานให้แก่รัฐและสังคมแทนการจ่ายเงินค่าที่อยู่

^{๑๓๖} จิราณูช วงศ์อุทัย, “บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์สารานุกรมสุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒).

^{๑๓๗} ศรinya วิบูลย์ศิริพงษ์, “บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของเลขานุการบริษัท”, **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะนิติศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

อาศัย ก็อาจเป็นทางออกอีกทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย สำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยอิงหลักวัฒนธรรมไทยได้^{๑๓๘}

สรุปได้ว่า จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทบาท เป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานภาพ ตำแหน่งหน้าที่ ที่แตกต่างกันไป ซึ่งแต่ละบทบาทของแต่ละบุคคลได้รับความคาดหวังจากสังคมแตกต่างกัน เช่น บทบาทของพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานแตกต่างกันก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมด้วยบริบทที่แตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่าง บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน พระสงฆ์จะได้รับความคาดหวังจากสังคมในบทบาทที่เข้าไปให้การสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อม ๆ กันหรือบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน พระสงฆ์จะได้รับความคาดหวังจากสังคมในบทบาทที่ให้การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เป็นต้น

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ คุณภาพชีวิต ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

กรณีการ พงษ์สนธิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำเป็นต้องปรับเวลาการปฏิบัติงานของทีมงานให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในชุมชนร่วมกับประยุกต์กระบวนการพัฒนามีส่วนร่วมโดยเฉพาะการสร้างศักยภาพในการสื่อสารข้อมูลการทำงานเป็นทีมและการแก้ปัญหาที่สำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นจะต้องนำมาพิจารณาใช้ร่วมกับ จปฐ. ในการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมและทรัพยากรในชุมชนตลอดจนผสมผสานความรู้สมัยใหม่และดั้งเดิมเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับและการปฏิบัติที่ยั่งยืนในชุมชนสืบไป^{๑๓๙}

สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้วิจัย เรื่อง “คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี ๒๕๕๓” ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตด้านการงานส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจกับชีวิตการทำงานในระดับมาก คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับชีวิตครอบครัวในระดับมากที่สุด คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ยกเว้นปัญหาเกี่ยวกับเสียงจากยานพาหนะ ซึ่งมีปัญหาระดับน้อย และมีความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ ในระดับมาก คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด ส่วนใหญ่มีสุขภาพอยู่ในระดับค่อนข้างดี ในรอบปีที่ผ่านมาส่วนใหญ่ เคยเจ็บป่วยเล็กน้อยแต่ ยังไม่เคยเจ็บป่วยจนต้องเข้ารักษาตัวในสถานพยาบาล และไม่มีโรคประจำตัว สำหรับภาวะความเครียดนั้น ส่วนใหญ่ไม่มีอาการผิดปกติที่บ่งบอกถึงความเครียด คุณภาพชีวิตด้านความเป็นอยู่ประจำวัน ส่วนใหญ่เห็นว่าสินค้าประเภทอาหารมีราคาค่อนข้างแพงแต่

^{๑๓๘} ฤชมาร กี่หมั่น, “บทบาทของวัดในพระพุทธศาสนาต่อการบรรเทาปัญหาที่อยู่อาศัยในเขตเมืองชั้นใน กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์การวางแผนผังภาคและเมืองมหาดบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๕).

^{๑๓๙} กรณีการ พงษ์สนธิ, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต”, *วิทยานิพนธ์แพทยศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐๙.

ก็มีความพึงพอใจในการ ให้บริการของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ส่วนเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนใหญ่จะเห็นว่า ชีวิตและทรัพย์สินของตนยังมีความปลอดภัยในระดับค่อนข้างน้อย^{๑๔๐}

ไพโรจน์ มาลากุล ณ อยุธยา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “คุณภาพการบริหารงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตตามความเป็นจริงของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ๑๐ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านชีวิตครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คุณภาพในการบริหารงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเขตพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี รวม ๑๐ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการพัฒนาจิตใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุดและด้านรายได้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการบริหารงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี พบว่าอายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ความคิดเห็นของประชาชนมีผลต่อคุณภาพการบริหารงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสตึก จังหวัดชลบุรี^{๑๔๑}

เทวินทร์ ศิริปัญญา ได้ทำการศึกษารื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการกองบัญชาการช่วยรบที่ ๑ ค่ายพนัสบดีศรีอุทัย กิ่งอำเภอกะเจันท์ จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการกองบัญชาการช่วยรบที่ ๑ ทั้ง ๖ คือ ด้านอาหารและโภชนาการจะมีระดับความคิดเห็นต่ออาหารมื้อกลางวันและมื้อเย็นกับข้าว ๒ อย่างมากที่สุด ด้านเครื่องแต่งกายเครื่องนอนและของใช้ประจำตัวจะมีระดับความคิดเห็นกับการได้รับของใช้ที่มีคุณภาพดีพอที่จะใช้ตลอดอายุการใช้งานมากที่สุด ด้านที่พักอาศัยจะมีระดับความคิดเห็นโดยหน่วยที่มีที่พักบรรยากาสน่าอยู่มีความเป็นธรรมชาติและร่มรื่นมากที่สุด ด้านสุขภาพร่างกายจะมีระดับความคิดเห็นโดยหน่วยที่มีห้องพยาบาลสำหรับผู้ป่วยอย่างเพียงพอมากที่สุดด้านสวัสดิการ ารวิชาชีพจะมีระดับความคิดเห็นโดยหน่วยมีร้านตัดผมเพียงพอมากที่สุด ด้านคุณธรรมและจริยธรรมจะมีความคิดเห็นโดยหน่วยที่มีการณรงค์ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและสิ่งเสพติดทุกประเภทมากที่สุด^{๑๔๒}

สุทธิพงศ์ บุญผดุง ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑)” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับ ค่อนข้างมาก โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ

^{๑๔๐} สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA), “คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี ๒๕๕๓”, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๓).

^{๑๔๑} ไพโรจน์ มาลากุล ณ อยุธยา, “คุณภาพการบริหารงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสตึกอำเภอสตึกจังหวัดชลบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการบริหารงานท้องถิ่น มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

^{๑๔๒} เทวินทร์ ศิริปัญญา, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการกองบัญชาการช่วยรบที่ ๑ ค่ายพนัสบดีศรีอุทัยกิ่งอำเภอกะเจันท์ จังหวัดชลบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖).

ในขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง ๒) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต พบว่าด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านความว้าเหว อ้างว้าง และปัจจัยด้านความสบายใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ด้านการรวมกลุ่มทางสังคมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการดำรงชีพ และปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย คุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดีมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ และปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี และสุดท้ายด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทาง ความคิดและปัจจัยการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ ๓) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถนำไปทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นในงานวิจัยระยะที่ ๒ ต่อไปคำสำคัญ คุณภาพชีวิต โรงเรียนเป็นฐาน หลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สูงอายุ สิ้นสุดการสนทนา^{๑๔๓}

กรมสามัญศึกษา กล่าวว่าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จัดขึ้นเพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กที่ยากไร้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ เช่นเด็กในชนบทห่างไกลและทุรกันดารเด็กชาวเขา เด็กชาวเรือ เด็กเร่ร่อน เด็กในชุมชนแออัด บุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ บุตรหลานของผู้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติและอื่นๆ อย่างทั่วถึงให้มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพมีความรู้ทักษะวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์มีศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมมีค่านิยมที่ถูกต้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมสว่นรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีความสำนึกในความเป็นไทยและเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข^{๑๔๔}

ศุภวรรณ ภิเศก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทไวส์คอนซัลแทนท์ (ประเทศไทย) จำกัด” ผลการวิจัยพบว่าพนักงานมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากได้แก่ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานเช่นงานที่ทำเป็นงานที่ช่วยให้ได้ความรู้ความสามารถและทักษะอย่างมากด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงานเช่นบริษัทมีตำแหน่งหน้าที่พร้อมที่จะพนักงานก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สูงกว่าและด้านสังคมสัมพันธ์เช่นการมีเพื่อนร่วมงานที่ไว้วางใจได้และอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ด้านรายได้และประโยชน์ตอบแทนเช่นเงินค่าล่วงเวลาที่ได้รับจากการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างยุติธรรมปฏิบัติและด้านความภูมิใจในองค์การเช่นยุติธรรมปฏิบัติและด้านความภูมิใจในองค์การเช่น

^{๑๔๓} สุทธิพงศ์ บุญผดุง, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑)”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔).

^{๑๔๔} กรมสามัญศึกษา, *การจัดการศึกษาสงเคราะห์*, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

บริษัทที่ทำงานอยู่นี้เป็นหน่วยงานที่ดีและน่าจะทำงานด้วย ^{๑๔๕}ด้านสภาวะอิสระจากงานเช่นเวลาทำงานเหมาะสมกับปริมาณงานประจำที่ต้องทำ

อภาวดี พรหมจอม ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กสตรีคนชราและผู้ด้อยโอกาสศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองนครพนมโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจมีแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญต่องานพัฒนาคุณภาพชีวิตมากขึ้นมีการจัดสวัสดิการสังคมในหลายรูปแบบทั้งในลักษณะให้บริการทางตรงและทางอ้อมขึ้นอยู่กับงบประมาณและความเป็นอิสระขององค์การบริหารส่วนตำบลในการกำหนดรูปแบบของการให้บริการ ข้อเสนอแนะในการวิจัยควรให้งบประมาณและการสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการจัดสวัสดิการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กสตรีผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสมากขึ้นโดยจัดให้มีการฝึกอบรมความรู้ด้านงานสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตามกำหนดระยะเวลาเห็นควรให้มีการอบรมสัมมนาหรือเสวนาระหว่างสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดกับองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะผู้ถือกฎหมายด้านสวัสดิการสังคมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานและกระตุ้นให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดสวัสดิการครอบคลุมทุกบุคคลกลุ่มเป้าหมายหรือมีรูปแบบการจัดสวัสดิการให้หลากหลายมากยิ่งขึ้นรวมถึงการปรับโครงสร้างภายในองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีบุคลากรซึ่งเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมเช่นนักสังคมสงเคราะห์นักพัฒนาชุมชนเข้าร่วมทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วนในลักษณะพหุภาคีคือรัฐเอกชนประชาชนภาควิชาการท้องถิ่นทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนางานคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความยั่งยืนและการกระจายอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย ^{๑๔๖}

วราภรณ์ ชันธิ์เขียว ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตเด็กวันเรียนที่พิการทางกายและการเคลื่อนไหวจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน ๓๕ คนเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบวัดคุณภาพชีวิตเด็กทั่วไปฉบับที่ ๔ ของวานีและคณะผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตตามความเห็นของเด็กพิการทางกายและการเคลื่อนไหวและผู้ปกครองอยู่ในระดับต่ำทุกด้านเมื่อเทียบกับเด็กปกติตั้งนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐเอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนจึงควรวางแผนให้การช่วยเหลือเด็กและครอบครัวซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจนให้มีอาชีพเสริมและให้เด็กได้รับความช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคมด้านการศึกษาการส่งเสริมสุขภาพจิตสังคมโรงเรียนและการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ต่อไป ^{๑๔๗}

^{๑๔๕} ศุภวรรณ ภิเศก, “คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัทไวส์คอนซัลแทนท์ (ประเทศไทย) จำกัด”, วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (สาขาการจัดการเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐).

^{๑๔๖} อภาวดี พรหมจอม, “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็ก สตรีคนชราและผู้ด้อยโอกาส ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองนครพนม”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗).

^{๑๔๗} วราภรณ์ ชันธิ์เขียว, “คุณภาพชีวิตเด็กวัยเรียน ที่พิการทางกายและการเคลื่อนไหว จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

สุจินดา แก้วอ่อน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตการทำงานของอาจารย์ในสหวิทยาลัย ทวาราวดี” จำนวน ๒๔๘ คน โดยแบ่งการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของอาจารย์ตามองค์ประกอบ ๘ ด้าน ตามแนวคิดของ Walton พบว่ารายการที่มีผู้ระบุสูงสุดในแต่ละด้านดังนี้

๑. ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอพบว่าอาจารย์จะไม่เปลี่ยนงานถึงแม้ว่าจะมี ตำแหน่งอื่นที่เท่าเทียมกับตำแหน่งปัจจุบันแต่เงินเดือนสูงกว่า
๒. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพพบว่าอาคารและอุปกรณ์ต่างๆ ของวิทยาลัยอยู่ในระดับที่ปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยส่งเสริมการเรียนการสอน
๓. ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคลพบว่าวิทยาลัยให้การสนับสนุนและส่งเสริม การพัฒนาความสามารถของอาจารย์
๔. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานพบว่าวิทยาลัยมีการส่งเสริมความก้าวหน้าใน ตำแหน่งหน้าที่และการทำงานในวิทยาลัยมีความมั่นคง
๕. ด้านบูรณาการสังคมพบว่าเพื่อนร่วมงานให้ความรู้ความสามารถ
๖. ด้านธรรมนุญในองค์การพบว่ามีการเคารพสิทธิส่วนบุคคล
๗. ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่นพบว่าอาจารย์พอใจกับการใช้เวลาเพื่อ การทำงานครอบครัวสังคมและการมีเวลาส่วนตัว
๘. ด้านการเกี่ยวของสัมพันธ์กับสังคมพบว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนในด้าน วิชาการสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับคุณภาพชีวิตการทำงานพบว่ามีความสัมพันธ์ ทางบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติส่วนเพศไม่มีความสำคัญทางสถิติและ ผลการวิจัยโดยภาพรวมพบว่าอาจารย์ในสหวิทยาลัยทวาราวดีมีคุณภาพชีวิตกา รทำงานอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาในแต่ละวิทยาลัยพบว่า มีลักษณะเช่นเดียวกันกับในภาพรวมยกเว้นวิทยาลัยครุกาญจนบุรี มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับกลาง^{๑๔๘}

พรพรรณ อินทิสาน ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี / เอตส์ใน จังหวัดหนองบัวลำภู โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ๑๖๐ คน พบว่าปัญหาด้านให้การ สงเคราะห์ช่วยเหลือเป็ นปัญหามากที่สุดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี / เอตส์ จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาลอำเภอเมือง หนองบัวลำภู โรงพยาบาลจังหวัดหนองบัวลำภู โครงการบ้านนิจจานุเคราะห์สถานสงเคราะห์เด็กบ้าน แม่ชีเทเรซา จังหวัดหนองบัวลำภู และผู้ปกครองของเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี /เอตส์ จังหวัดหนองบัวลำภู มีความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี /เอตส์ควรเป็นด้านให้การ สงเคราะห์ช่วยเหลือ^{๑๔๙}

ดลฤดี เนตรเจริญ ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินบริบทของการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไป ปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน และประชาชนของคุรุระดับประถมศึกษาใน

^{๑๔๘} สุจินดา แก้วอ่อน, “คุณภาพชีวิตการทำงานของอาจารย์ในสหทวาราวดี”, *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘).

^{๑๔๙} พรพรรณ อินทิสาน, “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี/เอตส์จังหวัด หนองบัวลำภู”. *วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑).

สังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา ๒๕๒๐ จำนวน ๖๖๓ คน ผลการศึกษาพบว่า

๑. ครูระดับประถมศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพโดยรวม และแต่ละเรื่องในระดับปานกลาง

๒. ครูที่มีเพศและวุฒิทางการศึกษาที่ต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน เกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐาน และการนำเกณฑ์พื้นฐานไปปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนไม่แตกต่างกัน

๓. ครู ที่มีอายุ ความรับผิดชอบในการสอนกลุ่มวิชาต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นพื้นฐาน เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน เกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐาน และการนำเอาเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไปปฏิบัติในสถานศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และ .๐๑ ตามลำดับ

๔. ครูประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคาดหวังต่อการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไปปฏิบัติในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนในระดับกลาง

๕. ครูที่มีเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทางการสอนที่ต่างกัน มีความคาดหวังต่อการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐาน ไปปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๖. ครู ที่มีอายุ และความรับผิดชอบในการสอนกลุ่มวิชาต่างกัน มีความคาดหวังต่อการนำเกณฑ์ไปปฏิบัติพื้นฐานไปปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ และ .๐๑ ตามลำดับ^{๑๕๐}

จากงานวิจัยสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตของแต่ละคนจะเป็นอย่างไรหรืออยู่ในระดับใดนั้นมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากมายและหลากหลายเช่นเพศอายุระดับการศึกษาที่อยู่อาศัยสภาพแวดล้อมรายได้สุขภาพลักษณะส่วนบุคคลหรือบุคลิกภาพเป็นต้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าผู้ที่ศึกษานั้นต้องการศึกษาคุณภาพชีวิตในด้านใดหรือพิจารณาเรื่องใดเป็นจุดเน้นก่อน -หลังเพราะว่าคุณภาพชีวิตมีองค์ประกอบหลายด้านทั้งทางด้านร่างกายด้านสติปัญญาด้านจิตใจและการเรียนรู้ด้านชีวิตความเป็นอยู่ด้านนันทนาการด้านสังคมและเศรษฐกิจเป็นส่วนประกอบด้วยเช่นกันซึ่งการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นในด้านชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตโดยทั่วไปของประชาชนในชุมชนหนึ่งๆและกลุ่มคนที่เจ็บป่วย

๒.๕.๓ การพัฒนาคุณภาพชีวิตแนวพุทธ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายไว้ดังนี้

โกนิญฐ์ ศรีทอง และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์ : กรณีศึกษาวัดอัมพวันจังหวัดสิงห์บุรี” พบว่าการสร้างชีวิตให้มีความสุขเป็นการพัฒนาชีวิตที่มีคุณค่าด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการปฏิบัติได้รับความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เห็นจริง อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาด้วยการสร้างศรัทธาต่อคุณงามความดีด้วยการ

^{๑๕๐} ดลฤดี เนตรเจริญ, “การประเมินบริบทของการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไปปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน และประชาชนของครูระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๑).

ทำบุญทำทานฟังเทศน์ฟังธรรมและการปฏิบัติตามพิธีกรรมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้จิตใจสงบด้วยการปฏิบัติกรรมฐานสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและยังเป็นการนำสังคมให้เป็นปรกติสุขอย่างพอเหมาะแก่กาลทั้งร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ^{๑๕๑}

พระสมศักดิ์ สุนทวาใจ (สนธิกุล) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ

- ๑) การพัฒนาทางความประพฤติ คือ ทางกาย ทางวาจา ให้มีศีลธรรม
- ๒) การพัฒนาด้านอินทรีย์ ๖ คือ ให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ
- ๓) การพัฒนาจิตใจให้เกิดความมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๔) การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติต่อสรรพสิ่งทั้งปวง

ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ใช้ระบบบูรณาการอันเป็นองค์รวมใหญ่ที่สามารถทำให้มนุษย์ดำรงอยู่ด้วยดีคือ มนุษย์ธรรมชาติสังคมระบบทั้ง ๓ นี้ ต้องประสานกันเขาเป็นองค์รวมเดียว โดยมีมนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะพัฒนาให้ระบบบูรณาการเป็นไปด้วยดี^{๑๕๒}

สุภาพร มากแจ้ง^{๑๕๓} วิจัยเรื่อง “รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยรูปแบบพุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการการศาสนากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีการจัดการศึกษาในระบบ” พบว่าวัดเป็นสถาบันหลักในชุมชนที่ให้การอบรมหล่อหลอมเกลาจิตใจให้ความรู้พื้นฐานจนถึงวิชาชีพรวมทั้งเป็นศูนย์อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยมาช้านานภารกิจสำคัญของวัดก็คือการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยที่เรียกว่าการศึกษาสังเคราะห์รวมทั้งการเผยแผ่ศาสนาธรรมเพื่อให้ประชาชนคนไทยเป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรมปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาของวัดได้แก่ ทำเลที่ตั้ง ความร่วมมือของชุมชนและความสามารถของเจ้าอาวาสหรือผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารจัดการและการระดมทรัพยากรทางการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบของวัดและพระสงฆ์ในระดับนโยบายประกอบด้วย

ด้านรูปแบบสนับสนุนให้เข้าสู่ระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ด้านการบริหารจัดการ (๑) กำหนดให้ผู้บริหารและบุคลากรของโรงเรียนเป็นบุคลากรวิชาชีพและบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภาเพื่อให้สอดคล้องกับ

^{๑๕๑} โภณิภูธร ศรีทอง และคณะ , “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์ : กรณีศึกษาวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี” , (งานวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๕๒} พระสมศักดิ์ สุนทวาใจ (สนธิกุล), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธตามแนวของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๕๓} สุภาพร มากแจ้ง, รูปแบบพุทธศาสตร์และแนวทางการบูรณาการการศาสนากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีการจัดการศึกษาในระบบ , (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดวี.ที.พี. คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๕๘).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (๒) ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารการจัดการโรงเรียนโดยให้มีฆราวาสและชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา (๓) ส่งเสริมใช้หลักการ ๓ ประสาน คือ บ้าน วัด และโรงเรียนในการจัดการศึกษา

แนวทางการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการการศาสนากับการศึกษาในสถานศึกษาทั่วไปสามารถทำได้โดย

- ๑) บูรณาการโดยสภาพแวดล้อมได้แก่การจัดสถานศึกษาในรูปโรงเรียนวิถีพุทธ
- ๒) บูรณาการโดยหลักสูตรได้แก่การจัดการศึกษาสอนหลักสูตรสามัญศึกษาร่วมกับหลักสูตรธรรมศึกษาและหลักสูตรบาลีศึกษา
- ๓) บูรณาการโดยเนื้อหาสาระและกิจกรรมได้แก่การสอนโดยบูรณาการสาระทางพระพุทธศาสนากับรายวิชาต่างๆ และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

นพรัตน์ พัฒนธัญญา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาบุคคลเพื่อความเป็นผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาบุคคลเพื่อความเป็นผู้นำต้องประกอบด้วยปัญญาในการสร้างเสริมชีวิตให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่มีองค์ความรู้ทุกภาคส่วนของสังคมรวมทั้งการพัฒนาความรู้การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและเท่าทันสถานการณ์โลกกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสมของผู้นำและผู้รับการพัฒนาด้านต่างๆ ของสังคม^{๑๕๔}

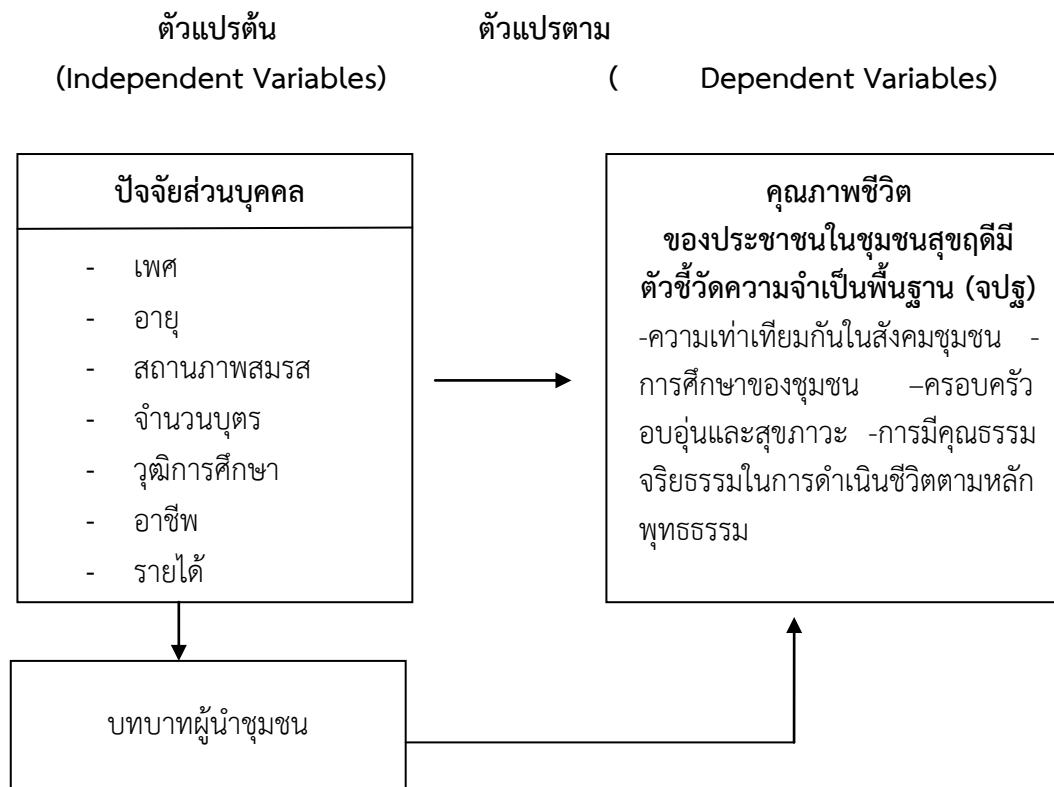
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดีมีตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) –ความเท่าเทียมกันในสังคมชุมชน –การศึกษาของชุมชน –ครอบครัวอบอุ่นและสุขภาวะ –การมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม

^{๑๕๔} นพรัตน์ พัฒนธัญญา , “การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาบุคคลเพื่อความเป็นผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

แผนภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชน กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขุมดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขุมดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขุมดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขุมดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการศึกษารายละเอียดของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขุมดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ในบทนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อการศึกษาเป็นลำดับดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในชุมชนสุขุมดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑,๔๐๐ คน และสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กรรมการในชุมชนสุขุมดี จำนวน ๗ ท่าน ทั้งชุมชนสุขุมดี ได้แก่ ประธาน

ชุมชน รองประธาน เลขา นุการ และกรรมการ ในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรของชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑ หมู่ โดยวิธีการเปิดตารางสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ปรากฏได้ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๕๐ คน จากจำนวน ประชากรทั้งหมด จำนวน ๑,๔๐๐ คน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๓.๓.๑.๑ ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชน กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๓.๑.๒ กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓.๓.๑.๓ กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๓.๓.๑.๔ สร้างเครื่องมือการวิจัย

๓.๓.๑.๕ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๓.๓.๑.๖ นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability)

๓.๓.๑.๗ นำเครื่องมือที่ได้จากการไปทดลองแจก (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๓.๓.๑.๘ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๑.๙ รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จากการวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถาม

ตามกรอบปัจจัยที่กำหนด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษาอาชีพ และรายได้

ตอนที่ ๒ บทบาทของผู้นำชุมชน กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขุดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของประชากร ๔ ด้าน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ๑. ด้านการส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน ๒. ด้านการทางเศรษฐกิจในชุมชน ๓. ด้านการศึกษาในชุมชน และ ๔. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด , มาก, ปานกลาง, น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีบทบาท มากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีบทบาท มาก
- ๓ หมายถึง มีบทบาท ปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีบทบาท น้อย
- ๑ หมายถึง มีบทบาท น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขุดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี มี ๓ ข้อ ดังนี้

- ๑) ปัญหาการครองชีพของคนในชุมชนที่มีผลกระทบกับคุณภาพชีวิต
- ๒) ปัญหาเสถียรภาพของสมาชิกในชุมชน
- ๓) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารในชุมชนสุขุดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๗ คน

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

๓.๔.๑.๑ ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึง คณะกรรมการบริหารชุมชนในชุมชนสุขุดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากสมาชิกในชุมชนสุขุดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๓.๔.๑.๒ นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถาม จำนวน ๑๕๐ ฉบับ โดยแจกกับสมาชิกในชุมชนสุขุดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อได้ที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๑๕๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓.๔.๑.๓ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๒.๑ การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน

๓.๔.๒.๒ การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงคณะกรรมการ การบริหารในชุมชนสุจริต แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนา ระดับความพร้อมของบทบาทของผู้นำชุมชน กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของประชากรต่อความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีผลแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติด้วยการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ - ๕.๐๐ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ - ๔.๒๐ มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ - ๓.๔๐ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ - ๒.๖๐ น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ - ๑.๘๐ น้อยที่สุด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลค่าความปลายเปิด

ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจง ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๕.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) และจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชน กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๕๐ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามทั่วไป

๔.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

๔.๔ ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๔.๕ สรุปผลสัมฤทธิ์เชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนจำแนกตาม เพศ อายุ สถานะภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	๕๗	๓๘.๐๐
	หญิง	๙๓	๖๒.๐๐
	รวม	๑๕๐	๑๐๐.๐๐
อายุ	ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๒	๘.๐๐
	๒๑ – ๓๐ ปี	๒๕	๑๖.๖๗
	๓๑ – ๔๐ ปี	๓๘	๒๕.๓๓
	๔๑ – ๕๐ ปี	๑๘	๑๒.๐๐
	๕๑ ปีขึ้นไป	๕๗	๓๘.๐๐
	รวม	๑๕๐	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑(ต่อ)

สถานะภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
สถานะภาพ		
โสด	๒๕	๑๖.๖๗
สมรส	๖๙	๔๖.๐๐
หม้าย	๓๘	๒๕.๓๓
หย่าร้าง	๑๘	๑๒.๐๐
รวม	๑๕๐	๑๐๐.๐๐
จำนวนบุตร		
ไม่มีบุตร	๑๘	๑๒.๐๐
มีบุตร ๑ คน	๓๘	๒๕.๓๓
มีบุตร ๒ คน	๕๗	๓๘.๐๐
มีบุตร ๓ คน	๒๕	๑๖.๖๗
มีบุตรมากกว่า ๓ คน	๑๒	๘.๐๐
รวม	๑๕๐	๑๐๐.๐๐
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	๑๒	๘.๐๐
ประถมศึกษา	๒๕	๑๖.๖๗
มัธยมศึกษา	๕๗	๓๘.๐๐
ปริญญาตรี	๓๘	๒๕.๓๓
สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	๑๘	๑๒.๐๐
รวม	๑๕๐	๑๐๐.๐๐
อาชีพ		
รับราชการ	๑๒	๘.๐๐
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๕๗	๓๘.๐๐
พนักงานบริษัทห้างร้าน	๒๕	๑๖.๖๗
รับจ้างทั่วไป	๑๘	๑๒.๐๐
อื่น ๆ	๓๘	๒๕.๓๓
รวม	๑๕๐	๑๐๐.๐๐
รายได้		
ต่ำกว่า ๙,๐๐๐ บาท	๑๒	๘.๐๐
๙,๐๐๑ บาท ถึง ๑๒,๐๐๐ บาท	๒๕	๑๖.๖๗
๑๒,๐๐๑ บาท ถึง ๑๕,๐๐๐ บาท	๓๘	๒๕.๓๓
๑๕,๐๐๑ บาท ถึง ๑๘,๐๐๐ บาท	๕๗	๓๘.๐๐
สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป	๑๘	๑๒.๐๐
รวม	๑๕๐	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๕๐ คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๐๐ มีอายุอยู่ระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐ มีสถานภาพสมรส จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๐๐ มีบุตร ๒ คน จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐ ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐ และส่วนใหญ่มีรายได้ ๑๕,๐๐๑ บาท ถึง ๑๘,๐๐๐ บาท ต่อเดือน มีจำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐

๔.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน สุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

สภาพบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม แสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสภาพปัญหาของบทบาทผู้นำกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน

บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร	สภาพบทบาทของผู้นำกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านร่างกาย	๓.๖๒	๐.๗๗	มาก
๒. ด้านจิตใจ	๓.๗๐	๐.๘๓	มาก
๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	๓.๗๘	๐.๘๒	มาก
๔. ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๖๐	๐.๗๘	มาก
รวม	๓.๖๕	๐.๗๒	มาก

ตารางที่ ๔.๒ พบว่า สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตของชุมชนสุขฤดี
แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านร่างกาย

ด้านร่างกาย	สภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิต		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย	๓.๗๘	๐.๘๒	มาก
๒. มีการรณรงค์ให้ เลิกสิ่งเสพติดทุกชนิดภายในชุมชน เพื่อสุขภาพที่ดีของร่างกาย	๓.๖๘	๐.๘๔	มาก
๓. มีการจัดให้มีสถานที่เล่นกีฬา หรือสวนสาธารณะ เอาไว้สำหรับออกกำลังกายในชุมชน	๓.๖๒	๐.๗๗	มาก
๔. มีการบริการรถรับส่งสถานพยาบาล หรือโรงพยาบาล สำหรับผู้ที่เจ็บป่วยและเกิดอุบัติเหตุในชุมชน	๓.๖๐	๐.๗๘	มาก
๕. จัดให้มีหน่วยพยาบาลมาตรวจสุขภาพประชาชน ภายในชุมชนเป็นประจำ	๓.๕๑	๐.๙๘	มาก
รวม	๓.๖๘	๐.๘๔	มาก

ตารางที่ ๔.๓ พบว่า สภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตของชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านร่างกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อว่า ภายในชุมชนสุขฤดีมีการรณรงค์ให้ลด ละ เลิก สิ่งเสพติดทุกชนิดภายในชุมชนสุขฤดี เพื่อสุขภาพที่ดีของร่างกาย ผู้นำชุมชนสุขฤดีจัดให้ มีสถานที่เล่นกีฬาหรือสวนสาธารณะเอาไว้สำหรับออกกำลังกายในชุมชน และข้อว่า ผู้นำชุมชนสุขฤดีจัดให้มีหน่วยพยาบาลมาตรวจสุขภาพของประชาชนภายในชุมชนเป็นประจำ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตชุมชนของชุมชน
สุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร **ด้านจิตใจ**

ด้านจิตใจ	สภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิต		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. รับเป็นที่ปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาดังๆ ให้กับ ประชาชนในชุมชนเป็นประจำ	๓.๖๗	๐.๗๘	มาก
๒. ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๖๘	๐.๗๓	มาก
๓. มีการหมั่นคอยตรวจตรา ดูแล และ เยี่ยมเยียนประชาชน ในชุมชนอยู่เสมอ	๓.๖๒	๐.๗๑	มาก
๔. มีส่วนร่วมในการจัดส่งเสริมการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม ภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง	๓.๖๘	๐.๗๓	มาก
๕. ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกิดการสร้างความรัก ความอบอุ่นและมีความสามัคคีภายในชุมชน	๓.๖๔	๐.๖๘	มาก
รวม	๓.๖๗	๐.๗๓	มาก

ตารางที่ ๔.๔ พบว่า สภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตของชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขต
บางเขน กรุงเทพมหานคร **ด้านจิตใจ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
ข้อว่า ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และข้อว่า
ผู้นำชุมชนสุขฤดี จัดให้จัดมีการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรมภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับ
มาก รองลงมา ได้แก่ ข้อว่า ผู้นำชุมชนสุขฤดีรับเป็นที่ปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาดังๆ กับประชาชน
ภายในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกิดการสร้างความรักความอบอุ่นและมีความสามัคคี
ภายในชุมชน และข้อว่า มีการหมั่นคอยตรวจตรา ดูแล และเยี่ยมเยียนประชาชนในชุมชนอยู่เสมอ
ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตชุมชนของ
ชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร **ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม**

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	สภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิต		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. มีการให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมประชุม เพื่อ ปรึกษาเสนอแนะแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ภายในชุมชน	๓.๘๙	๐.๘๗	มาก
๒. มีการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่คนยากจนคน พิการและผู้สูงอายุ จัดตั้งศูนย์บริการพยาบาลและสวัสดิ์ การประจำในชุมชน	๓.๘๑	๐.๘๖	มาก
๓. ส่งเสริมให้ท่านได้ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ ของสมาชิกในชุมชน	๓.๗๐	๐.๗๕	มาก
๔. ได้มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนใน ชุมชนได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคทุกเรื่อง	๓.๕๙	๐.๘๐	มาก
๕. ส่งเสริมให้ท่านได้มีโอกาสให้ความร่วมมือและ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่และประชาชนในชุมชน	๓.๕๖	๐.๘๑	มาก
รวม	๓.๗๔	๐.๗๘	มาก

ตารางที่ ๔.๕ พบว่า สภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขต
บางเขน กรุงเทพมหานคร **ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
เป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่าผู้นำชุมชนสุขฤดีให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษา
เสนอแนะแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้นำ
ชุมชนสุขฤดีให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่คนยากจน คนพิการและผู้สูงอายุ โดยจัดตั้งศูนย์
สงเคราะห์ประจำชุมชน ผู้นำชุมชนสุขฤดีได้มีการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ
ทุกเรื่อง และข้อว่า ส่งเสริมให้ท่านได้มีโอกาสให้ความร่วมมือและประสานงานกับเจ้าหน้าที่และ
ประชาชนในชุมชน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสภาพพบพบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านสิ่งแวดล้อม	สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิต		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๑. มีการปรับปรุงแหล่งชุมชน เพื่อลดการแออัดของการอยู่อาศัยร่วมกันในชุมชน	๓.๕๒	๐.๗๔	มาก
๒. มีการจัดสิ่งปลูกสร้างและขยะมูลฝอยภายในชุมชนอยู่เสมอ	๓.๕๔	๐.๘๐	มาก
๓. รณรงค์ให้มีการเลิกตัดต้นไม้และให้ปลูกต้นไม้ทดแทน เพื่อลดอากาศที่เป็นพิษภายในชุมชน	๓.๗๓	๐.๘๐	มาก
๔. มีการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับประชาชนภายในชุมชน	๓.๕๓	๐.๘๑	มาก
๕. มีการจัดให้มีการบำรุงรักษาสภาพแหล่งน้ำ ลำคลอง ภายในชุมชน	๓.๙๒	๐.๗๗	มาก
รวม	๓.๖๒	๐.๗๘	มาก

ตารางที่ ๔.๖ พบว่า สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ผู้นำชุมชนสุขฤดี จัดให้มีการบำรุงรักษาแหล่งแม่น้ำ ลำคลองภายในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อว่า ผู้นำชุมชนสุขฤดีมีการรณรงค์ให้มีการเลิกตัดต้นไม้และให้ปลูกต้นไม้ทดแทน เพื่อลดอากาศที่เป็นพิษภายในชุมชน มีการจัดสิ่งปลูกสร้างและขยะมูลฝอยภายในชุมชนอยู่เสมอ มีการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับประชาชนภายในชุมชน และที่อยู่ในระดับสุดท้าย คือ ผู้นำชุมชนสุขฤดี มีการปรับปรุงแหล่งชุมชนของท่าน เพื่อลดการแออัด

๔.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตชุมชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

สภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตชุมชน ของชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร	เพศ				F	Sig.
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
ด้านร่างกาย	๒.๙๙	๐.๗๐	๓.๐๕	๐.๗๒	๐.๗๘	๐.๔๕
ด้านจิตใจ	๓.๐๖	๐.๗๓	๓.๑๒	๐.๗๓	๐.๗๘	๐.๖๘
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	๓.๓๖	๐.๖๗	๓.๕๕	๐.๖๔	๒.๗๐	๐.๘๕
ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๕๕	๐.๖๔	๓.๗๐	๐.๖๔	๒.๑๓	๐.๑๗
รวม	๓.๒๐	๐.๕๗	๓.๒๙	๐.๕๕	๑.๖๒	๐.๘๘

ตารางที่ ๔.๗ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตชุมชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตแตกต่างกันในด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคมกับด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่า
แร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การทดสอบสมมติฐานที่ว่า ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคูณภาพ
ชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน
อันประกอบด้วยอายุ ๑. ไม่เกิน ๒๐ ปี ๒. ๒๑-๓๐ ปี ๓. ๓๑-๔๐ ปี ๔. ๔๑-๕๐
ปี และ ๕. ๕๑ ปีขึ้นไป

(n=๑๕๐)

สภาพการพัฒนา คุณชีวิต ของชุมชนฯ	อายุ										F
	๑.		๒.		๓.		๔.		๕.		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านร่างกาย	๓.๑๖	๐.๖๙	๓.๐๗	๐.๘๐	๓.๐๖	๐.๗๑	๓.๐๘	๐.๗๘	๒.๘๓	๐.๗๘	๑.๔๐
ด้านจิตใจ	๓.๐๑	๐.๗๔	๓.๐๕	๐.๖๒	๒.๙๗	๐.๖๕	๓.๑๐	๐.๗๑	๒.๘๗	๐.๘๘	๑.๐๖
ด้านความสัมพันธ์ ทางสังคม	๓.๑๘	๐.๖๖	๓.๑๗	๐.๖๖	๓.๐๕	๐.๖๘	๓.๐๙	๐.๗๙	๒.๘๘	๐.๘๘	๑.๕๕
ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๖๖	๐.๗๐	๓.๔๙	๐.๕๘	๓.๓๘	๐.๕๖	๓.๔๘	๐.๖๔	๓.๒๑	๐.๘๘	๓.๓๙*
ค่าเฉลี่ยรวม	๓.๓๖	๐.๕๑	๓.๒๗	๐.๕๒	๓.๒๐	๐.๕๐	๓.๒๘	๐.๕๗	๓.๐๕	๐.๗๒	๒.๓๖*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๘ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี
แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อการ พัฒนาคูณภาพชีวิต
ด้านจิตใจ แตกต่างกัน ส่วนด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่าง
กัน จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม เป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's) จำแนกตามอายุ

(

n=๑๕๐)

อายุ	อายุ				
	ไม่เกิน ๒๐ ปี	๒๑-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ ปีขึ้นไป
ไม่เกิน ๒๐ ปี	-				
๒๑-๓๐ ปี	๐.๐๙	-			
๓๑-๔๐ ปี	๐.๑๖	๐.๐๗	-		
๔๑-๕๐ ปี	๐.๐๘	๐.๐๐*	๐.๐๘	-	
๕๑ ปีขึ้นไป	๐.๓๑	๐.๒๒	๐.๑๕	๐.๒๓	-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี กับประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี มีผลต่อการพัฒนาคูณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีสถานะภาพต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี
แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุข
ฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ

(n = ๑๕๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตใน ชุมชนสุขฤดี	ชาย		หญิง		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านร่างกาย	๓.๗๓	.๗๓๐	๓.๙๑	.๘๘๘	๓.๐๓๕**	.๐๐๓
ด้านจิตใจ	๓.๖๔	.๖๗๐	๔.๓๐	.๗๐๑	๑.๔๔๐	.๑๕๑
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	๓.๕๙	.๗๑๐	๔.๐๗	.๘๕๒	๓.๐๒๒**	.๐๐๓
ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๕๓	.๗๐๐	๔.๐๑	.๘๗๔	๒.๙๑๗**	.๐๐๔
รวม	๓.๖๑	.๕๖๐	๔.๐๗	.๗๗๔	๒.๘๗๗**	.๐๐๔

จากตารางที่ ๔. ๑๐ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน
ชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ประชาชนมีความ
คิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕ ในทุกด้าน ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบ
ความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยภาพรวมและในแต่ละด้านด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด
(Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุข
ฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ

(n = ๑๕๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขฤดี		อายุ						T	Sig.
		ต่ำกว่า ๒๐	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปี ขึ้นไป		
ด้านร่างกาย	$\bar{X}$	๓.๗๓	๓.๒๓	๓.๙๑	๓.๒๓	๓.๙๑	๓.๗๓	๓.๐๓๕	.๐๐๓
	S.D.	.๗๓๐	.๖๘๕	.๘๘๘	.๖๘๕	.๘๘๘	.๗๓๐	๓.๐๙๒	.๐๙๐
ด้านจิตใจ	$\bar{X}$	๓.๕๓	๓.๗๖	๔.๐๑	๓.๗๖	๔.๐๑	๓.๕๓	๒.๙๑๗	.๐๐๔
	S.D.	.๗๐๐	.๖๙๘	.๘๗๔	.๖๙๘	.๘๗๔	.๗๐๐	๑.๙๗๓	.๐๐๓
ด้านความสัมพันธ์ ทางสังคม	$\bar{X}$	๓.๕๙	๓.๖๑	๓.๗๖	๓.๖๑	๓.๗๖	๓.๕๙	๓.๖๕๙	.๐๐๒
	S.D.	.๖๔๐	.๘๒๒	.๗๖๙	.๘๒๒	.๗๖๙	.๖๔๐	๓.๐๗๙	.๐๐๐
ด้านสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	๓.๕๔	๓.๙๑	๓.๘๙	๓.๙๑	๓.๘๙	๓.๕๔	๒.๙๖๔	.๐๐๑
	S.D.	.๖๕๐	.๕๙๙	.๙๔๕	.๕๙๙	.๙๔๕	.๖๕๐	๒.๗๙๘	.๑๕๙
รวม	$\bar{X}$	๓.๗๖	๓.๖๑	๓.๓๒	.๕๖๐	๓.๓๒	.๗๗๔	๒.๘๗๗	.๐๐๔
	S.D.	.๗๗๑	.๖๘๒	.๘๒๙	.๕๘๗	.๘๒๙	.๙๑๒	๒.๖๙๒	.๐๐๒

จากตารางที่ ๔.๑ ๑ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน
ชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนที่
มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุข
ฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา

(n = ๑๕๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขฤดี		ระดับการศึกษา						t	Sig.
		ประถม ศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	อนุปริญญา/ ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี		
ด้านร่างกาย	$\bar{X}$	๓.๗๓	๓.๒๓	๓.๙๑	๓.๒๓	๓.๙๑	๓.๗๓	๓.๐๓๕	.๐๐๓
	S.D.	.๗๓๐	.๖๘๕	.๘๘๘	.๖๘๕	.๘๘๘	.๗๓๐	๓.๐๙๒	.๐๙๐
ด้านจิตใจ	$\bar{X}$	๓.๕๓	๓.๗๖	๔.๐๑	๓.๗๖	๔.๐๑	๓.๕๓	๒.๙๑๗	.๐๐๔
	S.D.	.๗๐๐	.๖๙๘	.๘๗๔	.๖๙๘	.๘๗๔	.๗๐๐	๑.๙๗๓	.๐๐๓
ด้านความสัมพันธ์ ทางสังคม	$\bar{X}$	๓.๕๙	๓.๖๑	๓.๗๖	๓.๖๑	๓.๗๖	๓.๕๙	๓.๖๕๙	.๐๐๒
	S.D.	.๖๔๐	.๘๒๒	.๗๖๙	.๘๒๒	.๗๖๙	.๖๔๐	๓.๐๗๙	.๐๐๐
ด้านสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	๓.๕๔	๓.๙๑	๓.๘๙	๓.๙๑	๓.๘๙	๓.๕๔	๒.๙๖๔	.๐๐๑
	S.D.	.๖๕๐	.๕๙๙	.๙๔๕	.๕๙๙	.๙๔๕	.๖๕๐	๒.๗๙๘	.๑๕๙
รวม	$\bar{X}$	๓.๗๖	๓.๖๑	๓.๓๒	.๕๖๐	๓.๓๒	.๗๗๔	๒.๘๗๗	.๐๐๔
	S.D.	.๗๗๑	.๖๘๒	.๘๒๙	.๕๘๗	.๘๒๙	.๙๑๒	๒.๖๙๒	.๐๐๒

จากตารางที่ ๔.๑ ๒ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕ ในทุกด้าน ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยภาพรวมและในแต่ละด้านด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ ๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม

(n=๑๕๐)

อายุ	$\bar{X}$	ประถม ศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยม ศึกษาตอน ปลาย	อนุปริญญา	ปริญญา ตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘	๓.๖๖
ประถมศึกษา	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	.๑๙*	.๑๖*	-.๑๑
มัธยมศึกษา ตอนต้น	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒	.๐๕
มัธยมศึกษา ตอนปลาย	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘	.๐๑
อนุปริญญา	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙	-.๑๖
ปริญญาตรี	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๒๘
สูงกว่า ปริญญาตรี	๔.๑๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับ อนุปริญญาและปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านร่างกาย

(n=๑๕๐)

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘	๓.๖๖
ประถมศึกษา	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	.๓๒*	.๔๔*	-.๑๑
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒	.๐๕
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘	.๐๑
อนุปริญญา	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙	-.๑๖
ปริญญาตรี	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๒๘
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๑๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาและปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔. ๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านจิตใจ

(n=๑๕๐)

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘	๓.๖๖
ประถมศึกษา	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	-.๕๑*	-.๔๘*	-.๑๑
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒	.๐๕
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘	.๐๑
อนุปริญญา	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙	-.๑๖
ปริญญาตรี	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๒๘
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๑๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔. ๑๕ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับ อนุปริญญา และประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔. ๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษาของประชาชน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

(n=๑๕๐)

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘	๓.๖๖
ประถมศึกษา	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	-.๓๘*	-.๔๔*	-.๘๒*
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒	.๐๕
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘	.๐๑
อนุปริญญา	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙	-.๑๖
ปริญญาตรี	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๒๘
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๑๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔. ๑๖ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับ อนุปริญญา ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษาของประชาชน ด้านสิ่งแวดล้อม

(n=๑๕๐)

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘	๓.๖๖
ประถมศึกษา	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	-.๕๑*	-.๔๘*	-.๑๑
มัธยมศึกษาตอนต้น	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒	.๐๕
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘	.๐๑
อนุปริญญา	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙	-.๑๖
ปริญญาตรี	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๒๘
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๑๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ในด้านสิ่งแวดล้อม มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับ อนุปริญญา และประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามอาชีพ

(n = ๑๕๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขฤดี		อาชีพ					t	Sig.
		ข้าราชการ	ธุรกิจส่วนตัว	เกษตรกรกรม	รับจ้าง	อิสระ.		
ด้านร่างกาย	$\bar{X}$	๒.๙๒	๒.๙๒	๒.๙๘	๓.๓๓	๓.๕๕	๓.๑๔	.๐๐๓
	S.D.	๐.๗๒	๐.๗๑	๐.๗๒	๐.๖๑	๐.๖๕	๐.๕๔	.๐๐๕
ด้านจิตใจ	$\bar{X}$	๓.๓๐	๓.๓๒	๓.๑๙	๓.๖๘	๓.๕๖	๓.๔๑	.๑๕๑
	S.D.	๐.๖๒	๐.๕๓	๐.๖๔	๐.๖๐	๐.๖๐	๐.๔๓	.๐๐๑
ด้านความสัมพันธ์	$\bar{X}$	๒.๗๕	๓.๐๓	๒.๖๖	๓.๑๐	๓.๔๐	๒.๙๙	.๐๐๒
	S.D.	๐.๗๗	๐.๔๙	๐.๘๐	๐.๕๘	๐.๗๙	๐.๕๔	.๐๐๔
ด้านสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	๓.๒๘	๒.๙๒	๓.๒๔	๓.๗๑	๓.๘๓	๓.๔๐	.๐๐๑
	S.D.	๐.๖๘	๐.๘๕	๐.๗๑	๐.๗๓	๐.๖๕	๐.๕๖	.๐๐๐
รวม	$\bar{X}$	๓.๐๔	๒.๙๔	๓.๑๐	๓.๓๖	๓.๕๓	๓.๑๙	.๐๐๔
	S.D.	๐.๗๕	๐.๖๔	๐.๗๖	๐.๖๖	๐.๕๘	๐.๕๖	.๐๐๒

จากตารางที่ ๔. ๑๘ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในทุกด้าน ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยภาพรวมและในแต่ละด้าน ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามอาชีพ ด้านร่างกาย

(n=๑๕๐)

อาชีพ	$\bar{X}$	ข้าราชการ	ธุรกิจส่วนตัว	เกษตรกร	รับจ้าง	อิสระ
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘
ข้าราชการ	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	.๓๒*	.๔๔*
ธุรกิจส่วนตัว	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒
เกษตรกร	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘
รับจ้าง	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙
อิสระ	๓.๘๗	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ประชาชนที่มีอาชีพข้าราชการ มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีรับจ้าง และประชาชนที่มีอาชีพอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒ ๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา
คุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่
จำแนกตามอาชีพ ด้านจิตใจ

(n=๑๕๐)

อาชีพ	$\bar{X}$	ข้าราชการ	ธุรกิจส่วนตัว	เกษตรกร	รับจ้าง	อิสระ.
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘
ข้าราชการ	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	-.๕๑*	-.๔๘*
ธุรกิจส่วนตัว	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒
เกษตรกร	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘
รับจ้าง	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙
อิสระ	๓.๘๗	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒ ๐ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพข้าราชการ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ มีความคิดเห็น
มากกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับจ้าง และประชาชนที่มีอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒ ๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา
คุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่
จำแนกตามอาชีพ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

(n=๑๕๐)

อาชีพ	$\bar{X}$	ข้าราชการ	ธุรกิจส่วนตัว	เกษตรกร	รับจ้าง	อิสระ.
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘
ข้าราชการ	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	-.๓๘*	-.๔๔*
ธุรกิจส่วนตัว	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒
เกษตรกร	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘
รับจ้าง	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙
อิสระ	๓.๘๗	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒ ๑ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพข้าราชการ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับจ้าง และประชาชนที่มีอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม

(n=๑๕๐)

อาชีพ	$\bar{X}$	ข้าราชการ	ธุรกิจส่วนตัว	เกษตรกร	รับจ้าง	อิสระ.
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘
ข้าราชการ	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	-.๕๑*	-.๔๘*
ธุรกิจส่วนตัว	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒
เกษตรกร	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘
รับจ้าง	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙
อิสระ	๔.๑๙	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพข้าราชการ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับจ้าง และประชาชนที่มีอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

(n = ๑๕๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขฤดี		รายได้ต่อเดือน						t	Sig.
		๔,๐๐๐- ๗,๕๐๐	๗,๕๐๑- ๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๑- ๑๒,๕๐๐	๑๒,๕๐๑- ๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๑- ๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป		
ด้านร่างกาย	$\bar{X}$	๓.๗๓	๓.๒๓	๓.๙๑	๓.๒๓	๓.๙๑	๓.๗๓	๓.๐๓๕	.๐๐๓
	S.D.	.๗๓๐	.๖๘๕	.๘๘๘	.๖๘๕	.๘๘๘	.๗๓๐	๓.๐๙๒	.๐๙๐
ด้านจิตใจ	$\bar{X}$	๓.๖๔	๓.๕๔	๔.๓๐	๓.๕๔	๔.๓๐	๓.๖๔	๑.๔๔๐	.๑๕๑
	S.D.	.๖๗๐	.๗๔๖	.๗๐๑	.๗๔๖	.๗๐๑	.๖๗๐	๒.๗๒๐	.๗๐๑
ด้าน ความสัมพันธ์	$\bar{X}$	๓.๕๙	๓.๖๑	๓.๗๖	๓.๖๑	๓.๗๖	๓.๕๙	๓.๖๕๙	.๐๐๒
	S.D.	.๖๔๐	.๘๒๒	.๗๖๙	.๘๒๒	.๗๖๙	.๖๔๐	๓.๐๗๙	.๐๐๐
ด้าน สิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	๓.๕๔	๓.๙๑	๓.๘๙	๓.๙๑	๓.๘๙	๓.๕๔	๒.๙๖๔	.๐๐๑
	S.D.	.๖๕๐	.๕๙๙	.๙๔๕	.๕๙๙	.๙๔๕	.๖๕๐	๒.๗๙๘	.๑๕๙
รวม	$\bar{X}$	๓.๗๖	๓.๖๑	๓.๓๒	.๕๖๐	๓.๓๒	.๗๗๔	๒.๘๗๗	.๐๐๔
	S.D.	.๗๗๑	.๖๘๒	.๘๒๙	.๕๘๗	.๘๒๙	.๙๑๒	๒.๖๙๒	.๐๐๒

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕ ในทุกด้าน ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยภาพรวมและในแต่ละด้านด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ด้านร่างกาย

(n=๑๕๐)

รายได้ต่อเดือน	$\bar{X}$	๔,๐๐๐-๗,๕๐๐	๗,๕๐๑-๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๑-๑๒,๕๐๐	๑๒,๕๐๑-๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘	๓.๖๖
๔,๐๐๐-๗,๕๐๐	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	.๑๙*	.๑๖*	-.๑๑
๗,๕๐๑-๑๐,๐๐๐	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒	.๐๕
๑๐,๐๐๑-๑๒,๕๐๐	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘	.๐๑
๑๒,๕๐๑-๑๕,๐๐๐	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙	-.๑๖
๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๒๘
๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป	๔.๑๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๔,๐๐๐ – ๗,๕๐๐ บาทต่อเดือน ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านร่างกาย แตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๑๒,๕๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน และแตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ด้านจิตใจ

(n=๑๕๐)

รายได้ต่อเดือน	$\bar{X}$	๔,๐๐๐-๗,๕๐๐	๗,๕๐๑-๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๑-๑๒,๕๐๐	๑๒,๕๐๑-๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘	๓.๖๖
๔,๐๐๐-๗,๕๐๐	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	.๓๒*	.๔๔*	-.๑๑
๗,๕๐๑-๑๐,๐๐๐	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒	.๐๕
๑๐,๐๐๑-๑๒,๕๐๐	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘	.๐๑
๑๒,๕๐๑-๑๕,๐๐๐	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙	-.๑๖
๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๒๘
๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป	๔.๑๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๔,๐๐๐ – ๗,๕๐๐ บาทต่อเดือน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ แตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๑๒,๕๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท ต่อเดือน และแตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

(n=๑๕๐)

รายได้ต่อเดือน	$\bar{X}$	๔,๐๐๐-๗,๕๐๐	๗,๕๐๑-๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๑-๑๒,๕๐๐	๑๒,๕๐๑-๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘	๓.๖๖
๔,๐๐๐-๗,๕๐๐	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	-.๕๑*	-.๔๘*	-.๑๑
๗,๕๐๑-๑๐,๐๐๐	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒	.๐๕
๑๐,๐๐๑-๑๒,๕๐๐	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘	.๐๑
๑๒,๕๐๑-๑๕,๐๐๐	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙	-.๑๖
๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๒๘
๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป	๔.๑๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๔,๐๐๐ – ๗,๕๐๐ บาทต่อเดือน ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้าน ความสัมพันธ์ทางสังคม แตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๑๒,๕๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท ต่อเดือน และแตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นรายคู่ จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของประชาชน ด้านสิ่งแวดล้อม

(n=๑๕๐)

รายได้ต่อเดือน	$\bar{X}$	๔,๐๐๐-๗,๕๐๐	๗,๕๐๑-๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๑-๑๒,๕๐๐	๑๒,๕๐๑-๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป
		๓.๘๗	๔.๔๒	๓.๗๘	๔.๑๙	๓.๓๘	๓.๖๖
๔,๐๐๐-๗,๕๐๐	๓.๘๗	-	-.๔๘	.๑๓	-๓๘*	-.๔๔*	-.๘๒
๗,๕๐๑-๑๐,๐๐๐	๔.๔๒	-	-	.๖๑	.๖๗	.๓๒*	.๐๕
๑๐,๐๐๑-๑๒,๕๐๐	๓.๗๘	-	-	-	.๐๖	.๓๘	.๐๑
๑๒,๕๐๑-๑๕,๐๐๐	๓.๓๒	-	-	-	-	.๒๙	-.๑๖
๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๓.๘๗	-	-	-	-	-	-.๒๘
๒๐,๐๐๑ ขึ้นไป	๔.๑๙	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๔,๐๐๐ – ๗,๕๐๐ บาทต่อเดือน ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้าน สิ่งแวดล้อม แตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๑๒,๕๐๑ – ๑๕,๐๐๐ บาท ต่อเดือน แตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน และประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๗,๕๐๑ – ๑๐,๐๐๐ มีความคิดเห็นแตกต่างจากประชาชนที่มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้น จากการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีสถานะภาพต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีจำนวนบุตรต่างกันมีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๘ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านร่างกาย

ลำดับ	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่	
		จำนวน	ร้อยละ
๑	ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยสนใจในการออกกำลังกาย เพราะมุ่งแต่ประกอบสัมมาอาชีพเป็นส่วนใหญ่	๔๕	๓๐.๐๐
๒	ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรับประทานอาหารเช้าที่เป็นประโยชน์และถูกหลักอนามัยเท่าที่ควร	๓๒	๒๑.๓๓
๓	ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ลด ละ เลิก สิ่งเสพติด เช่น สุรา บุหรี่ เป็นต้น	๒๘	๑๘.๖๗
๔	สถานที่ออกกำลังกายยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน	๒๓	๑๕.๓๓
๕	ประชาชนในชุมชนยังไม่ได้รับการตรวจสุขภาพอย่างทั่วถึงเท่าที่ควร	๒๒	๑๔.๖๗
	รวม	๑๕๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านร่างกาย โดยเรียงลำดับจาก มากที่สุด คือ ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยสนใจในการออกกำลังกาย เพราะมุ่งแต่ประกอบสัมมาอาชีพเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรับประทานอาหารเช้าที่เป็นประโยชน์และถูกหลักอนามัยเท่าที่ควร ประชาชนในชุมชนยังไม่ได้รับการตรวจสุขภาพอย่างทั่วถึงเท่าที่ควร

ตารางที่ ๔.๒๙ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	
		จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้สมบูรณ์แข็งแรง	๖๕	๔๓.๓๓
๒	ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์และถูกหลักอนามัย ให้รับประทานอาหารผักและผลไม้มากกว่ารับประทานอาหารเนื้อสัตว์	๑๒	๘.๐๐
๓	ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ลด ละ เลิก สิ่งเสพติด เช่น สุรา บุหรี่ และคอยแนะนำเรื่องโทษของสิ่งเสพติดต่าง ๆ	๒๒	๑๑.๖๗
๔	ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน และจัดซื้ออุปกรณ์ในการออกกำลังกายเพิ่มให้มากขึ้น	๒๘	๑๘.๖๗
๕	ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จัดให้มีการตรวจสุขภาพแก่ประชาชนในชุมชนให้ทั่วถึง และมีรถประจำชุมชน เพื่อสะดวกในการบริการ รับ-ส่ง ในกรณีมีผู้ป่วยฉุกเฉิน	๒๓	๑๕.๓๓
รวม		๑๕๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๒๙ พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านร่างกาย มากที่สุด คือผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้สมบูรณ์แข็งแรง รองลงมา คือ ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์และถูกหลักอนามัย ให้รับประทานอาหารผักและผลไม้มากกว่าเนื้อสัตว์ และน้อยที่สุด คือ ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ จัดให้มีการตรวจสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้ทั่วถึงและมีรถพยาบาลประจำ เพื่อบริการรับ - ส่งในกรณีผู้ป่วยฉุกเฉิน

ตารางที่ ๔.๓๐ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ

ลำดับ	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่	
		จำนวน	ร้อยละ
๑	ประชาชนในชุมชนยังขาดการขัดเกลาจิตใจ และยังขาดการอบรมคุณธรรมจริยธรรมอย่างเพียงพอ	๑๒	๐๘.๐๐
๒	ประชาชนในชุมชนยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่และให้คำปรึกษาเท่าที่ควร	๕๕	๓๖.๖๗
๓	ชุมชนยังขาดสถานที่ที่ให้คำปรึกษาในปัญหาต่าง ๆ กับประชาชนในชุมชน	๖๗	๔๔.๖๗
๔	ประชาชนในชุมชนยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไม่ค่อยได้เข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม	๓	๐๒.๐๐
๕	ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยได้รับการเยี่ยมเยียนจากผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เท่าที่ควร	๑๓	๐๘.๖๖
	รวม	๑๕๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๓๐ พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรคแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ มากที่สุด คือ ชุมชนยังขาดสถานที่ที่ให้คำปรึกษาในปัญหาต่าง ๆ กับประชาชนในชุมชน รองลงมา คือ ประชาชนในชุมชนยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่และให้คำปรึกษาเท่าที่ควร และน้อยที่สุด คือประชาชนในชุมชนยังขาดการขัดเกลาจิตใจและยังขาดการอบรมคุณธรรม จริยธรรม ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยได้รับการเยี่ยมเยียนจากผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้งเท่าที่ควร

**ตารางที่ ๔.๓๑ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่า
แร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ**

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	
		จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อขัดเกลาจิตใจ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่าง ๆ โดยมีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ	๖๕	๔๓.๓๓
๒	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรดูแลเอาใจใส่และคอยให้คำปรึกษา โดยการรับฟังและคอยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน	๑๒	๘.๐๐
๓	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรจัดสถานที่ให้คำปรึกษาในปัญหาต่าง ๆ เพื่อรองรับประชาชนในชุมชนที่มีปัญหา และต้องการความช่วยเหลือ	๒๒	๑๑.๖๗
๔	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้งควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้ฟังเทศน์ฟังธรรม	๒๘	๑๘.๖๗
๕	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ต้องคอยหมั่นตรวจตราเยี่ยมเยียนประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการแสดงน้ำจิตน้ำใจที่ดีงาม	๒๓	๑๕.๓๓
รวม		๑๕๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๓๑ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านจิตใจ มากที่สุด คือ ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้ง ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อขัดเกลาจิตใจ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่าง ๆ โดยมีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ รองลงมา คือ ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้งควรดูแลเอาใจใส่และคอยให้คำปรึกษา โดยมีการรับฟังและคอยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน และน้อยที่สุด คือ ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้ง ต้องคอยหมั่นตรวจตราเยี่ยมเยียนประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการแสดงน้ำจิตน้ำใจที่ดีงาม

ตารางที่ ๔.๓๒ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่
เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ลำดับ	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่	
		จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ยังขาดงบประมาณช่วยเหลือจากผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่	๖๗	๔๔.๖๗
๒	ประชาชนในชุมชนยังขาดการได้รับข่าวสารต่าง ๆ จากผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่	๕๕	๓๖.๖๗
๓	ประชาชนในชุมชนยังขาดความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน ขาดความสามัคคีในหมู่คณะ	๑๒	๐๘.๐๐
๔	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ ยังขาดการจัดประชุม เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน	๓	๐๒.๐๐
๕	ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยได้รับการมีส่วนร่วมหรือรับรู้เกี่ยวกับงานต่าง ๆ ของผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่	๑๓	๐๘.๖๖
	รวม	๑๕๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๓๒ พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มากที่สุด คือ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ยังขาดงบประมาณช่วยเหลือจากภาครัฐโดยการนำผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เป็นผู้ประสานงาน ร้องลงมา คือ ประชาชนในชุมชนยังขาดการได้รับข่าวสารต่าง ๆ จากผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ และน้อยที่สุด คือ ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยได้รับการมีส่วนร่วมหรือรับรู้เกี่ยวกับงานต่าง ๆ ในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่

ตารางที่ ๔.๓๓ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่า
 แร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	
		จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้งควรจัดหรือ เสนอบประมาณต่อภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับประชาชนในชุมชน	๖๗	๔๔.๖๗
๒	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้งควรจัดให้มี การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายหรือติดป้ายประกาศ เพื่อแจ้ง ข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ	๕๕	๓๖.๖๗
๓	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรส่งเสริม ให้ประชาชนในชุมชนสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน เพื่อ เพิ่มความสามัคคีในหมู่คณะ	๑๒	๐๘.๐๐
๔	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรหมั่น จัดประชุมอยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสามัคคี ภายในชุมชนและเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	๓	๐๒.๐๐
๕	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควร ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้รับการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือ รับรู้เกี่ยวกับงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมภายในชุมชน	๑๓	๐๘.๖๖
	รวม	๑๕๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๓๓ พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวง
 ท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มากที่สุด คือ ผู้นำชุมชนและ
 คณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรจัดงบประมาณหรือจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือ
 ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกันกับประชาชนในชุมชน รองลงมา คือ
 ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้ง ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตาม
 สายหรือติดป้ายประกาศ เพื่อแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชนได้รับทราบ และน้อยที่สุด
 คือ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้ง ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน
 ได้รับการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือรับรู้เกี่ยวกับงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมภายในชุมชน

ตารางที่ ๔.๓๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม

ลำดับ	ปัญหาและอุปสรรค	ความถี่	
		จำนวน	ร้อยละ
๑	ประชาชนในชุมชนยังขาดความไม่เอาใจใส่หรือความไม่รู้คุณค่าที่แท้จริง ขาดการเห็นคุณค่าต้นไม้ การจัดการป่าไม้ที่ไม่เข้มงวด	๖๕	๔๓.๓๓
๒	ประชาชนในชุมชนยังขาดความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยไม่ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดไว้ให้	๑๒	๘.๐๐
๓	ชุมชนยังขาดไฟฟ้าตามไหล่ทาง รวมถึงถนนที่บางส่วนยังชำรุดทรุดโทรมไม่มีการร่วมพัฒนา	๒๒	๑๑.๖๗
๔	ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ธรรมชาติที่กำลังจะเสื่อมโทรมลง	๒๘	๑๘.๖๗
๕	ชุมชนยังเกิดปัญหาแออัด ไม่ว่าจะเป็นความสกปรกตามทางเท้าหรือตามบริเวณบ้านในชุมชน มีทัศนวิสัยที่ไม่สวยงาม เป็นต้น	๒๓	๑๕.๓๓
	รวม	๑๕๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๓๔ พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม มากที่สุด คือ ประชาชนในชุมชนยังขาดความไม่เอาใจใส่หรือความไม่รู้คุณค่าที่แท้จริง ขาดการเห็นคุณค่าต้นไม้ การจัดการป่าไม้ที่ไม่เข้มงวด รองลงมา คือ ประชาชนในชุมชนยังขาดความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยไม่ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดไว้ให้ และน้อยที่สุด คือ ชุมชนยังเกิดปัญหาแออัดไม่ว่าจะเป็นความสกปรกตามทางเท้าหรือบริเวณบ้านในชุมชน มีทัศนวิสัยที่ไม่สวยงาม เป็นต้น

**ตารางที่ ๔.๓๕ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่า
แร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม**

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่	
		จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้และควรให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน	๖๕	๔๓.๓๓
๒	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรแนะนำประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยให้ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ	๑๒	๘.๐๐
๓	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรจัดสร้างไฟฟ้าตามไหล่ทางให้เพียงพอ รวมถึงซ่อมบำรุงถนนที่ชำรุดทรุดโทรม	๒๒	๑๑.๖๗
๔	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและแนะนำวิธีการนำธรรมชาติมาใช้เกิดประโยชน์สูงสุด	๒๘	๑๘.๖๗
๕	ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรทำให้ชุมชนลดปัญหาแออัดหรือบริเวณบ้านในชุมชน ด้วยการ พัฒนาระบบสาธารณูปโภค หรือสร้างโครงสร้างบางส่วนให้ดีขึ้น เช่น พัฒนาบริเวณรอบ ๆ ชุมชน เป็นต้น	๒๓	๑๕.๓๓
รวม		๑๕๐	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม มากที่สุด คือ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรให้ความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้ที่กำลังจะหมดไปและควรให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน รองลงมา คือผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรแนะนำประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยให้ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดไว้ตามสถานที่ต่างๆ และน้อยที่สุดคือ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง ควรทำให้ชุมชนลดปัญหาแออัดหรือบริเวณบ้านในชุมชน ด้วยการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสร้างโครงสร้างบางส่วนให้ดีขึ้น เช่น บริเวณรอบๆ ชุมชน เป็นต้น

๔.๕ สรุปผลสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี ของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

การสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ใน ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ, ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๗ ท่าน ดังนี้

๑. นางสาวรณิ ชุตติวัฒน์ เป็นประธานกรรมการชุมชน
๒. นางสาวสดี ชุ่มชาติ เป็นรองประธานกรรมการชุมชน
๓. นางสาวสุดา น้อยใหม่ เป็นเลขานุการชุมชน
๔. นางเรณู อบอุ่น เป็นกรรมการชุมชน
๕. นายมนูญ แสงจันทร์ เป็นกรรมการชุมชน
๖. ขวัญใจ กระโจนทอง เป็นกรรมการชุมชน
๗. นายวสันต์ พิมพ์ทอง เป็นกรรมการชุมชน

ผลการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถสรุปผลโดยจำแนกตามรายด้านของการวิจัยดังนี้

๔.๕.๑ ด้านร่างกาย

ประชาชนในชุมชนต้องสร้างสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง เพื่อให้ร่างกายปราศจากโรคภัย และโรคภัยไข้เจ็บ และต้องเริ่มตั้งแต่การดำรงชีวิตประจำวัน ควรจัดให้มีลานกีฬาต้านยาเสพติดให้ประชาชนในชุมชนรู้จักรักษาสุขภาพ^๑ โดยการออกกำลังกายเป็นประจำ อยากรให้ประชาชนในชุมชนมีการออกกำลังกาย โดยมีอุปกรณ์เครื่องออกกำลังกายในชุมชนและประชาชนในชุมชนควรออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง ควรอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนในเรื่องอาหาร ควรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย^๒ วิธีออกกำลังกาย ไม่ให้ประชาชนในชุมชนดื่มสุรา ควรดื่มน้ำและสิ่งเสพติดต่างๆ และควรมีเครื่องออกกำลังกายจัดไว้ในแต่ละชุมชน เพื่อประชาชนจะได้ออกกำลังกาย ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อร่างกายและควรรับประทานอาหารครบทั้ง ๕ หมู่^๓ ควรเชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนในเรื่องของสุขภาพร่างกาย เช่น หน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการรณรงค์เกี่ยวกับโทษและอันตรายของยาเสพติด ร่างกายเป็นฐานความมั่นคงของมนุษย์ทุกคน ถ้าร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงย่อมทำให้มีพลังด้านการทำงาน ความคิดสติปัญญา ควรจัดให้มีลานกีฬา เช่น สนามตะกร้อ สนามฟุตบอล เป็นต้น ประชาชนในชุมชนควรออกกำลังกายสม่ำเสมอ ควรดื่มน้ำและควรดื่มน้ำสะอาดที่ให้โทษต่อร่างกายทุกชนิด^๔

^๑ สัมภาษณ์ นางสาวรณิ ชุตติวัฒน์, ประธานกรรมการบริหารชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ นางสาวสดี ชุ่มชาติ, รองประธานกรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ นางสาวสุดา น้อยใหม่, เลขานุการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ นางเรณู อบอุ่น, กรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๕.๒ ด้านจิตใจ

ควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เด็กและเยาวชนให้มาก ๆ ส่งเสริมให้มีการเข้าวัด เพื่อฟังเทศน์ฟังธรรม จัดให้มีการบรรพชาอุปสมบทสามัคคี บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน และบวชเนกขัมมจารีณุ่งขาวห่มขาว ในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาและวันเฉลิมพระเกียรติ ๑๒ สิงหาคม และ ๕ ธันวาคม ของทุก ๆ ปี อยากรให้ประชาชนในชุมชนเข้าวัดทำบุญและปฏิบัติธรรมและลด ละ เลิก อบายมุขต่าง ๆ ในวันพระ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา^๕ ส่งเสริมอบรมและชักชวนประชาชนในชุมชนเข้าวัดทำบุญและรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกันให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ส่งเสริมให้ประชาชนชมสร้างความรักและความสามัคคีภายในชุมชนและภายในครอบครัว ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับทางศาสนา ควรเป็นผู้นำชุมชนในการปฏิบัติธรรม และควรจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เมื่อร่างกายของคนเราแข็งแรงแล้ว จิตใจย่อมดี เข้มแข็งตามไปด้วย การทำงานทุกอย่างต้องอาศัยทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญาพัฒนาตนเอง จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว พลั้งจิตสามารถที่จะทำการงานให้สำเร็จได้ด้วยดี ประชาชนในชุมชนควรไปร่วมทำบุญหรือร่วมงานบุญต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน เป็นต้น และควรเข้าวัดฟังธรรมในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่เสมอ^๖

๔.๕.๓ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ประชาชนในชุมชนควรมีความรักใคร่สามัคคีและปรองดองกัน เพราะสังคมเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่ควรเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า ควรจัดให้มีงานประจำปีของวันในชุมชน เช่น งานปิดทองหลวงพ่อเทียง และงานบุญต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมาร่วมช่วยงานเพื่อสามัคคีภายในชุมชน อยากรให้ประชาชนในชุมชนมีการประชุม เพื่อสนทนหารื้อเรื่องปัญหาต่าง ๆ โดยมีประธานชุมชนและคณะผู้บริหารของชุมชนสุจริตเป็นผู้จัดประชุมและเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาดัง ๆ ในชุมชน^๗ ให้ประชาชนในชุมชนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ มีความสามัคคีปรองดองโดยไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ผู้นำควรเป็นกลางเสียสละต่อส่วนรวม ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ควรมีการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบทุก ๆ เรื่อง เช่น ประกาศประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของชุมชน ติดป้ายประกาศไว้ตามชุมชน เป็นต้น ควรให้ความสำคัญกับสมาชิกในชุมชนให้มาก ๆ เกี่ยวกับเรื่องความสามัคคีภายในชุมชนให้ประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^๘ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมขนาดใหญ่ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันต้องมีการช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ให้อภัยกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ควรจัดประชุมเรื่องต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น เด็กและเยาวชนที่มีฐานะทางบ้านยากจน เพื่อช่วยเหลือสนับสนุน

^๕ สัมภาษณ์ นายมนูญ แสงจันทร์, กรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ ขวัญใจ กระโจนทอง, กรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ นายสันต์ พิมพ์ทอง, กรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นางสาววรรณ ชูติวัฒน์, ประธานกรรมการบริหารชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

การศึกษา กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนสำหรับคนพิการ และจัดตั้งกองทุนสำหรับประชาชนที่ฐานะยากจน เป็นต้น^๙

๔.๕.๔ ด้านสิ่งแวดล้อม

ต้องให้ประชาชนทุกๆ คนในชุมชน ได้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติ ธรรมชาติให้ประชาชนในชุมชนปลูกต้นไม้ทดแทน รักษาต้นน้ำ ลำคลอง ทั้งขยะในที่ที่จัดไว้ และควรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ประชาชนในชุมชนควรดูแลรักษาความสะอาดบริเวณรอบ ๆ บ้าน และมีความสามัคคีร่วมกันปลูกต้นไม้ภายในชุมชน ให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในชุมชน จัดระเบียบชุมชนให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น^{๑๐} และดูแลความสะอาดภายในบ้าน รอบๆ บ้านและภายในชุมชนให้มีความสวยงาม ประชาชนในชุมชนควรมีจิตสำนึกในตนเอง รู้จักรับผิดชอบโดยไม่ทิ้งขยะลงตามแม่น้ำลำคลอง ข้างถนน สวนสาธารณะ ช่วยกันดูแลความสะอาดพร้อมความสงบสุขของสมาชิกในชุมชนด้วยตามตรอกซอกซอย อาคารบ้านเรือนและวัด ปลูกต้นไม้ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามและมีถึงขยะตั้งไว้หน้าอาคารบ้านเรือนรอบ ๆ ชุมชน^{๑๑} ควรมีการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับประชาชนในชุมชน โดยเป็นภัยจากธรรมชาติ เช่น ภัยจากน้ำท่วม ภัยจากไฟไหม้ เป็นต้น^{๑๒} และควรให้ประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาด ดูแลรักษาแม่น้ำลำคลอง สิ่งแวดล้อมถูกทำลายโดยมนุษย์ เทคโนโลยี^{๑๓} เพราะความโลภของมนุษย์ สมาชิกในชุมชนทุกคนต้องช่วยกันลดภาวะโลกร้อน ลดการทำลาย และช่วยกันทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพปกติ ไม่ให้เกิดมลพิษ ควรจัดระเบียบภายในชุมชนให้เรียบร้อย ไม่ทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยลงในแม่น้ำลำคลอง ดูแลทำความสะอาดในชุมชนให้น่าอยู่อาศัยและสวยงามยิ่งขึ้น ติดไฟตามไหล่ทาง เพื่อความปลอดภัยของประชาชนในชุมชน^{๑๔}

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๑ ดังต่อไปนี้

^๙ สัมภาษณ์ นางสาวสดี ชุ่มชาติ, รองประธานกรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

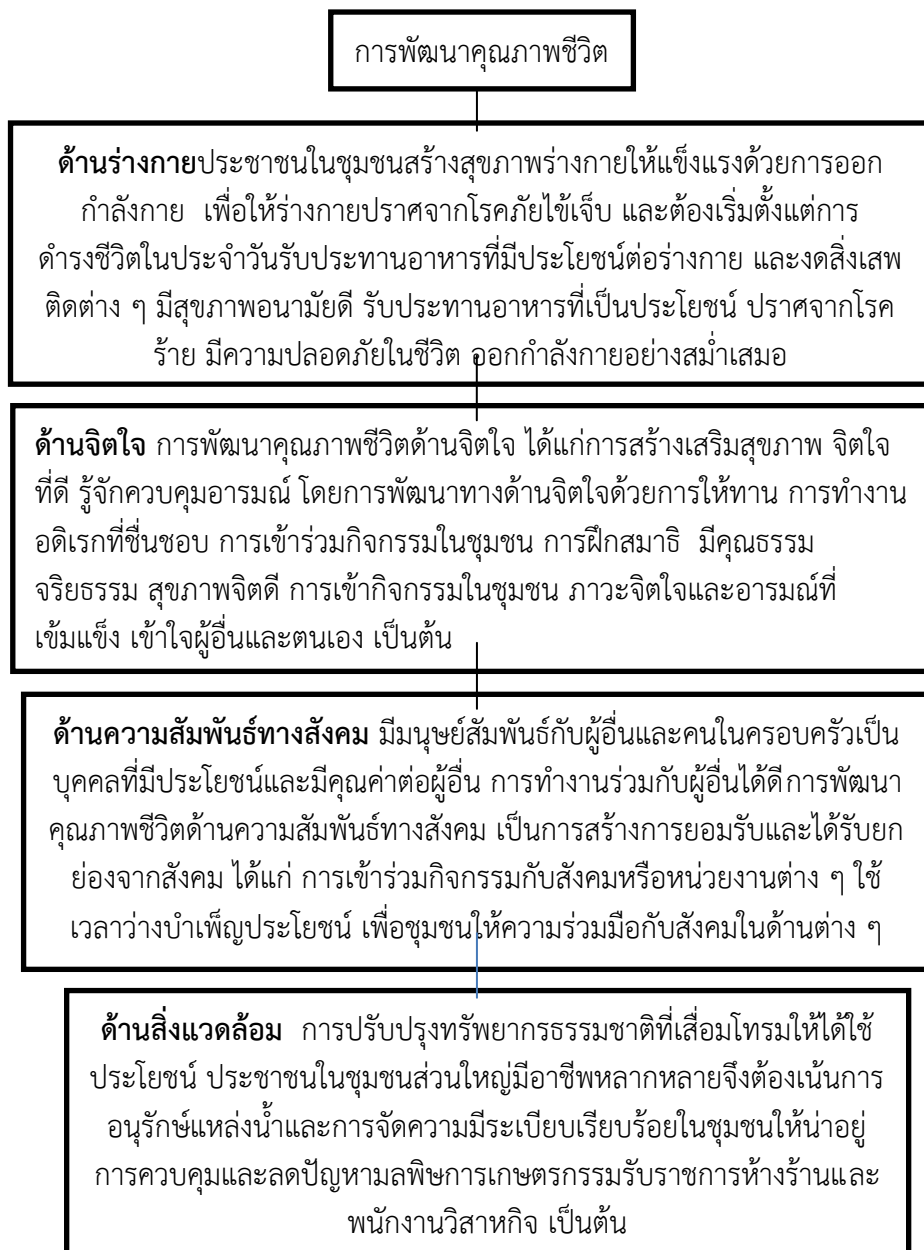
^{๑๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุภา น้อยใหม่, เลขานุการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นางเรณู อบอุ่น, กรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายมนูญ แสงจันทร์, กรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ขวัญใจ กระโจนทอง, กรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายวสันต์ พิมพ์ทอง, กรรมการชุมชน, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร คือ ตัวชี้วัดที่ผู้นำชุมชนได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี ได้ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี ซึ่งนับเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตที่สำคัญของประชาชนในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยตามรายด้านทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านร่างกาย

เป็นการพัฒนาเพื่อปรับความสัมพันธ์ของชีวิตประชาชนในชุมชนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอกได้ โดยคณะบริหารพัฒนาชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน

ในชุมชนออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพที่ดีและแข็งแรงและเพื่อลดภาวะโรคภัยไข้เจ็บ ส่งเสริมให้ประชาชนรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มีประโยชน์ต่อร่างกาย เน้นการรับประทานผักและผลไม้ที่ประชาชนในชุมชนปลูกขึ้นเองโดยไร้สารพิษ และควรส่งเสริมให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม การป้องกันภัยทางร่างกายของประชาชนในชุมชน โดยมีเวรยามคอยรักษาความปลอดภัย

๒) ด้านจิตใจ

เป็นการพัฒนาชีวิตทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม คณะบริหารพัฒนาชุมชนสุฤดี แขวงท่าแร่ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน เช่น มีการเข้าค่ายธรรมะ เพื่ออบรมขัดเกลาจิตใจ การฝึกให้มนต์สมาธิ เพื่อสร้างจิตใจให้สงบและเพื่อให้สุขภาพจิตของประชาชนในชุมชนดีขึ้น ส่งเสริมให้ทำบุญวันสำคัญต่างๆ ส่งเสริมให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ทำให้อีกผู้หนึ่งเดือดร้อน รู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน

๓) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

เป็นการพัฒนาเพื่อปรับความสัมพันธ์ของชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมได้เป็นอย่างดี โดยคณะบริหารพัฒนาชุมชนสุฤดี แขวงท่าแร่ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันทำงานกันอย่างสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การเข้าร่วมกิจกรรมกับสังคมหรือหน่วยงานต่างๆ ร่วมประชุม เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นได้และเพื่อเป็นการสร้างการยอมรับและได้รับยกย่องจาก ประชาชน

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม

คณะบริหารพัฒนาชุมชนสุฤดี แขวงท่าแร่ ควรส่งเสริมให้คนทุกในชุมชนตระหนักถึงการมีหน้าที่ดูแลรักษาและแก้ไขให้สภาพแวดล้อมในชุมชนสุฤดีดีขึ้น เช่น การดูแลต้นไม้ การปลูกต้นไม้เพื่อทดแทนและการดูแลแม่น้ำลำคลองไม่ให้เน่าเสียการไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาด เป็นต้น ถ้าคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ทุกคนควรถือว่าสิ่งแวดล้อมทั้งหลายเป็นทรัพย์สินสมบัติของชาติและถือว่าเอาเป็นความรับผิดชอบและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อชุมชนในอันที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีมีคุณภาพต่อไปในวันข้างหน้า

สรุป การพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง ๔ ด้าน นั้นคือ คณะกรรมการบริหารชุมชนสุฤดี แขวงท่าแร่ เป็นผู้ที่มีหน้าที่คอยส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนในแต่ละครัวเรือน โดยการดูแลสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ออกกำลังกายเป็นประจำ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ควรคอยดูแลเอาใจใส่ประชาชนด้วยการเยี่ยมเยียนสม่ำเสมอ เป็นศูนย์กลางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานด้วยความสามัคคีรักใคร่ปรองดองกับผู้อื่นภายในชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนอนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมที่กำลังจะเสื่อมโทรมไป ด้วยการไม่ตัดไม้ทำลายป่า ไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ หลัก ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๒) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อการศึกษา ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนจำแนกตาม เพศ อายุ สถานะภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๕๐ คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๐๐ มีอายุอยู่ระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐ มีสถานภาพสมรส จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๐๐ มีบุตร ๒ คน จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐ ประกอบอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐ และส่วนใหญ่มีรายได้ ๑๕,๐๐๑ บาท ถึง ๑๘,๐๐๐ บาท ต่อเดือน มีจำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐๐

๕.๑.๒ ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

พบว่า สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ด้านร่างกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และข้อว่า ผู้นำชุมชนสุขฤดี

จัดให้จัดมีการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรมภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก **ด้าน**
ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่าผู้นำ
 ชุมชนสุจริตให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาเสนอแนะแนวทางในการสร้าง
 ความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ผู้นำชุมชนสุจริต จัดให้มีการบำรุงรักษาแหล่งแม่น้ำ ลำคลอง
 ภายในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุจริต แขวงท่า
 แร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุจริต
 ของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดย
 ภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุจริต
 ของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดย
 ภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีสถานะภาพต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน
 ชุมชนสุจริตผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
 โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีจำนวนบุตรต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน
 สุจริตของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
 โดยภาพรวมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน
 ชุมชนสุจริตของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน
 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุ
 จริตของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดย
 ภาพรวมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๗ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน
 ชุมชนสุจริตของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน
 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน

๕.๑.๒ บทบาทของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ผู้นำชุมชนชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ได้มีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในด้านต่างๆ สรุปได้ดังนี้

ด้านร่างกาย

ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้สมบูรณ์แข็งแรง นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานที่เป็นประโยชน์และถูกหลักอนามัย ให้รับประทานผักและผลไม้มากกว่ารับประทานเนื้อสัตว์ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ลด ละ เลิก สิ่งเสพติด เช่น สุรา บุหรี่ และคอยแนะนำเรื่องโทษของสิ่งเสพติดต่างๆ และจัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน และจัดซื้ออุปกรณ์ในการออกกำลังกายเพิ่มให้มากขึ้น กับทั้งจัดให้มีการตรวจสุขภาพแก่ประชาชนในชุมชนให้ทั่วถึง และมีรถประจำชุมชน เพื่อสะดวกในการบริการ รับ-ส่ง ในกรณีมีผู้ป่วยฉุกเฉิน

ด้านจิตใจ

ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อขัดเกลาจิตใจ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่าง ๆ โดยมีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ ดูแลเอาใจใส่และคอยให้คำปรึกษา โดยการรับฟังและคอยแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน จัดสถานที่ให้คำปรึกษาในปัญหาต่าง ๆ เพื่อรองรับประชาชนในชุมชนที่มีปัญหาและต้องการความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้ฟังเทศน์ฟังธรรม คอยหมั่นตรวจตราเยี่ยมเยียนประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการแสดงน้ำใจต่อน้ำใจที่ดั่งใจ จัดหรือเสนองบประมาณต่อภาครัฐเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับประชาชนในชุมชน จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายหรือติดป้ายประกาศ เพื่อแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน เพื่อเพิ่มความสามัคคีในหมู่คณะ หมั่นจัดประชุมอยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสามัคคีภายในชุมชนและเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้รับการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือรับรู้เกี่ยวกับงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมภายในชุมชน

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จัดเสนองบประมาณต่อภาครัฐเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับประชาชนในชุมชน กับทั้งมีการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายหรือติดป้ายประกาศ เพื่อแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน เพื่อเพิ่มความสามัคคีในหมู่คณะ นอกจากนี้ ยังหมั่นจัดประชุมอยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสามัคคีภายในชุมชนและเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้รับการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือรับรู้เกี่ยวกับงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมภายในชุมชนด้วย

ด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้และควรให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน พร้อมทั้งแนะนำประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยให้ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดให้ไว้ตามสถานที่ต่างๆ จัดสร้างไฟฟ้าตามไหล่ทางให้เพียงพอ รวมถึงซ่อมบำรุงถนนที่ชำรุดทรุดโทรม และมีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและแนะนำวิธีการนำธรรมชาติมาใช้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ชุมชนลดปัญหาแออัดหรือบริเวณบ้านในชุมชน ด้วยการ พัฒนาระบบสาธารณูปโภค หรือสร้างโครงสร้างบางส่วนให้ดีขึ้น เช่น พัฒนาบริเวณรอบๆ ชุมชน เป็นต้น

ดังนั้น สรุปได้ว่า ด้านร่างกาย ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้สมบูรณ์แข็งแรง ด้านจิตใจ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อขัดเกลาจิตใจ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่างๆ โดยมีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม จัดหรือเสนองบประมาณต่อภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับประชาชนในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้และให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน แนะนำประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยให้ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดให้ไว้ตามสถานที่ต่างๆ จัดสร้างไฟฟ้าตามไหล่ทางให้เพียงพอ รวมถึงซ่อมบำรุงถนนที่ชำรุดทรุดโทรม รวมทั้งจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและแนะนำวิธีการนำธรรมชาติมาใช้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ชุมชนลดปัญหาแออัดหรือบริเวณบ้านในชุมชน ด้วยการ พัฒนาระบบสาธารณูปโภค หรือสร้างโครงสร้างบางส่วนให้ดีขึ้น เช่น พัฒนาบริเวณรอบๆ ชุมชน เป็นต้น

๕.๑.๓ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๔ ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านร่างกาย

ด้านร่างกาย ได้แก่ ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยสนใจในการออกกำลังกาย เพราะมุ้งแต่ประกอบสัมมาอาชีพเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรับประทานอาหารเช้าที่เป็นประโยชน์และถูกหลักอนามัยเท่าที่ควร ประชาชนในชุมชนยังไม่ได้รับการตรวจสุขภาพอย่างทั่วถึงเท่าที่ควร ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จึงส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้สมบูรณ์แข็งแรง

ด้านจิตใจ

ด้านจิตใจ ได้แก่ ประชาชน ในชุมชนยังขาดสถานที่ ๆ ให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ ของประชาชนในชุมชน และยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาเท่าที่ควร ผู้นำและคณะกรรมการ

บริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อขัดเกลาจิตใจ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่างๆ โดยมีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ และควรดูแลเอาใจใส่และคอยให้คำปรึกษา โดยมีการรับฟังและคอยแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้กับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ยังขาดงบประมาณช่วยเหลือจากภาครัฐโดยการนำ ของ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี เป็นผู้ประสานงาน นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนยังขาดการได้รับข่าวสารต่างๆ จากผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี ทั้งนี้ ควรจัดงบประมาณหรือจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกันกับประชาชนในชุมชน และจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายหรือติดป้ายประกาศ เพื่อแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชนได้รับทราบ

ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ประชาชนในชุมชนยังขาดความเอาใจใส่หรือความไม่รู้คุณค่าที่แท้จริง ขาดการเห็นคุณค่าต้นไม้ การจัดการป่าไม้ที่ไม่เข้มงวด นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนยังขาดความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยไม่ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดไว้ให้ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน จึงควรให้ความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้ที่กำลังจะหมดไปและควรให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน แนะนำประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยให้ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดไว้ตามสถานที่ต่างๆ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

๕.๒.๑ ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน

กรุงเทพมหานคร พบว่า

สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ **ด้านร่างกาย** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย อยู่ในระดับมากที่สุด **ด้านจิตใจ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และข้อว่า ผู้นำชุมชนสุขฤดี จัดให้จัดมีการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรมภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก **ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่าผู้นำชุมชนสุขฤดีให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาเสนอแนะแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน อยู่ในระดับ

มากที่สุด และด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อว่า ผู้นำชุมชนสุขฤดี จัดให้มีการบำรุงรักษาแหล่งแม่น้ำ ลำคลองภายในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี ของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี ของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีสถานะภาพต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีจำนวนบุตรต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๗ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน

๕.๒.๒ บทบาทของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ผู้นำชุมชนชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ได้มีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในด้านต่างๆ สรุปได้ดังนี้

ด้านร่างกาย

ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้สมบูรณ์แข็งแรง นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานที่เป็นประโยชน์และถูกหลักอนามัย รับประทานผักและผลไม้มากกว่ารับประทานเนื้อสัตว์ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ลด ละ เลิก สิ่งเสพติด เช่น สุรา บุหรี่ และคอยแนะนำเรื่องโทษของ

สิ่งเสพติดต่างๆ และจัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน และจัดซื้ออุปกรณ์ในการออกกำลังกายเพิ่มให้มากขึ้น กับทั้งจัดให้มีการตรวจสุขภาพแก่ประชาชนในชุมชนให้ทั่วถึง และมีรถประจำชุมชน เพื่อสะดวกในการบริการ รับ-ส่ง ในกรณีมีผู้ป่วยฉุกเฉิน

ด้านจิตใจ

ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อขัดเกลาจิตใจ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่าง ๆ โดยมีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา วิจัยเรื่อง “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ปกครองที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน และผู้ปกครองที่มีความเชื่อต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และฆราวาสธรรม ๔ แตกต่างกัน มีบทบาทในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กแตกต่างกัน^๑ นอกจากนี้ ยังดูแลเอาใจใส่และคอยให้คำปรึกษา โดยการรับฟังและคอยแก้ไขปัญหาดัง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชน จัดสถานที่ให้คำปรึกษาในปัญหาต่าง ๆ เพื่อรองรับประชาชนในชุมชนที่มีปัญหา และต้องการความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้ฟังเทศน์ฟังธรรม คอยหมั่นตรวจตราเยี่ยมเยียนประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการแสดงน้ำจิตน้ำใจที่ถึงงาม จัดหรือเสนองบประมาณต่อภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ **อภาวดี พรหมจอม** ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กสตรีคนชราและผู้ด้อยโอกาสศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองนครพนม โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจมีแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญต่องานพัฒนาคุณภาพชีวิตมากขึ้นมีการจัดสวัสดิการสังคมในหลายรูปแบบทั้งในลักษณะให้บริการทางตรงและทางอ้อมขึ้นอยู่กับงบประมาณและความเป็นอิสระขององค์การบริหารส่วนตำบลในการกำหนดรูปแบบของการให้บริการ ข้อเสนอแนะในการวิจัยควรให้งบประมาณและการสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการจัดสวัสดิการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กสตรีผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสมากขึ้นโดยจัดให้มีการฝึกอบรมความรู้ด้านงานสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตามกำหนดระยะเวลาเห็นควรให้มีการอบรมสัมมนาหรือเสวนาระหว่างสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดกับองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะผู้ถือกฎหมายด้านสวัสดิการสังคมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานและกระตุ้นให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดสวัสดิการครอบคลุมทุกบุคคลกลุ่มเป้าหมายหรือมีรูปแบบการจัดสวัสดิการให้หลากหลายมากยิ่งขึ้นรวมถึงการปรับโครงสร้าง

^๑พระมหาสมควร ธมมธีโร, “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

ภายในองค์กรบริหารส่วนตำบลให้มีบุคลากรซึ่งเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมเช่นนักสังคมสงเคราะห์นักพัฒนาชุมชนฯ เข้าร่วมทำงานองค์การบริหารส่วนตำบล แนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วนในลักษณะพหุภาคีคือรัฐเอกชน ประชาชนภาควิชาการท้องถิ่นทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนางานคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความยั่งยืนและการกระจายอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย^๒ และยัง จัดให้มีการ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายหรือติดป้ายประกาศ เพื่อแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน เพื่อเพิ่มความสามัคคีใน หมู่คณะ หมั่นจัดประชุมอยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสามัคคีภายในชุมชนและเพื่อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้รับการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือรับรู้ เกี่ยวกับงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมภายในชุมชน

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จัดเสนองบประมาณต่อภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับประชาชนในชุมชน ซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของ จิราณัฐ วงศ์อุทัย ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” จาก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสงเคราะห์ชุมชนของพระครูโสภณปริยัติสุธี ประกอบด้วย การ สงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งมี ๒ แบบคือ การสงเคราะห์ทั้ง ทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งมี ๒ รูปแบบ คือ การสงเคราะห์แบบให้เปล่า ได้แก่ การให้ทุนการศึกษา เครื่องอุปโภคบริโภค โภคทรัพย์ และการฌาปนกิจสงเคราะห์ ภายหลัง จากการดำเนินกิจกรรมการสงเคราะห์ชุมชนในรูปแบบนี้ได้ระยะเวลาหนึ่ง พบว่า การสงเคราะห์ แบบให้เปล่าทำให้คนขาดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งได้รับและคุณค่าของตนเอง ทำให้กลายเป็น ผู้ที่คุ้นเคยต่อการร้องขอและรอคอยความช่วยเหลือ จึงได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นการสงเคราะห์แบบ ผสมผสาน ซึ่งเป็นการสงเคราะห์และการพัฒนาโดยวิธีระดมทุน การสร้างเครือข่ายพระสังฆาธิการ การสร้างเครือข่ายโรคเอดส์ในระดับชุมชน ผลที่เกิดจากการสงเคราะห์ชุมชนดังกล่าว ปรากฏให้เห็น เป็นรูปธรรมโดยสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจแก่ผู้ที่ประสบปัญหาจากโรคเอดส์ได้ในระดับหนึ่ง ทาง นามธรรมพบว่าผู้ติดเชื้อมีกำลังใจและศรัทธาในการดำรงชีวิตมากขึ้น และกระตุ้นให้คนในชุมชนทั้ง ผู้นำ คณะกรรมการเพื่อนบ้านผู้ประสบปัญหาเรื่องโรคเอดส์ และพระสงฆ์เกิดความเข้าใจอันดี ระหว่างกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากโรคเอดส์ในชุมชน^๓ กับทั้งมีการ จัดให้มีการ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายหรือติดป้ายประกาศ เพื่อแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชนได้รับ ทราบ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน เพื่อเพิ่มความ

^๒ อาภาวดี พรหมจอม, “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองนครพนม”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗).

^๓ จิราณัฐ วงศ์อุทัย, “บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครู โสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒).

สามัคคีในหมู่คณะ นอกจากนี้ ยัง หมั่นจัดประชุมอยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสามัคคีภายในชุมชนและเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้รับการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือรับรู้เกี่ยวกับงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมภายในชุมชนด้วย

ด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้และควรให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน พร้อมทั้งแนะนำประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยให้ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดให้ไว้ตามสถานที่ต่างๆ จัดสร้างไฟฟ้าตามไหล่ทางให้เพียงพอ รวมถึงซ่อมบำรุงถนนที่ชำรุดทรุดโทรม และมีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและแนะนำวิธีการนำธรรมชาติมาใช้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ชุมชนลดปัญหาแออัดหรือบริเวณบ้านในชุมชน ด้วยการ พัฒนาระบบสาธารณูปโภค หรือสร้างโครงสร้างบางส่วนให้ดีขึ้น เช่น พัฒนাবริเวณรอบๆ ชุมชน เป็นต้น

ดังนั้น สรุปได้ว่า ด้านร่างกาย ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้สมบูรณ์แข็งแรง ด้านจิตใจ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อขัดเกลาจิตใจ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่างๆ โดยมีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม จัดหรือเสนองบประมาณต่อภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกับประชาชนในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้และให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน แนะนำประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยให้ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดให้ไว้ตามสถานที่ต่างๆ จัดสร้างไฟฟ้าตามไหล่ทางให้เพียงพอ รวมถึงซ่อมบำรุงถนนที่ชำรุดทรุดโทรม รวมทั้งจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและแนะนำวิธีการนำธรรมชาติมาใช้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ชุมชนลดปัญหาแออัดหรือบริเวณบ้านในชุมชน ด้วยการ พัฒนาระบบสาธารณูปโภค หรือสร้างโครงสร้างบางส่วนให้ดีขึ้น เช่น พัฒนাবริเวณรอบๆ ชุมชน เป็นต้น

๕.๒.๓ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดี

แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๔ ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านร่างกาย

ด้านร่างกาย ได้แก่ ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยสนใจในการออกกำลังกาย เพราะมุ้งแต่ประกอบสัมมาอาชีพเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรับประทานอาหารเช้าที่ประโยชน์และถูกหลักอนามัยเท่าที่ควร ประชาชนในชุมชนยังไม่ได้มีการตรวจสุขภาพอย่างทั่วถึงเท่าที่ควร ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ จึงส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้สมบูรณ์แข็งแรง

ด้านจิตใจ

ด้านจิตใจ ได้แก่ ประชาชน ในชุมชนยังขาดสถานที่ ๆ ให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ ของประชาชนในชุมชน และยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาเท่าที่ควร ผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ารับการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อขัดเกลาคิดใจ เช่น ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่างๆ โดยมีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ และควรดูแลเอาใจใส่และคอยให้คำปรึกษา โดยมีการรับฟังและคอยแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้กับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ยังขาดงบประมาณช่วยเหลือจากภาครัฐโดยการนำ ของ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี เป็นผู้ประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ **อภาวดี พรหมจอม** ศึกษาเรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กสตรีคนชราและผู้ด้อยโอกาสศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองนครพนมโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจมีแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญต่องานพัฒนาคุณภาพชีวิตมากขึ้นมีการจัดสวัสดิการสังคมในหลายรูปแบบทั้งในลักษณะให้บริการทางตรงและทางอ้อมขึ้นอยู่กับงบประมาณและความเป็นอิสระขององค์การบริหารส่วนตำบลในการกำหนดรูปแบบของการให้บริการข้อเสนอแนะในการวิจัยควรให้งบประมาณและการสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการจัดสวัสดิการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กสตรี ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสมากขึ้นโดยจัดให้มีการฝึกอบรมความรู้ด้านงานสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตามกำหนดระยะเวลาเห็นควรให้มีการอบรมสัมมนาหรือเสวนาระหว่างสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดกับองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะผู้ถือกฎหมายด้านสวัสดิการสังคมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานและกระตุ้นให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดสวัสดิการครอบคลุมทุกบุคคลกลุ่มเป้าหมายหรือมีรูปแบบการจัดสวัสดิการให้หลากหลายมากยิ่งขึ้นรวมถึงการปรับโครงสร้างภายในองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีบุคลากรซึ่งเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมเช่นนักสังคมสงเคราะห์นักพัฒนาชุมชนฯ เข้าร่วมทำงาน องค์การบริหารส่วนตำบลแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วนในลักษณะพหุภาคีคือรัฐเอกชนประชาชนภาควิชาการท้องถิ่นทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนางานคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความยั่งยืนและการกระจายอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย^๕ นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนยังขาดการได้รับข่าวสารต่างๆ จากผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดี ทั้งนี้ ควรจัดงบประมาณหรือจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้รับโอกาสเท่าเทียมกันกับประชาชนในชุมชน และจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายหรือติดป้ายประกาศ เพื่อแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้กับประชาชนในชุมชนได้รับทราบ

^๕อภาวดี พรหมจอม, “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็ก สตรีคนชราและผู้ด้อยโอกาส ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองนครพนม”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗).

ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ประชาชนในชุมชนยังขาดความเอาใจใส่หรือความไม่รู้คุณค่าที่แท้จริง ขาดการเห็นคุณค่าต้นไม้ การจัดการป่าไม้ที่ไม่เข้มงวด นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนยังขาดความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยไม่ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดไว้ให้ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน จึงควรให้ความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้ที่กำลังจะหมดไปและควรให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน แนะนำประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความสำนึกถึงการทิ้งขยะลงตามพื้นหรือแหล่งน้ำ โดยให้ทิ้งลงในถังรองรับที่จัดไว้ตามสถานที่ต่างๆ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี ของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนแขวงท่าแร่ จังหวัดบึงกาฬ กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๑) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ ควรทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานคุณภาพชีวิตในพื้นที่รับผิดชอบให้ทั่วถึงและเป็นระบบ เพราะจากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนแขวงท่าแร่ยังขาดข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน

๒) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ ควรทำการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง

๓) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและมีส่วนร่วมในการแก้ไขสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๔) รัฐบาลควรสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การฝึกอบรมบุคลากร เพื่อสนับสนุนโครงการแก้ไขสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ อย่างพอเพียงตามสภาพของชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ด้านการกำหนดนโยบายการแก้ไขสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง มีการสำรวจสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แล้วนำปัญหาเหล่านั้นมาวิเคราะห์ ถึงปัจจัยเกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แล้วร่วมประชุมปรึกษาหารือ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ โดยมีนักวิชาการ ผู้นำชุมชน มาร่วมประชุมหารือด้วย เพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน มีการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบจากการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ร่วมกัน แล้วจึงกำหนดเป็นนโยบายในแต่ละด้าน เพื่อแก้ไขสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

๒) ด้านการจัดทำแผนการแก้ไขสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ก่อนที่จะกำหนดเป็นแผนควรมีการประชุมปรึกษาหารือ โดยการเชิญนักวิชาการที่มีความรู้ในเรื่องแผนมาคอยชี้แนะให้คำปรึกษาผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนตลอดถึงสมาชิกของคณะกรรมการบริหารในชุมชนแขนงทำร้าย ผู้นำชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาสาระของแผน มีการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในพื้นที่กับแผนงานว่ามีความสอดคล้องสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นค่อยจัดทำแผนเป็นลายลักษณ์อักษร

๓) ด้านการปฏิบัติตามแผนการแก้ไขสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน บุคลากรควรปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจและจริงใจในการแก้ปัญหาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนอย่างแท้จริง ผู้บริหารควรติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิด และในการออกปฏิบัติงานในชุมชนควรมีการแจ้งให้ประชาชนได้ทราบเป็นการล่วงหน้า เพื่อที่จะได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากประชาชนอย่างเต็มที่

๔) ด้านการติดตามผลการแก้ไขปัญหาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุกโครงการอย่างต่อเนื่อง มีการนำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการแก้ไขสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในครั้งต่อไป และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยวิธีการจัดทำข้อมูลเพื่อเปิดเผยต่อสาธารณะให้ประชาชนได้รับทราบ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนแขนงทำร้าย เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ควรทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนแขนงทำร้าย

๒) ควรทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการแก้ไขปัญหาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนแขนงทำร้าย

๓) ควรทำการศึกษาวิจัยศักยภาพของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนแขนงทำร้ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนแบบบูรณาการ เพื่อแก้ไขปัญหาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

๔) ควรทำการศึกษาวิจัยการแก้ไขปัญหาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. การพึ่งตนเอง: ศักยภาพในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๐.

โกวิทย์ พวงงาม. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท., ๒๕๔๕.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

จุมพล วิเชียรศิลป์. “ระบบเศรษฐกิจพอเพียง Sufficiency Economy”. ใน เอกสารการสัมมนาในการประชุมทางวิชาการ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ของสมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย. เชียงใหม่: สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๖.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. บ้านกับเมือง. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมสถาบันหมู่บ้าน, ๒๕๒๙.

โหมสมร เหลือโกศล. ค่านิยมพื้นฐานเรื่องการพึ่งตนเองกับการอบรมเลี้ยงดู. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สมดุล. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕.

_____. นโยบายและการบริหารงานพัฒนาชนบทของไทย. ม.ป.ท., ๒๕๓๐.

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท”.

ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน (พิมพ์ครั้งที่ ๓, หน่วยที่ ๘) . นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒.

ชุตี ระบอบ และคณะ. ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒.

ชุตินา ปัชโชติพงษ์. การทำงานชุมชนและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนแถบชายแดนในประเทศไทย, PAR Activities อำเภอเวียงแหง จ.เชียงใหม่. องค์การกองทุนช่วยเหลือเด็ก: (สหราชอาณาจักร), ๒๕๔๔.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. “ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม”. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ ในองค์การ, หน่วยที่ ๒. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๓.

- _____. “ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม”. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์
ในองค์กร, พิมพ์ครั้งที่ ๙. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๘.
ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา . กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภะ
การพิมพ์, ๒๕๒๗.
- ทศ คณนาพร. พลิกกลยุทธ์ฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจ สไตล์เจ้าสัวธนินท์ เจียรวนนท์ . กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ไพลิน, ๒๕๕๒.
- ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๐.
- นนท์ กอแก้วทองดี. คู่มือการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้นำประชาคมตำบล เรื่องเวทีประชาคม
พร้อมใจเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๔๓.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา . การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง . กรุงเทพมหานคร:
598 Print, ๒๕๔๖.
- นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงาน
ขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๔๕.
- นำชัย ทนผล. หลักการและยุทธวิธีการพัฒนาชุมชน . เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์สถาบันเทคโนโลยี
การเกษตรแม่โจ้, ๒๕๓๑.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. เชิงอรรถสังคมในสายตานักวิเคราะห์ . กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลดคิมทอง,
๒๕๓๒.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.
- ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด่าน
สุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประเวศ วะสี . ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรม และสุขภาพ .
พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์งาน ประเด็นตั้งศูนย์, ๒๕๔๑.
- _____. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม .
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๒.
- ปรีชา วงศ์ทิพย์. การพัฒนาชุมชนประยุกต์ : แนวคิดและการบูรณาการ . พิมพ์ครั้งแรก.
กรุงเทพมหานคร สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) : บริษัท ดีไซน์
ดีไลต์ จำกัด, ๒๕๕๕.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. “ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน ”. ใน เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค.
๖๕๑ ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน . กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- ผดุงพร ธรรมดา. การศึกษาความพร้อมของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล จังหวัดศรีสะเกษ . กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บรรณสารสารสนเทศ
ทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช . คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๕๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ . ปยุตฺโต) . พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม . พิมพ์ครั้งที่ ๗ . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.

พระมหาสุหิตย์ อาภากรโร. “การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน ”. ใน เอกสารประกอบการศึกษาวิชา ๖๑๕๑๐๓ พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม . กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พัชรี สีโรรส และคณะ. การมีส่วนร่วมของประชาชน . กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. “นโยบาย และกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ” ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา . ม.ป.ท., ๒๕๒๙.

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. กติกา เครื่องมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อรักษาสีแกวเด้อ . กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ, ๒๕๓๘.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๓๗.

ศราวุธ บุรณ์เจริญ, จำนง หนูนิล และพัฒน์สุดา สอนชื่อ. หนังสือเรียนสาระกับทักษะการดำเนินชีวิต รายวิชา เศรษฐกิจพอเพียง (ทช ๒๑๐๐๑) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔.

_____. หนังสือเรียนสาระกับทักษะการดำเนินชีวิต รายวิชา เศรษฐกิจพอเพียง รหัสวิชา ทช ๓๑๐๐๑ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจในชนบท . กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๘.

สถาบันวิจัยสังคม. ชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ . การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท ฉบับรวมชุด . พิมพ์ครั้งที่ ๑ . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

_____. การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพมหานคร: หจก. เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๒.

สมยศ พุ่มหว่า. สังคมชนบทกับการพัฒนา . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๓๔.

สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม. การวางแผนพัฒนาประเทศ . พิมพ์ครั้งที่ ๑. นนทบุรี: บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด, ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง...

สู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑.

_____ . แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙ .

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

_____ . พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา . พิมพ์ครั้งที่ ๑ .

กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔.

_____ . เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว . พิมพ์ครั้งที่ ๒ .

กรุงเทพมหานคร: คณะทำงานจัดทำหนังสือเรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๕๔.

สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน. การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ตำบลกระทุ่มล้ม .

นครปฐม: สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน, ๒๕๔๙.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ .

กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์, ๒๕๕๐.

สำนักมาตรฐานการศึกษา และสถาบันอื่นๆ. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน .

กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินต์, ๒๕๔๕.

สิน พันธุ์พินิจ. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ . กรุงเทพมหานคร : บริษัท จูนพับลิชชิ่ง จำกัด,

๒๕๔๗.

สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์ . พิมพ์ครั้งที่ ๘. สถาบันบัณฑิต-

พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.

สุเมธ ตันติเวชกุล . ปัจจัยทางสังคมกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของไทย . กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

สุรพล ไกรสรารุณ . คู่มือบัณฑิตของแผ่นดิน . พิมพ์ครั้งที่ ๓ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

เสรี พงศ์พิศ. ๑๐๐ ร้อยคำที่ควรรู้. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๗.

อคิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย .

กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสการพิมพ์, ๒๕๒๗.

อภิชาติ ทองอยู่, สมพจน์ สมบูรณ์ และพัชรินทร์ ลาภานันท์ . สถาบันหมู่บ้านกับการพัฒนา

พึ่งตนเอง. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗.

อำภา จันทราภาศ. ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน . เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

(๒) บทความในวารสาร:

ประสิทธิ์ ทองอ่อน . “เศรษฐกิจพอเพียงแนวพุทธศาสตร์”, วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ราชภัฏสุรินทร์. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๐): ๑๘.

- พิชาย รัตนดิถ ญ ญเก็ด. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย”, **วารสารพัฒนาศังคม**. ฉบับพิเศษ (๒๕๔๓): ๒-๔.
- วันชัย ทรงเมตตา. “พุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง”, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-ธันวาคม ๒๕๕๓): ๓๙.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. “ชีวิตพอเพียง”, **พุทธธรรม**. ปีที่ ๕๙ ฉบับที่ ๓๓๘ (ตุลาคม ๒๕๕๔): ๒๒-๒๔.
- อุษณีย์ เกษมสันต์ฯ. “ศาสตร์แห่งธรรมภิบาล สร้างคุณค่าแห่งชีวิต”, **นิตยสารข่าวทางเดิน**. ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๑๔๙ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๓): ๕๑-๕๒.

(๓) วิทยานิพนธ์:

- กรณิการ์ ชมดี. “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔.
- กษมา พานแก้ว. “การพึ่งตนเองของสมาชิกสถาบันเกษตรกรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. โครงการบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๑.
- เกษร พันธุ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของคนพิการ ”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.
- จิราวดี ศรีสุวรรณ. “ศักยภาพของพุทธเกษตรกรรมในการพึ่งตนเองของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนปทุมอโศก จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- ฉันทวรรณ เอ่งฉ้วน, ชรินทร์ ศรีวิฑูรย์ และสุนทร นาโคดม. “การพัฒนาการจัดการธุรกิจชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” . **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - ชุมพร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔.
- ณรัชชอร์ พิพัฒน์ธนากร . “การพึ่งตนเองของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม” . **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.
- ดุสิตา แก้วสมบุญ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕.
- ธวัชชัย อินทสุวรรณ์ . “ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกิจกรรมชุมชนพอเพียงภารกิจพิชิตฝันสำหรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ปีการศึกษา ๒๕๕๓” . **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๔.

บำรุง สุขพรรณ และบัว พลรัมย์. “กลยุทธ์ความสำเร็จในการเผยแพร่ธรรมะที่แฝงอยู่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระสังฆาธิการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”.

รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
 ปภาณี อารีวงศ์. “การพึ่งตนเองของแรงงานในชุมชนบางขุน จังหวัดนนทบุรี”. **สารนิพนธ์พัฒนา
 แรงงานและสวัสดิการมหามบัณฑิต** . คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

พระครูสังฆรักษ์พงษ์ศักดิ์ พุทธมโม (จันทร์หอม). “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการบริหารงาน
 องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
 มหามบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์** . บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาประยูร ธีรวิโส และคณะ. “บทบาทของพระสงฆ์กับเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา
 บ้านท่าสว่าง จังหวัดสุรินทร์, สัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด และโครงการเมือง
 สหกรณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์” . **รายงานการวิจัย** . ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ :
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาพิรพัฒน์ พันศิริ. “การวัดภาวะการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) ของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา
 ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสหพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์
 สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหามบัณฑิต** . คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

พระมหาสาร กุลวฑฒโน (ท่ายัง). “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
 ในอำเภอนครหลวงพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหามบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระวิทยา ญาณสาโร . “การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏ
 ในคัมภีร์พระพุทธานุสาเถรวาท ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหามบัณฑิต สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ภาวดี ศรีมุกดา . “ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาจังหวัด
 สมุทรสาคร ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหามบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์
 เพื่อการพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๕๕.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. “โครงการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง
 โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน
 ตำบลกรับใหญ่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”. **รายงานการวิจัย** . นครปฐม :
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, ๒๕๕๓.

ยุทธนา ทาระบุตร . “ยุทธศาสตร์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติระดับครัวเรือน
 ในชุมชนภาคอีสานตอนใต้” . **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา
 รัฐประศาสนศาสตร์**. คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๓.

ยุทพวงศ์ สมร. “การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
บ้านร่องกาใต้ ตำบลร่องกา อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่”. **การค้นคว้าอิสระ
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

ยุพาพร รูปงาม. “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”.
ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕.

วรรณ นูริศิริรักษ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/
ชุมชน(SML) : ศึกษากรณี หมู่ที่ ๑๒ ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัด
สมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบาย
สาธารณะ. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.**

วิชัย รูปขำดี และสังคม คุณคณากรสกุล. “โครงการสร้างสรรค์พลังแผ่นดิน : กรณีศึกษาเกษตรกรรม
ยั่งยืน”. **รายงานการวิจัย . ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,**
๒๕๔๖.

สมชัย ศิริสมบัติ. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลปอสู “เมืองน่าอยู่” :
กรณีศึกษาเทศบาลเมืองบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป . บัณฑิตวิทยาลัย :**
มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.

สุจินต์ ชูลักษณ์ . “การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่” .
**ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม . คณะพัฒนาสังคม : สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๔.**

สุทิน บุญญาธิการ และคณะ. “การบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาโครงการที่มี
ผลกระทบต่อประชาชน”. **รายงานการวิจัย . กรุงเทพมหานคร : สำนักปลัดกระทรวง
มหาดไทย, ๒๕๔๐.**

สุเทพ พันประสิทธิ์. “การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียง”. **รายงานฉบับสมบูรณ์ . คณะเศรษฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,**
๒๕๕๔.

สุรศักดิ์ พรหมศิริวัฒน์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา
ชุมชนของเทศบาลตำบลท่ามะกา อำเภوتاมะกา จังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครอง
ท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.**

อรัญญา ตัญญะเกตุ. “ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการพึ่งตนเองของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินโครงการ
ป่าวังโป่ง-ชนแดน-วังกำแพง จังหวัดเพชรบูรณ์”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,**
๒๕๔๑.

เอื้ออิศรา หงส์หิรัญ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการกว๊านพะเยาและพื้นที่โดยรอบ”.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

(๔) เอกสารอัดสำเนา และเอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ . “โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ประจำปี ๒๕๕๕”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๕๕ . (อัดสำเนา)

(๕) บทความ/สาระสังเขปออนไลน์:

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร . การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=6582 [๒๘ ก.ย. ๒๕๕๙].

๒. ภาษาอังกฤษ:

(I) Books

Arnstein S.R. “Ladder of Citizen Participation, Journal of American Institute of Planners”, 1969.

Chirayu Isarangkun Na Ayuthaya. His majesty the King and the Royal Initiatives towards Balancing Thailand’s Development. Translated by Sawanee Nivasabutr. Devawongse Varopakarn Institute of Foreign Affairs, Ministry of Foreign Affairs, n.d.

Cohen J.M. and Uphoff N.T. “Participation’s Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity”. Worle Development, 8 (3), 1980.

Dougla M. Some Perspective on The Phenomenon of Participation. Adult Education Journal, 1970.

Midgley J.A., Hardiman M. and Narine D. Community Participation, Social Development and The State. New York: Methuen, 1986.

Reeder William W. Some Aspects of the Information Social Participation of Form Families in New York State. New York: Cornell University, 1978.

_____. Some Aspects of The Information Social Participation of Form Families in New York State Cornell University. Unpublished: Dissertation, 1974.

United Nations. Department of International Economic and Social Affairs. Popular Articulation as A Strategy for Promoting Community Level Actionand National Development Report of The Meeting or The Idaho Group of Experts, Held at UN. P. 5. New York: United Nations, 1981.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่เขตบางเขน
กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาการวิจัย เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร”

๒. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของประชากรในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี มี ๔ ด้าน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอเจริญพรขอบคุณทุกท่านที่ได้ตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดในทุกตอนคำตอบทุกข้อนี้ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น ผู้ทำการวิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและใช้ประโยชน์สำหรับงานวิจัยเท่านั้น

ผู้สัมภาษณ์

พระสมชาย จนทสโร (ณัฏกิจตระกูล)
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
 บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] หน้าข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ [] ๑. ชาย [] ๒. หญิง
๒. อายุ [] ๑. ต่ำกว่า ๒๐ ปี [] ๒. ๒๑ ปี ถึง ๓๐ ปี
[] ๓. ๓๑ ปี ถึง ๔๐ ปี [] ๔. ๔๑ ปีถึง ๕๐ ปี
[] ๕. ๕๑ปี ขึ้นไป
๓. สถานภาพ [] ๑. โสด [] ๒. สมรสแล้ว
[] ๓. หม้าย [] ๔. หย่าร้าง
๔. จำนวนบุตร [] ๑. ไม่มีบุตร [] ๒. มีบุตร ๑ คน
[] ๓. มีบุตร ๒ คน [] ๔. มีบุตร ๓ คน [] ๕. มีบุตรมากกว่า ๓ คน
๕. ระดับการศึกษา [] ๑. ต่ำกว่าประถมศึกษา [] ๒. ประถมศึกษา
[] ๓. มัธยมศึกษา [] ๔. ปริญญาตรี
[] ๕. สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป
๖. อาชีพ [] ๑. รับราชการ [] ๒. พนักงานรัฐวิสาหกิจ
[] ๓. พนักงานบริษัทห้างร้าน [] ๔. รับจ้างทั่วไป
[] ๕. อื่นๆ.....
๗. รายได้ [] ๑. ต่ำกว่า ๙,๐๐๐ บาท [] ๒. ๙,๐๐๑ บาท ถึง ๑๒,๐๐๐ บาท
[] ๓. ๑๒,๐๐๑ บาท ถึง ๑๕,๐๐๐ บาท
[] ๔. ๑๕,๐๐๑ บาท ถึง ๑๘,๐๐๐ บาท
[] ๕. สูงกว่า ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขต
บางเขน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง: โปรดพิจารณาข้อความนี้อย่างรอบคอบว่าตรงกับความเป็นจริงต่อความคิดเห็นของท่านใน
การตอบแบบสอบถามมากที่สุดและโปรดทำเครื่องหมายขีดถูกลงในช่องว่างที่กำหนดไว้

บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขฤดี	ระดับความคิดเห็น				
	(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๑) ด้านร่างกาย	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๑.๑ มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่ เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย					
๑.๒ มีการ รณรงค์ให้ เลิก สิ่งเสพติดทุกชนิดภายในชุมชน เพื่อ สุขภาพที่ดีของร่างกาย					
๑.๓ มีการจัดให้มีสถานที่เล่นกีฬา หรือสวนสาธารณะเอาไว้สำหรับ ออกกำลังกายในชุมชน					
๑.๔ มีการบริการรถรับส่งสถานพยาบาล หรือโรงพยาบาลสำหรับ ผู้ที่เจ็บป่วยและเกิดอุบัติเหตุในชุมชน					
๑.๕ จัดให้มีหน่วยพยาบาลมาตรวจสุขภาพประชาชนภายในชุมชน เป็นประจำ					
๒) ด้านจิตใจ	ระดับความคิดเห็น				
๒.๑ รับเป็นที่ปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ให้กับประชาชน ในชุมชนเป็นประจำ					
๒.๒ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา เพื่อขัดเกลาจิตใจ					
๒.๓ มีการหมั่นคอยตรวจตรา ดูแล และ เยี่ยมเยียนประชาชนใน ชุมชนอยู่เสมอ					
๒.๔ มีส่วนร่วมในการจัดส่งเสริมการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
๒.๕ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกิดการสร้างความรักความ อบอุ่นและมีความสามัคคีภายในชุมชน					

ตอนที่ ๒ บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนสุขฤดี	ระดับความคิดเห็น				
	(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๓) ด้านสังคม	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๓.๑ มีการให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมประชุม เพื่อปรึกษา เสนอแนะแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน					
๓.๒ มีการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่คนยากจนคนพิการ และ ผู้สูงอายุ จัดตั้งศูนย์บริการพยาบาลและสวัสดิการประจำชุมชน					
๓.๓ ส่งเสริมให้ท่านได้ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ ของ สมาชิกในชุมชน					
๓.๔ ได้มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ประชาชนในชุมชน ได้รับ ทราบปัญหาและอุปสรรคภายในชุมชน					
๓.๕ ส่งเสริมให้ท่านได้มีโอกาสให้ความร่วมมือและประสานงานกับ เจ้าหน้าที่และประชาชนในชุมชน					
๔) ด้านสิ่งแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น				
๔.๑ มีการปรับปรุงแหล่งชุมชน เพื่อลดการแออัดของการอยู่อาศัย ร่วมกันในชุมชน					
๔.๒ มีการจัดการสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยภายในชุมชนอยู่เสมอ					
๔.๓ ธรรมชาติให้มีการเลิกตัดต้นไม้และให้ปลูกต้นไม้ทดแทน เพื่อ ลดอากาศที่เป็นมลพิษภายในชุมชน					
๔.๔ มีการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับประชาชน ภายในชุมชน					
๔.๕ มีการจัดให้มีการบำรุงรักษาสภาพแหล่งน้ำ ลำคลอง และ คูคลอง ภายในชุมชน					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคกับ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๑. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ด้านร่างกาย

.....
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

.....
๒.แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ด้านจิตใจ

.....
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

.....
๓. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ด้านสังคม

.....
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

.....
๔. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม

.....
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

.....
ขอเจริญพรขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

พระสมชาย จนทสาโร (ณัฏกกิจตระกูล)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน
กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ประกอบด้วย
ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อนามสกุล.....อายุ.....ปี
 ตำแหน่ง.....
 วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....
 สถานที่.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)

วิธีการสัมภาษณ์ (จดบันทึก/บันทึกเสียง)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....ถึง.....น
 สถานที่.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี
 แขวงท่าแร้งเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๑. ท่านมีแนวทางและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ด้านร่างกาย อย่างไร?

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๒. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ด้านจิตใจ อย่างไร

.....

ข้อเสนอแนะ

๓. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ด้านสังคม อย่างไร?

ข้อเสนอนี้แนะ

๔. ท่านมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไร?

ข้อเสนอแนะ

ដូច្នេះសមាសភាព

พระสมชาย จนุทสาโร (ณัฏกิจตระกูล)
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
 บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค
หนังสือขออนุญาตตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒,๘๒๗๘,๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๕๐

วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาอำนวย อัสการี, ดร.

ด้วย พระสมชาย จนทสาโร (ณตกิจตระกูล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดร.จนทสาโร

พระมหาอำนวย อัสการี

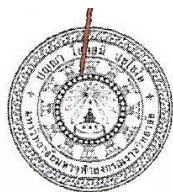
๕ ธค ๕๘

๒๕๕๘

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกณัฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๕๐

วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสม กลยาโณ, ดร.

ด้วย พระสมชาย จนุทสาโร (ถนดกจิตรระกูล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๐๔๕๐๐/๖๒/๖๕๕

 ๖ ๓.๓ ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒,๘๒๗๘,๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๕๐

วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ สัจจวรรณ

ด้วย พระสมชาย จนทสาโร (ถนัดกิจตระกูล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(อ.ดร. ณัฐพงศ์ สัจจวรรณ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๗๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๙ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน รศ.นงลักษณ์ วัฒนสิงห์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมชาย จนทสาโร (ณัดกิจตระกูล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแห่งท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ์ ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๖๕๗๖๖/๖๕๖๖๖/๖๕๖

๖๕๗๖๖/๖๕๖๖๖/๖๕๖

๖๕๗๖๖/๖๕๖๖๖/๖๕๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๕๐

วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ผดุง วรรณทอง

ด้วย พระสมชาย จนทสาโร (ถนัดกิจตระกูล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๒๙/๑๐/๕๘ ๒๕๖๐ ๒๕๖๐ ๒๕๖๐

ผ.ผ.

(อาจารย์ผดุง วรรณทอง)

ภาคผนวก ง
หนังสือขอขอสัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐๐

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นายวสันต์ พิมพ์ทอง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมชาย จนทสาโร (ถนัดกิจตระกูล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๔๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

๑๒๖๕๗ พิมพ์ทอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นายบุญ แสงจันทร์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมชาย จันทสโร (ถนงค์จิระกุล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ดร.บุญ แสงจันทร์

นายบุญ แสงจันทร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นางสาวสายสุตา น้อยใหม่
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมชาย จนทสาโร (ณัฏกจิตรระกุล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

นางสาวสายสุตา น้อยใหม่
 ๑๕/๑๒/๕๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐๐

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นางสาวขวัญใจ กระโจนทอง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมชาย จันทสาโร (นักกัจจตรกุล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขุมดีแขวงท่าแร่เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

อนุเคราะห์แล้ว

นางสาวขวัญใจ กระโจนทอง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐๐

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นางสาวเรณู ออบุ่น
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมชาย จันทสาโร (นักศึกษาระดับปริญญาโท) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๔๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขุมดีแขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิกร ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

๑๓๑๗๐๔๒๔๑
 นางสาวเรณู ออบุ่น

๑๓๑๗๐๔๒๔๑
 นางสาวเรณู ออบุ่น

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นางสาวสดี ชุ่มชาติ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมชาย จันทสโร (ถนงค์จิตระกุล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่เร่งเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิตฐ์ ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ออกโดยแล้ว
 นางสาวสดี ชุ่มชาติ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๑๐๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นางสาวรณิ ชูติวัฒน์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมชาย จนทสาโร (ถนัฏกิตระกุล) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๔๒๙๑ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ
 นางสาวรณิ ชูติวัฒน์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาคผนวก จ
ภาพประกอบการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ประธาน คณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ รองประธาน คณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ เลขานุการ คณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ กรรมการหมู่บ้าน คนที่ ๑ เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ กรรมการหมู่บ้าน คนที่ ๒ เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ กรรมการหมู่บ้าน คนที่ ๓ เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ กรรมการหมู่บ้าน คนที่ ๔ เมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

ประวัติของผู้วิจัย

- ชื่อ : พระสมชาย จันทสาโร (ณัฏกจิตรระกุล)
- วัน/เดือน/ปี เกิด : วันอังคารที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๖
- ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ ๒๔๔ หมู่ ๑ แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
- ประสบการณ์ทำงาน : เคยทำงานเป็นจิตอาสา ที่กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวังน้อย
- ระดับการศึกษา : ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- อุปสมบท : ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
- สังกัด : วัดเวฬุวัน ตำบลบางพูด อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
- ปีที่เข้าศึกษา : พฤษภาคม ๒๕๕๗
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : พฤษภาคม ๒๕๖๒
- ที่อยู่ปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา